

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของชาวนาด่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต
2. ยุทธศาสตร์ข้าวไทยปี 2550-2554
3. ข้าวไทยในอดีต-ปัจจุบัน และวิถีชาวนาไทย
4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต

คุณภาพชีวิตเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ อย่างไรก็ตาม เป้าหมายสำคัญดังกล่าวก็ยังมีความคลุมเครือและมีความเป็นนามธรรมอยู่ค่อนข้างสูง จึงทำให้ เป็นที่สนใจของนักวิชาการและหน่วยงานทั้งในและต่างประเทศเพื่อศึกษาค้นหาและพัฒนา ทฤษฎีต่างๆเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต อันจะนำไปสู่การกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาประเทศที่ เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ راكฐานทางทฤษฎีที่มีความสัมพันธ์และสำคัญกับการพัฒนา คุณภาพชีวิตมีดังต่อไปนี้

คุณภาพชีวิต (quality of life)

ชาน (Zhan,1992 : 979) กล่าวไว้ว่าคุณภาพชีวิตคือระดับความพึงพอใจซึ่งขึ้นกับ ประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคล

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization : WHO) ให้ความหมายว่าคุณภาพ ชีวิตเป็นการรับรู้ความพึงพอใจและสถานะของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคมโดยจะสัมพันธ์กับ เป้าหมายและความคาดหวังของตนเองภายใต้บริบทของวัฒนธรรมค่านิยมมาตรฐานของสังคม และสิ่งอื่นๆที่เกี่ยวข้องเช่นสวัสดิการและบริการในด้านต่างๆตลอดจนลักษณะทางการเมืองการ ปกครองในสังคมที่อาศัยอยู่และสามารถประเมินคุณภาพชีวิตในด้านวัด客觀 (Objective Approach) และด้านจิตวิสัย (Subjective Approach) (The WHOQOL Group, 1994 อ้างอิงใน วรรณฯ กุมารจันทร์, 2543 : 4)

โอเร็ม Orem (2001 : 179) กล่าวไว้ว่าคุณภาพชีวิตมีความหมายเช่นเดียวกับความผาสุก (wellbeing) ซึ่งเป็นการรับรู้ของบุคคลต่อการมีชีวิตอยู่ด้วยประสบการณ์ของความพึงพอใจความรู้สึกเป็นสุขภายในใจ

พระเทพเวที (2533 : 1 อ้างอิงในกฤษฎา พงษ์รื่น, 2550 : 9-10) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตตามนัยแห่งพุทธธรรมไว้ว่าคุณภาพชีวิตคือการพิจารณาลักษณะชีวิตที่มีคุณภาพโดยแยกແยะลงไปถึงองค์ประกอบของชีวิตว่าประกอบด้วยกายกับใจองค์รวมของกายกับใจนี้เป็นองค์รวมที่เคลื่อนไหวดำเนินไปในโลกท่ามกลางสภาพแวดล้อมซึ่งได้แก่ด้วยกิจกรรมและเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตสภาพแวดล้อมเหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนประกอบที่เสริมสร้างและแสดงถึงคุณภาพชีวิตอนึ่งแนวทางพระพุทธศาสนามองว่าชีวิตที่มีคุณภาพนั้นประกอบด้วยกายที่มีคุณภาพและใจที่มีคุณภาพคือถึงพร้อมด้วยคุณภาพกายและคุณภาพใจในอันที่จะเข้าถึงคุณภาพกายและคุณภาพใจได้นั้นมนุษย์ก็จะดังนี้คุณค่าของความมุ่งหมายและประโยชน์ 3 ระดับที่อยู่ในกรอบแห่งประโยชน์ดูแลประโยชน์ผู้อื่นและประโยชน์ร่วมของทั้งคนเองและผู้อื่นโดยยึดหลักแห่งการรู้จักพอประมาณนี้จัดพอดีไม่เบียดเบียนตนและไม่เบียดเบียนผู้อื่นซึ่งความมุ่งหมายของคุณภาพชีวิตของทั้ง 3 ระดับประกอบด้วย

1. คุณภาพชีวิตระดับที่ภูฐานมิกัดตะ (ระดับพื้นฐาน) หมายถึง ประโยชน์ที่มองเห็นหรือความมุ่งหมายของชีวิตที่เป็นปัจจุบันอาจเรียกว่าคุณค่าหรือคุณภาพด้านนอกของชีวิตได้แก่การมีอาชีพการทำงานมีปัจจัยสี่เพียงพอ มีทรัพย์สินเงินทองมีตำแหน่งฐานะ มีเกียรติมีชื่อเสียงความอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยดีเป็นที่ยอมรับในสังคม มีมิตรสหายบริวารและมีชีวิตครอบครัวที่เป็นสุขเป็นดันหรือกล่าวในภาษาปัจจุบันว่าเพิ่งดัวได้ในทางเศรษฐกิจและในทางสังคม

2. คุณภาพชีวิตระดับสัมปรายิกัดตะ (ระดับพัฒนาการ) หมายถึง ประโยชน์ที่ล้ำเลยออกไปหรือความมุ่งหมายของชีวิตในเบื้องหน้าเลยก้าที่ตามมองเห็นอาจเรียกว่าคุณค่าหรือคุณภาพด้านในของชีวิตหมายถึงการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องชอบธรรมและพัฒนาชีวิตจิตใจให้เจริญงอกงามจนมีความมั่นใจในคุณค่าแห่งชีวิตของตน เช่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง มีความสุจริต มีความเสียสละ ได้ใช้ชีวิตอย่างสร้างสรรค์ บำเพ็ญประโยชน์ และมีปัญญาที่จะพิจารณาVINIJAYA แก้ปัญหาจัดการทำการต่างๆ และดำเนินชีวิตให้ถูกต้องดีงามได้

3. คุณภาพชีวิตระดับอุภัยดตะ (ระดับเอื้อโอกาส) หมายถึง ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายหรือประโยชน์ร่วมกันคือร่วมสร้างสรรค์ปัจจัยต่างๆ ที่จะเอื้ออำนวยให้ทุกคนทุกฝ่ายทั้งคนเองผู้อื่นและสังคมบรรลุจุดหมายแห่งชีวิตทั่วทั้งสังคม เช่น มีความปลดภัยทั้งกายใจปราศจากโจรผู้ร้ายและอบายมุขอยู่ในสังคมที่มีสวัสดิการและบริการที่ดีอำนวยสิทธิเสรีภาพความเสมอภาค มีมาตรฐานและเคราะห์อยู่ในสังคมที่อำนวยโอกาสในการทำงานที่ดี สนับสนุนโอกาสในการเรียนรู้และเข้าถึงวิทยาการต่างๆ โอกาสในการมีส่วนร่วมในสังคมในชุมชนและในทางการเมือง และโอกาสในการได้รับความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจอยู่ในสังคมที่มีระบบวินัยมีขับธรรมเนียมประเพณี

วัฒนธรรมมีกกฎหมายที่เป็นธรรมเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตและสังคมมีธรรมชาติแวดล้อมที่เกือบถูรีนรย์สวยงามดินน้ำอากาศบริสุทธิ์ไม่มีมลพิษ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2540 : 12 อ้างอิงในนิภา ดั้งทรงจิดราภุล, 2551 : 8) ได้ให้ความหมายคุณภาพชีวิตว่าคุณภาพชีวิตคือการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในระดับที่เหมาะสมตามความจำเป็นพื้นฐานในสังคมหนึ่งในช่วงเวลาหนึ่งๆ มีองค์ประกอบของความจำเป็นพื้นฐานที่เหมาะสมอย่างน้อยก็จะมีอาหารที่เพียงพอ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งได้รับการบริการพื้นฐานที่จำเป็นทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมเพื่อประกอบการดำเนินชีวิตอย่างยุติธรรม

สุพรณี ไชยอัมพร และสมนิท สมัครการ (2534 : 12) ได้ให้ความหมายของคำว่าคุณภาพชีวิตหมายถึงสภาพชีวิตในสังคมที่เจ้าของชีวิตมีความพึงพอใจในช่วงเวลาหนึ่งและความพึงพอใจในความสามารถหรือประเมินได้ทั้งทางด้านจิตใจและวัตถุปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตในช่วงเวลาหนึ่งไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัวหรือของสังคมก็ตาม

พันธุ์นิน กิติพราภรณ์ (2531 : 7) ให้ความหมายของคุณภาพชีวิตว่าเป็นชีวิตที่มีความสุขความสุขเกิดได้จาก

1. ความสุขทางกายหมายถึงการมีความเป็นอยู่ที่ดีมีที่อยู่อาศัยดีมีสุขภาพดีมีสาธารณูปโภคดีการคมนาคมดีสภาพแวดล้อมที่ดีการพักผ่อนที่ดีและสันทานการที่ดี

2. ความสุขทางใจได้มาจาก การรู้จักความพอใจความพึงพอใจในสภาพที่เป็นอยู่การมีทักษะดีที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความรักความอบอุ่นความผูกพันในครอบครัวและเพื่อนมนุษย์ มีความอดทนเสียสละและทำประโยชน์ให้กับสังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปให้ความสำคัญของคุณภาพชีวิตได้ว่าหมายถึงการที่บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมมีความสุขทั้งทางด้านร่างกายและทางด้านจิตใจสามารถที่จะปรับตนเองให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคมที่บุคคลสามารถอยู่ได้เป็นอย่างดีสามารถที่จะเชิญชวนบุญมาด้วยที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสมดังนั้นคุณภาพชีวิตจึงถือเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมเนื่องจากหากผู้ที่อยู่ร่วมกันในสังคมเป็นผู้ที่มีคุณภาพชีวิตแล้วยอมจะส่งผลให้สังคมเกิดความสงบสุขและมีความเจริญก้าวหน้าได้

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs Theory)

อัبراเอม มาสโลว์เป็นนักจิตวิทยาอยู่ที่มหาวิทยาลัยแบรนด์ส์ได้พัฒนาทฤษฎีการรู้ใจที่รู้จักกันมากที่สุดทฤษฎีหนึ่งขึ้นมา มาสโลว์ระบุว่าบุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานมากที่สุดไปยังระดับสูงสุดของข่ายของมาสโลว์จะอยู่บนพื้นฐานของสมมุติฐาน รากฐานสามข้อคือ

1. บุคคลคือสิ่งมีชีวิตที่มีความต้องการความต้องการของบุคคลสามารถมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของพวกรเข้าได้ความต้องการที่ยังไม่ถูกตอบสนองเท่านั้นสามารถมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมความต้องการที่ถูกตอบสนองแล้วจะไม่เป็นสิ่งจูงใจ

2. ความต้องการของบุคคลจะถูกเรียงลำดับตามความสำคัญหรือเป็นลำดับชั้นจากความต้องการพื้นฐาน (เช่นอาหารและที่อยู่อาศัย) ไปจนถึงความต้องการที่ซับซ้อน (เช่นความสำเร็จ)

3. บุคคลที่จะก้าวไปสู่ความต้องการระดับต่อไปเมื่อความต้องการระดับต่ำลงมาได้ถูกตอบสนองอย่างดีแล้วเท่านั้นนั่นคือคนงานจะมุ่งการตอบสนองความต้องการสภาพแวดล้อมการทำงานที่ปลดภัยก่อนก่อนที่จะถูกจูงใจให้มุ่งไปสู่การตอบสนองความต้องการทางสังคม

ลำดับชั้นความต้องการของมาสโลว์

1. ความต้องการทางร่างกาย (Physiological Needs) ความต้องการทางร่างกายจะอยู่ลำดับต่ำที่สุดความต้องการพื้นฐานมากที่สุดที่ระบบโดยมาสโลว์ความต้องการเหล่านี้จะหมายถึงแรงผลักดันทางชีววิทยาพื้นฐาน เช่นความต้องการอาหารากาศน้ำและที่อยู่อาศัยเพื่อการตอบสนองความต้องการเหล่านี้บริษัทจะต้องให้เงินเดือนอย่างเพียงพอแก่บุคคลที่พวกรเข้าจะรับภาระสภาพการดำเนินชีวิตอยู่ได้ (เช่นอาหารและที่อยู่อาศัย)

2. ความต้องการความปลอดภัย (Safety Needs) ความต้องการความปลอดภัยความต้องการลำดับที่สองของมาสโลว์จะถูกกระตุ้นภัยหลังจากที่ความต้องการทางร่างกายถูกตอบสนองแล้วความต้องการความปลอดภัยจะหมายถึงความต้องการสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยปราศจากอันตรายทางร่างกายและจิตใจ

3. ความต้องการทางสังคม (Social Needs) ความต้องการทางสังคมคือความต้องการระดับสามที่ระบุโดยมาสโลว์ความต้องการทางสังคมจะหมายถึงความต้องการที่จะเกี่ยวพันการมีเพื่อนและการถูกยอมรับโดยบุคคลอื่นเพื่อการตอบสนองความต้องการทางสังคม

4. ความต้องการเกียรติศักดิ์เชิงเสียง (Esteem Needs) ความต้องการเกียรติศักดิ์เชิงคือความต้องการระดับที่สี่ความต้องการเหล่านี้หมายถึงความต้องการของบุคคลที่จะสร้างการเคารพนองและการชื่นชมจากบุคคลอื่นความต้องการเชิงเสียงและการยกย่องจากบุคคลอื่น

5. ความต้องการความสมหวังของชีวิต (Self-Actualization Needs) ความต้องการความสมหวังของชีวิตคือความต้องการระดับสูงสุดบุคคลมักจะต้องการโอกาสที่จะคิดสร้างสรรค์ภัยในงานหรือพวกรเข้าอาจจะต้องการความเป็นอิสระและความรับผิดชอบ

ความต้องการความสมหวังของชีวิตคือความต้องการที่จะบรรลุความสมหวังของตนเองด้วยการใช้ความสามารถทักษะและศักยภาพอย่างเต็มที่บุคคลที่ถูกจูงใจด้วยความต้องการความสมหวังของชีวิตจะแสวงหาางที่ท้าทายความสามารถของพวกรเข้าการเปิดโอกาสให้พวกรเข้าใช้ความคิดสร้างสรรค์หรือการคิดค้นสิ่งใหม่

มาสโลว์เชื่อว่าความต้องการเหล่านี้จะถูกเรียงลำดับจาก “ต่ำสุด” ไปยัง “สูงสุด” มาสโลว์กล่าวว่าเมื่อต้องการระดับ “ต่ำสุด” ร่างกายได้ถูกตอบสนองแล้วความต้องการระดับ “สูงขึ้น” ต่อไปความปลดภัยจะมีความสำคัญมากที่สุดและต่อไปตามลำดับ

ตามทฤษฎีของมาสโลว์แล้วบุคคลจะถูกจูงใจให้ตอบสนองความต้องการระดับต่ำก่อนที่พวกรเข้าจะพยายามตอบสนองความต้องการระดับสูงยิ่งกว่านั้นเมื่อความต้องการอย่างหนึ่งถูกตอบสนองแล้วความต้องการนี้จะไม่เป็นสิ่งจูงใจที่มีพลังต่อไปอีก ทฤษฎีของมาสโลว์จะถูกสร้างขึ้นมาบนพื้นฐานที่ว่าความต้องการที่ยังไม่ได้ถูกตอบสนองจะเป็นปัจจัยที่ปลุกเร้าพฤติกรรมของบุคคลเมื่อความต้องการได้ถูกตอบสนองตามสมควรแล้วความต้องการเหล่านี้จะหยุดเป็นสิ่งจูงใจพุ่งติดกรรมในการนำทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ไปใช้ในหน่วยงานผู้บริหารต้องคำนึงถึงหลักของการสร้างแรงจูงใจความต้องการในระดับต่อๆ กันจึงได้รับการตอบสนองเพียงบางส่วน และในส่วนที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่เกิดแรงจูงใจของพุ่งติดกรรมอีกต่อไป เช่นในหน่วยงานที่จัดให้มีรายได้พอสมควรแล้วและสภาพแวดล้อมของงานดีแล้วการปรับปรุงสิ่งเหล่านี้ให้ดีขึ้นจะไม่เพิ่มแรงจูงใจเลยเนื่องจากบุคคลส่วนใหญ่ได้รับการตอบสนองความต้องการในระดับนี้เป็นอย่างดีแล้ว (สุรังค์ โควัคระภูล, 2548 : 161-162)

จะเห็นได้ว่าความต้องการของมนุษย์ตามแนวคิดนี้ขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับหากได้รับการตอบสนอง เพระความต้องการของมนุษย์เรานั้นมีที่ต้องการอย่างไม่มีที่สิ้นสุดเมื่อได้สิ่งที่พอจะมาระดับหนึ่งก็ยอมต้องหาสิ่งอื่นมาอีก เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของหัวใจและสิ่งแวดล้อม แต่ถ้าหากความต้องการขั้นต่ำยังไม่ได้รับการตอบสนอง บุคคลก็จะไม่พยายามทำการใดเพื่อได้รับคุณภาพชีวิตขั้นที่สูงขึ้น แนวคิดนี้ถูกนำมาประยุกต์ใช้พัฒนาในองค์กร ค่อนข้างมากโดยนำแนวคิดดังกล่าวสร้างแรงจูงใจให้กับพนักงานในองค์กร ส่วนในด้านสังคมก็ได้มีการนำแนวคิดดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการสร้างเครื่องมือวัดคุณภาพชีวิต เช่นกัน

ทฤษฎี ERG (Alderfer's Existence Relatedness Growth Theory)

อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer, 1992) ได้พัฒนาทฤษฎี ERG โดยยึดถือพื้นฐานความรู้จากทฤษฎีของ มาสโลว์(Maslow) โดยตรงแต่มีการสร้างรูปแบบที่เป็นจุดเด่นที่ต่างไปจากทฤษฎีของ มาสโลว์(Maslow) คือ อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) เห็นว่าความต้องการของมนุษย์ทั้ง 3 ประการได้แก่

1. ความต้องการในการดำรงชีวิต (Existence Needs: E)
2. ความต้องการทางด้านความสัมพันธ์ (Relatedness Needs: R)
3. ความต้องการด้านความเจริญเติบโตก้าวหน้า (Growth Needs: G)

ตามทฤษฎีความต้องการของ Maslow นั้นความต้องการจะได้รับการตอบสนองเป็นขั้นๆ และก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ กล่าวคือเมื่อได้ที่ความต้องการระดับต่ำได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการที่อยู่ในระดับที่สูงขึ้นก็จะมีผลในการจูงใจซึ่งทฤษฎีความต้องการของอัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ก็มีสภาพเหมือนกันแต่จะมีการเคลื่อนด้วยกลไกความต้องการที่อยู่ต่ำกว่าและ

จากความจริงข้อนี้ทำให้ผู้บริหารสามารถติดตามถึงสถานการณ์ต่างๆ ที่ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อความต้องการก้าวหน้าหรือความต้องการความสัมพันธ์ซึ่งในสถานการณ์เช่นนี้ อัลเดอร์เฟอร์ (Alderfer) ชี้ให้ทราบว่าประเภทของความต้องการที่อยู่ด้านล่างไปจะมีความสำคัญในการลงใจทันที ความต้องการที่จะได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและมีความรู้สึกว่าตนเองนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคมมีความต้องการเพื่อเน้นการเข้าเป็นสมาชิกขององค์กรหรือสมาคมต่างๆ

4. ความต้องการที่จะได้รับการยกย่องในสังคม (Esteem of Status Needs) เป็นความต้องการมีเกียรติยศมีฐานะดีในสังคมได้รับการยกย่องนับถือจากบุคคลทั่วไป

5. ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จดังที่คาดหวังไว้ (Self-actualization or Self-realization Needs) ความต้องการนี้เป็นความต้องการขึ้นสูงสุดของมนุษย์เป็นความต้องการให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ฝันไว้

ทฤษฎีแรงจูงใจของแมคเคิล์สแลนด์

ได้แบ่งแรงจูงใจตามความต้องการขึ้นเป็น 3 แบบดังนี้

1. ความต้องการอำนาจ (The Need of Power) บุคคลมีความต้องการมีอำนาจอย่างมากอาศัยการใช้อำนาจสร้างอิทธิพลและควบคุมในการทำงานกล่าวโดยทั่วไปแต่ละบุคคลแสวงหาความเป็นผู้นำมีพลังเข้มแข็ง

2. ความต้องการความผูกพัน (The Need of Affiliation) บุคคลมีความต้องการมีความผูกพันเป็นอย่างมากตามปกติความผูกพันเกิดจากความรักทำให้บุคคลมีความสุขและมีความตั้งใจหลีกเลี่ยงการไม่ยอมรับของกลุ่มสังคมที่ทำให้เกิดความเจ็บปวดแต่ละบุคคลชอบที่จะรักษาสัมพันธภาพที่ดีทางสังคมเพื่อกำหนดความรู้สึกยินดีมีความคุ้นเคยกันเข้าหากัน

3. ความต้องการความสำเร็จ (The Need for Achievement) บุคคลมีความต้องการมีความสำเร็จมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะได้รับความสำเร็จมีความหวังกลัวอย่างรุนแรงต่อการประสบความล้มเหลวต้องการการท้าทายในการทำงานชอบการทำงานที่มีการเลี้ยงภัยใช้แนวทางการทำงานที่เคยใช้ได้ผลสำเร็จมาแล้ว ทฤษฎีความต้องการของเมอร์เรย์ได้ตั้งสมมติฐานเกี่ยวกับความต้องการมากมายหลายชนิดซึ่งมีอิทธิพลต่อทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีบุคคลิกภาพที่ได้พัฒนาขึ้นในภายหลังอย่างมากจำนวนของความต้องการเปลี่ยนไปตามขั้นที่เมอร์เรย์ได้พัฒนาทฤษฎีของเข้าแต่จะไม่ต่างกว่า 20 ชนิดที่ได้ระบุไว้ เช่น

1. ความต้องการที่จะสัมฤทธิ์

2. ความต้องการการก้าวหน้า

3. ความต้องการการเป็นด้วยตนเองตัวเอง

4. ความต้องการความสัมพันธ์

5. ความต้องการการแสดงออก

6. ความต้องการการเข้าใจ

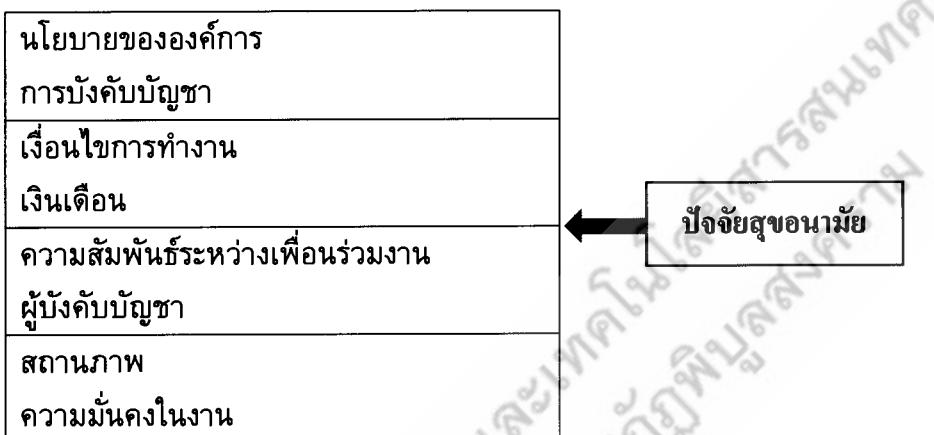
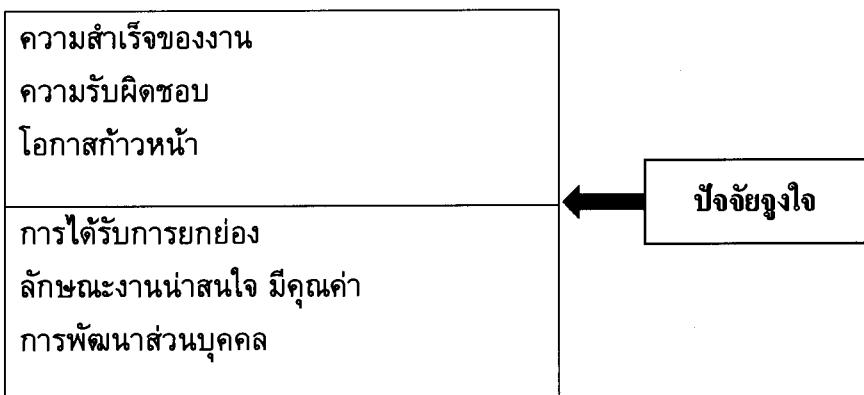
เกี่ยวกับทฤษฎีแรงจูงใจของเบล่าได้แก่บุคคลจะกระทำกิจกรรมใดก็ตามย่อมเกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนเสมอหรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือบุคคลจะกระทำกิจกรรมใดก็ตามย่อมมีความคาดหวังในรางวัลหรือสิ่งตอบแทนเสมอ

ทฤษฎีสองปัจจัยของไฮร์ชเบิร์ก (Herzberg's Two-factor theory)

แนวคิดการศึกษาทฤษฎีสองปัจจัยของไฮร์ชเบิร์ก และขณะ กล่าวว่า ความพึงพอใจมีผลต่อการทำงานของคนและผลการปฏิบัติงาน หากพนักงานได้รับการตอบสนองตามที่ต้องการย่อมเกิดความพึงพอใจ ซึ่งความพึงพอใจนั้นจะส่งผลทำให้พนักงานมีความขยันและเสียสละเพื่อการทำงาน และจากการที่พนักงานปฏิบัติงานอย่างขยันจะทำให้ผลผลิตขององค์กรสูงขึ้นด้วยต่อมาไฮร์ชเบิร์กได้ศึกษาต่อว่าปัจจัยใดบ้างที่ทำให้พนักงานพอใจและมีความสุข โดยได้มีการสัมภาษณ์นักบัญชีและวิศวกรมากกว่า 200 คน พบว่าดัวแปรที่ทำให้องค์การเกิดความรู้สึกที่ดีได้แก่ ความสำเร็จของงาน ความรับผิดชอบ ความก้าวหน้าในตำแหน่งงาน การได้รับการยอมรับ และกิจกรรมระหว่างการทำงาน ส่วนดัวแปรที่ทำให้องค์การเกิดความรู้สึกที่ไม่ดี คือสภาพการทำงาน การบังคับบัญชา เงินเดือน ความมั่นคงในงาน ภาระเบี้ยบและการปฏิบัติขององค์การ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในงาน ไฮร์ชเบิร์ก จึงได้สรุปว่าทฤษฎีสองปัจจัยนี้ คือมนุษย์มีความต้องการ 2 ด้าน คือ ความต้องการทางด้านสุขอนามัย (Hygiene Needs) หรือปัจจัยภายนอก และความต้องการด้านการจูงใจ (Motivator Needs) หรือปัจจัยภายใน เขายังกล่าวต่อไปอีกว่าการตอบสนองความต้องการด้านสุขอนามัยของมนุษย์จะเป็นเพียงเงื่อนไขหนึ่งในการลดความไม่พอใจในการทำงานลงเท่านั้น แต่ไม่สามารถทำให้มนุษย์พอใจได้ ในขณะเดียวกันหากความต้องการด้านการจูงใจ ได้รับการตอบสนองอย่างเต็มที่มนุษย์จะรู้สึกพอใจและพร้อมที่จะปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ทุ่มเทแรงกายแรงใจให้กับองค์การ แต่หากไม่ได้รับการตอบสนองมนุษย์ก็จะรู้สึกเฉยๆ ไม่สนใจในงานและองค์การ แค่ทำงานให้เสร็จไปวันๆ ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory) มีรายละเอียดจำแนกได้เป็นสองปัจจัย ดังนี้

1. ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจในการทำงาน (Satisfiers) เรียกอีกอย่างว่าปัจจัยจูงใจ(Motivator factors) ประกอบไปด้วย 6 ด้าน คือ ความสำเร็จ (Achievement) การได้รับการยกย่อง (Recognition) ลักษณะงาน(Work-itself) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความก้าวหน้า (Advancement) โอกาสเจริญเดิบโตและการพัฒนาส่วนบุคคล (Possibility of Growth)

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ (Dissatisfies) เรียกอีกอย่างว่าปัจจัยสุขอนามัย (Hygiene factors) ประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ คือ นโยบายขององค์การ (Company Policy and Administration) การบังคับบัญชา(Technical Supervision) เงื่อนไขการทำงาน (Working Conditions) ความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา (Interpersonal Relations) เงินเดือน (Salary) สถานภาพ (Status) ความมั่นคงในงาน (Job Security) และปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวกับชีวิตส่วนตัว (Factors in Personal Life)

ภาพ 1 การจูงใจตามแนวคิดของเชอร์ชเบิร์ก

ที่มา: สมคิด บางโน, 2538 : 172

ชาร์มา (Sharma, 1988) ได้เสนอ Sharma's Hierarchy Human Needs and Quality of Life ที่มีระดับความพึงพอใจ (Satisfaction) เป็นดัชนีวัดระดับคุณภาพชีวิต (quality of Life) โดยแบ่งระดับตามการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่ต้องการ 3 ประเภทคือ ระดับหนึ่งได้แก่ ความต้องการเชิงชีวภาพกายภาพ (Bio-physical Needs) ระดับสองคือ ความต้องการเชิงจิตสังคม (psycho-social Needs) และระดับสามคือ ความต้องการบรรลุอุดมการณ์ของชีวิต (Individual Aspiration Needs) ถ้าบุคคลได้รับสิ่งที่ต้องการระดับหนึ่ง ระดับสองและระดับสาม ก็จะเกิดความพึงพอใจระดับดี ระดับกลางและระดับสูง ตามลำดับ และความพึงพอใจ จะสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต ระดับหนึ่ง ระดับสองและระดับสามด้วย ตามลำดับ เช่นกัน

ดังนั้นคุณภาพชีวิตของบุคคลคือความพึงพอใจของบุคคลที่เกิดจากการได้รับการตอบสนองต่อสิ่งที่เป็นประโยชน์ตามความต้องการของร่างกายและจิตใจและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสภาวะแวดล้อมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างพอเพียงจนก่อให้เกิดการมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี"

จากนิยามดังกล่าวจะพบว่า สิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อความต้องการของร่างกายและจิตใจของบุคคล เป็นตัวแปรสำคัญที่จะทำให้บุคคลมีสุขภาพกายสุขภาพจิตดี ก่อให้เกิดพลังการทำประโยชน์ให้แก่สิ่งแวดล้อมทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีผลต่อสุขภาพกายและสุขภาพจิตของบุคคลเช่นกัน เมื่อบุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ย่อมมีความพึงพอใจในชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งบ่งชี้ความมีคุณภาพชีวิต

องค์ประกอบของคุณภาพชีวิต

การที่บุคคลในสังคมจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องประกอบด้วยปัจจัยต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญซึ่งองค์ประกอบต่างๆ นั้นอาจมีความสำคัญหรือแตกต่างกันขึ้นอยู่กับภูมิหลังการศึกษาอาชีพหน้าที่การงานตลอดจนชนบทรวมเนียมประเพณีและค่านิยมของแต่ละบุคคลได้มีนักวิชาการเสนอความคิดเห็นในปัจจัยต่างๆ ที่เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการมีคุณภาพชีวิตที่ดีไว้ดังนี้

เย็นใจ เลาหวนิช (2520 : 50-52, อ้างอิงในนิภา ดังทรงจิตรากุล, 2551 : 9) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเป็น 2 องค์ประกอบคือ

1. ส่วนที่จำเป็นระดับพื้นฐานทำให้พอมีชีวิตอยู่ได้คือปัจจัย 4 อย่างพอเพียงมีสุขภาพแข็งแรงมีชีวิตการทำงานที่มั่นคงและอิสระและมีเสรีภาพตามสิทธิมนุษยชน
2. ส่วนที่จำเป็นต่อการเพิ่มคุณภาพชีวิตเพื่อจะทำให้อยู่ดีขึ้นได้แก่การมีค่านิยมที่เหมาะสมมีจุดมุ่งหมายของชีวิตมีชีวิตกับกลมกลืนกับครอบครัวชุมชนและสิ่งแวดล้อม

นิพนธ์ คันธเสว (2527 : 6-7, อ้างอิงในนิภา ดังทรงจิตรากุล, 2551 : 9) ได้แบ่งองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตเป็น 6 องค์ประกอบคือ

1. ร่างกาย
2. อารมณ์
3. สภาพแวดล้อมทางกาย
4. สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม
5. ความคิดและ
6. จิตใจ

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2514 : 50) ให้ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญของบุคคลที่มีคุณภาพชีวิตดี 5 ประการคือ

1. ความรับผิดชอบ
2. ความสม่ำเสมอ
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง
4. การพึ่งตนเอง
5. ความซื่อสัตย์เที่ยงตรงไม่คดโกง

นิศารัตน์ ศิลปเดช (2540 : 66) กล่าวว่าคุณภาพชีวิตมีความสำคัญทั้งด้านบุคคลและสังคมอย่างยิ่งโดยผู้มีคุณภาพชีวิตดีจะช่วยให้ดันเงองและสังคมมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลจะมีการดำรงชีวิตในแนวทางที่ดีใช้วิธีการอันชอบธรรมในการสนองความต้องการด้านต่างๆของตนโดยไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่คนเงองและผู้อื่น

2. บุคคลจะมีการสร้างสรรค์พัฒนาคิดปรับปรุงตนเองสังคมและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้นอยู่

เสมอ

3. บุคคลจะใช้ภูมิปัญญาเหดหุผลและวิธีการแห่งสันดิในการแก้ไขปัญหาด่างๆ

4. บุคคลจะมีการยอมรับในคุณค่าและความสำคัญของตนเองผู้อื่นสังคมและสิ่งแวดล้อมดังนั้นการอยู่ร่วมกันในสังคมจึงมีปัญหาและความขัดแย้งน้อย

5. บุคคลจะเป็นพื้นฐานของครอบครัวและสังคมที่มีความสงบสุขมีความเจริญก้าวหน้ามีเสถียรภาพความปลดภัยความเป็นปึกแผ่นมั่นคงและความเป็นระเบียบเรียบร้อย

พาสุก มุทธเมษา (2540 : 72) กล่าวว่าชีวิตที่มีคุณภาพมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. บุคคลสามารถดำรงชีวิตตามความต้องการของตนเอง

2. บุคคลสามารถดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสมสมกับอัตลักษณ์

3. บุคคลสามารถดำรงชีวิตให้อยู่ในกรอบและระเบียบแบบแผนของวัฒนธรรมที่ตีงามตามมาตรฐานที่สังคมที่ยอมรับ

4. บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้เหมาะสมสามารถเปลี่ยนแปลงของสังคม

5. บุคคลนั้นจำเป็นต้องมีพื้นฐานความต้องการของชีวิตครบถ้วนปัจจัย 4 ได้แก่ อาหารเครื่องนุ่งห่มที่อยู่อาศัยและยาภัณฑ์

ณรงค์ศักดิ์ ตะละภูษ (2535 : 24) ได้กำหนดองค์ประกอบสำคัญของคุณภาพชีวิต สำหรับบุคคลทั่วไปว่าควรประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 6 ด้านหลักคือ

1. ด้านร่างกาย (Physical Domain) คือการรับรู้สภาพทางด้านร่างกายของบุคคลซึ่งมีผลต่อชีวิตประจำวัน เช่น การรับรู้สภาพความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกาย การรับรู้ถึงความรู้สึกสุขสบายไม่มีความเจ็บปวด การรับรู้ถึงความสามารถที่จะจัดการกับความเจ็บปวดทางร่างกาย ได้ การรับรู้ถึงพลังกำลังในการดำเนินชีวิตประจำวัน การรับรู้เรื่องการนอนหลับและพักผ่อนรวมทั้ง การรับรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ซึ่งการรับรู้เหล่านี้มีผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2. ด้านจิตใจ (Psychological Domain) คือการรับรู้สภาพทางด้านจิตใจของตนเอง เช่น การรับรู้ความรู้สึกทางบวกที่บุคคลมีต่อตนเงอง การรับรู้สภาพลักษณ์ของตนเงอง การรับรู้ความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเงอง การรับรู้ถึงความมั่นใจในตนเงอง การรับรู้ถึงความคิดความจำสามารถดัดสินใจและความสามารถในการเรียนรู้เรื่องราวด่างๆ ของตนและการรับรู้ถึงความสามารถในการจัดการกับความเครียดหรือกังวล เป็นต้น

3. ด้านระดับความเป็นอิสระของบุคคล (Level of Independence) คือการรับรู้ถึงความเป็นอิสระที่ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่นในการรับรู้ถึงความสามารถในการเคลื่อนไหวของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการปฏิบัติภาระประจำวันของตน การรับรู้ถึงความสามารถในการทำงาน การรับรู้ว่าตนไม่ต้องพึ่งพาญาต่างๆ หรือการรักษาทางการแพทย์อีกต่อไป เป็นต้น

4. ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม (Social Relationships) คือการรับรู้เรื่องความสัมพันธ์ของตนกับบุคคลอื่น การรับรู้ถึงการที่ได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลอื่น ในสังคมรวมทั้งการรับรู้ว่าตนได้เป็นผู้ให้ความช่วยเหลือบุคคลอื่น ในสังคมด้วย

5. ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) คือการรับรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ว่าตนมีชีวิตอยู่อย่างอิสระไม่ถูกกักขัง มีความปลอดภัย และมั่นคง ในชีวิดการรับรู้ว่าได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่ดี ปราศจากมลพิษต่างๆ การคุมนาคมที่สะอาด มีแหล่งประโยชน์ด้านการเงิน สถานบริการทางสุขภาพ และสังคม สมควรห้ามการรับรู้ว่าตนมีโอกาสที่จะได้รับข่าวสาร หรือฝึกฝนทักษะต่างๆ การรับรู้ว่าตนได้มีกิจกรรมสันทานการ และมีกิจกรรมในเวลาว่าง เป็นต้น

6. ด้านความเชื่อส่วนบุคคล (Spirituality Religion/Personal Beliefs) คือการรับรู้เกี่ยวกับความเชื่อต่างๆ ของตน ที่มีผลต่อการดำเนินชีวิต เช่น การรับรู้ถึงความเชื่อด้านจิตวิญญาณ ศาสนา การให้ความหมายของชีวิต และความเชื่ออื่นๆ ที่มีผลในทางที่ดีต่อการดำเนินชีวิต มีผลต่อการเข้าชนะอุปสรรค เป็นต้น (แรงศักดิ์ ตะละภูภู, 2535 : 24)

จะเห็นได้ว่าลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพนั้น สะท้อนออกมายืนปุของ การที่บุคคล จำเป็นต้องมีปัจจัยพื้นฐาน ในการดำเนินชีวิต มีความพึงพอใจต่อตนเอง และสังคม เป็นบุคคลที่มีความชำนาญ ในการที่จะดำเนินชีวิต ให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ตนเอง ต้องการ และสามารถ ตอบสนองความต้องการของบุคคลอื่น ได้อีกด้วย มีความรับผิดชอบ สม่ำเสมอ เชื่อมั่น ในตนเอง พึงพาตนเอง ได้มีความคิดสร้างสรรค์ ในการปรับปรุงแก้ไข และพัฒนาตน เอง สังคม และ สิ่งแวดล้อม ให้ดีขึ้น อยู่เสมอ สามารถต่อรองชีวิต ให้อยู่ในกรอบ และระเบียบแบบแผน ประเพณี และ วัฒนธรรม ที่ดี งาม ได้

องค์ประกอบค้าจุน (Maintenance Factors) หรือองค์ประกอบสุขอนามัย (Hygiene Factors) เป็นองค์ประกอบที่ช่วยป้องกัน การปฏิบัติงาน ของบุคลากร ที่จะเกิดความไม่ชอบงาน หรือหย่อนประสิกชีพ ลง ประกอบด้วย

1. เงินเดือน (Salary) หมายถึง สิ่งตอบแทน การปฏิบัติงาน ในรูปเงินรวมถึง การเลื่อนขั้น เงินเดือน ในหน่วยงานนั้น เป็นที่พอใจของบุคคล ที่ทำงาน

2. โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า ในอนาคต (Possibility of Growth) หมายถึง ความ น่าจะเป็น ที่บุคคล จะได้รับความก้าวหน้า ในทักษะ วิชาชีพ

3. ความสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน (Interpersonal Relation, Subordinate, Peers) หมายถึง ความมีสัมพันธ์อันดีต่อกันสามารถทำงานร่วมกัน มีความเข้าใจซึ่งกันและกันเป็นอย่างดี

4. สถานะของอาชีพ (Status) หมายถึง อาชีพนั้นเป็นที่ยอมรับและนับถือของสังคม มีเกียรติและมีศักดิ์ศรี

5. นโยบายและการบริหาร (Company Policy and Administration) หมายถึง การจัดการและการบริหารงานขององค์กร การติดต่อสื่อสารภายในองค์กรที่มีประสิทธิภาพ

6. สภาพการทำงาน (Working Condition) หมายถึง สภาพทางกายภาพของงาน เช่น แสง เสียง อากาศ รวมทั้งลักษณะสิ่งแวดล้อมอื่นๆ เช่น อุปกรณ์หรือเครื่องมือต่างๆ

7. ชีวิตส่วนตัว (Personal Life) หมายถึง สภาพความเป็นอยู่ส่วนตัวที่เกี่ยวข้องกับงาน เช่น การไม่ถูกย้ายไปทำงานในที่แห่งใหม่ซึ่งห่างไกลครอบครัว

8. ความมั่นคงในงาน (Job Security) หมายถึง ความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อความมั่นคงในการทำงาน

9. การปักครองบังคับบัญชา (Supervision) หรือการนิเทศงาน หมายถึงความสามารถ หรือความยุติธรรมของผู้บังคับบัญชาหรือผู้นิเทศงานในการดำเนินงานและการบริหารงาน

โดยสรุป Herzberg ได้ให้ความเข้าใจว่า แรงจูงใจเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาจากการแต่คนและจะมิใช้ขึ้นอยู่กับผู้บริหารโดยตรง และปัจจัยที่ใช้ในการบำรุงจิตใจนั้นอย่างดีที่สุดก็คือ จะสามารถช่วยขัดความไม่พอใจต่างๆได้ แต่จะไม่สามารถสร้างความพึงพอใจได้ ดังนั้น ในกระบวนการจูงใจที่ด้องการสร้างให้เกิดแรงจูงใจที่ดี จึงจำเป็นด้องจัดและกำหนดปัจจัยด่างๆทั้งสองกลุ่ม คือ ทั้งปัจจัยที่ใช้บำรุงจิตใจ (สภาพแวดล้อม) และปัจจัยที่ใช้จูงใจได้ (ของงานที่ทำ) ทั้งสองอย่าง พร้อมกัน ในการแก้ไขปัญหาเรื่องการจูงใจนี้ Herzberg ได้เริ่มด้นพัฒนาวิธีการเพิ่มพูนเนื้อหาของงาน (job enrichment) เพื่อให้ค่าของงานสูงขึ้นและมีเนื้อหามากขึ้น เพื่อให้มีปัจจัยที่ใช้จูงใจได้เพิ่มมากขึ้นในด้วงงาน การออกแบบงานเสียใหม่ให้มีคุณค่าเนื้อหาสูงขึ้นนี้เอง ที่งานด่างจะมีความหมายมากยิ่งขึ้น มีความสำเร็จในงานมากขึ้น มีทั้งการยอมรับ ทั้งความรับผิดชอบสูงขึ้น ก้าวหน้ามากขึ้น และส่งเสริมการเดิบໂດให้แก่แต่ละคนได้ ซึ่งจะมีผลต่อการจูงใจเป็นอันมาก จะเห็นได้ว่าทฤษฎีการจูงใจของ Herzberg มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและคล้ายกับทฤษฎีการจูงใจของ Maslow เป็นอันมาก ซึ่งในทางปฏิบัติจากการพิสูจน์ยืนยันว่า ทฤษฎีทั้งสองเป็นความจริง และใช้ได้กับกลุ่มอาชีพที่มีฐานะตำแหน่งสูง เช่น วิศวกรหรือนักบัญชี ดังที่กล่าวมา แต่อย่างไรก็ตาม กรณีการนำไปใช้กับพนักงานระดับด้านล่างไปหรือพนักงานสตรี และ ณ ระดับของพนักงานประจำวัน ผลปรากฏว่าไม่เป็นไปตามที่กล่าวที่เดียวแนก และให้ผลผลิตเพี้ยนไปได้เสมอ

แนวทางการดำเนินชีพอย่างยั่งยืน

แนวคิดการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนเกิดขึ้นครั้งแรกโดย Brundtland คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมและการพัฒนา ปี ค.ศ. 1992 ในการประชุมสหประชาชาติเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและ

การพัฒนา ได้เผยแพร่แนวคิดที่สนับสนุนความสำเร็จของวิถีชีวิตอย่างยั่งยืนให้มีเป้าหมายที่กว้างขึ้นเพื่อจัดความยากจน ในปี ค.ศ. 1992 Robert Chambers and Gordon Conway (Krantz, 2001) ได้นำเสนอความหมายโดยรวมของการดำเนินชีพในชนบทอย่างยั่งยืน ซึ่งถูกนำไปใช้มากที่สุดโดยทั่วไปในระดับครัวเรือน กล่าวว่า การดำเนินชีพอย่างยั่งยืน ประกอบด้วย ความสามารถทั่วไป (ร้านค้า, ทรัพยากร, การเรียกร้อง และการเข้าถึงทรัพยากร) และกิจกรรมที่จำเป็นสำหรับการครองชีพ ซึ่งการดำเนินชีพ คือ ความสามารถในการรับมือกับแรงกดดัน ความดึงเครียด และสามารถพื้นคืนสู่สภาพปกติได้อย่างยั่งยืน การสนับสนุนหรือเพิ่มความสามารถและทรัพย์สินของคนจะทำให้สามารถสร้างโอกาสในการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนสำหรับรุ่นต่อไปและก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อการดำเนินชีพอีก ๑ ในระดับท้องถิ่นและระดับโลก ทั้งในระยะสั้นและระยะยาวแนวคิดการดำเนินชีพอย่างยั่งยืน หมายถึง ความต้องการให้ความสำคัญกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีพมากขึ้น โดยไม่เน้นการเข้าถึงเพียงชุมชนและขัดความยากจนเท่านั้น ซึ่งมีความหมายที่แคบเกินไป เพราะมุ่งเน้นเฉพาะบางแง่มุมของความยากจนเท่านั้น เช่น มองความยากจนจากการได้รับ โดยที่ไม่ได้พิจารณาถึงลักษณะอื่นๆ ที่สำคัญของความยากจน เช่น ช่องโหวและการกีดกันทางสังคม ปัจจุบันได้รับการยอมรับและให้ความสนใจในปัจจัยต่างๆ และกระบวนการที่จำกัดหรือยกระดับความสามารถของคนยากจน ที่สามารถทำให้ดำเนินอยู่ในลักษณะทางเศรษฐกิจ นิเวศวิทยา และทางด้านสังคมที่ยั่งยืน แนวความคิดการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนจึงมีการเชื่อมโยงแนวคิดการบูรณะการการแก้ปัญหาความยากจนมากขึ้น (Krantz, 2001) ปัจจัยที่ช่วยสนับสนุนแนวทางการดำเนินชีพอย่างยั่งยืน คือ การระหว่างกันถึงความยากจนสามารถแบ่งเป็น ๓ ประการ ได้แก่

ประการแรก คือ ความจริงที่ว่าขณะที่การเจริญเดิบโดยทางเศรษฐกิจอาจเป็นจุดสำคัญที่ช่วยลดความยากจน แต่ผลกระทบความเจริญเดิบโดยทางเศรษฐกิจไม่สามารถแก้ปัญหาความยากจนได้ แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ไม่สอดคล้อง เพราะจากสภาพความเป็นจริงในปัจจุบัน พบว่า เศรษฐกิจเดิบโดยมากขึ้นแต่ความยากจนไม่ลดลง สะท้อนให้เห็นว่าการเจริญเดิบโดยทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่ไม่ช่วยลดความยากจน ซึ่งทั้งหมดขึ้นอยู่กับความสามารถของคนจนที่จะสามารถได้รับผลประโยชน์จากโอกาสในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

ประการที่สอง คือ มีความเป็นจริงเกี่ยวกับช่วงเวลาที่เข้าใจว่าความยากจนเป็นเพียงแค่เรื่องรายได้ดี แต่ไม่ได้รวมถึงมิติต้านอื่นๆ เช่น สุขภาพย่ำแย่ ไม่รู้หนังสือ ขาดการบริการด้านสังคมฯลฯ แสดงให้เห็นถึงความเหลื่อมล้ำของคนในสังคมประการที่สุดท้าย ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับว่า สถานการณ์ความยากจนสามารถรู้ได้จากความต้องการของคนเอง ดังนั้นประชาชนจึงต้องมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและโครงการที่เหมาะสมมากที่สุดสำหรับแก้ปัญหาความยากจนปัจจุบันสามารถประยุกต์ใช้แนวคิดการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนได้ขึ้นอยู่กับหน่วยงานที่จะสามารถนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ (หรือเป็นเครื่องมือ) สำหรับวางแผนโครงการและการประเมิน หรือกำหนดโดยหน่วยงานเอง อย่างไรก็ตามมีสามคุณสมบัติพื้นฐาน

ทั่วไปที่ใช้กันมากที่สุดในวิธีการนี้ คือ หนึ่งให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตของคนจน ส่วน แนวทางนี้ จะปฏิเสธขั้นตอนมาตรฐานแบบเดิมที่เน้นปัจจัยเฉพาะ อาทิ เกษตรกรรม น้ำ หรือสุขภาพ และ สุดท้ายแนวทางการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางที่เหมาะสมกับพื้นที่นั้นๆ โดยเน้นการ แก้ไขปัญหาให้กับประชาชนทั้งการวิเคราะห์และการนำไปใช้ในกิจกรรมต่างๆ ที่เหมาะสม (Krantz, 2001) ความหลากหลายด้านแนวทางการดำเนินชีพอย่างยั่งยืน มีความคล้ายคลึงกับ แนวทางการพัฒนาชนบทแบบบูรณาการแบบตั้งเดิม ซึ่งความแตกต่างที่สำคัญคือ แนวทางการ ดำเนินชีพอย่างยั่งยืนไม่ได้มีเป้าหมายในแนววิถีชีวิตของคนยากจนทั้งหมด แต่มองแบบองค์รวม สำหรับการวิเคราะห์วิถีชีวิต เพื่อระบุปัญหาตามพื้นที่นั้นๆ ซึ่งสามารถแทรกแซงกลยุทธ์ที่สำคัญ เพื่อลดปัญหาความยากจนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในระดับห้องถังหรือในระดับนโยบาย

จุดแข็งของวิถีการดำเนินชีพอย่างยั่งยืน คือ ความสนใจในความหลากหลายของทรัพยากรสิน ต่างๆ ที่ทำให้ผู้คนสามารถใช้ทรัพยากรสินต่างๆ นั้น ใน การสร้างด้วยเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีพ ของพวากษา แนวทางการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนจึงสร้างมุมมองแบบองค์รวมเพิ่มขึ้น บนพื้นฐาน ของทรัพยากรที่มีอยู่หรือการผสมผสานทรัพยากร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญสำหรับคนยากจนไม่ เพียงแต่ทรัพยากรทางกายภาพและทรัพยากรทางธรรมชาติเท่านั้น แต่รวมไปถึงทุนทางสังคม และทุนมนุษย์ แนวทางนี้ยังช่วยเป็นแนวทางในการทำความเข้าใจถึงสาเหตุของความยากจน โดยเน้นความหลากหลายของปัจจัยที่มีระดับแตกต่างกัน ซึ่งสามารถกำหนดได้โดยทางตรงหรือ โดยทางอ้อม หรือจำเป็นต้องเข้าถึงทรัพยากรของคนยากจน ความแตกต่างของทรัพยากรสินจึง ส่งผลต่อการดำเนินชีพของพวากษา ท้ายที่สุดแนวทางนี้ช่วยให้ได้กรอบแนวทางที่เป็นจริง เพื่อการ เข้าถึงปัญหาที่ส่งผลต่อเงื่อนไขการดำเนินอยู่ของผู้คน ด้วยอย่างเช่น มิติด้านผลผลิต หรือเกณฑ์ ด้านรายได้

จุดอ่อนของวิถีการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนยังไม่สามารถอธิบายเหตุการณ์ต่างๆ จำนวน มากและยังพบปัญหาในการให้ความหมายของความยากจนที่ยังไม่ชัดเจน ดังนั้นแหล่งที่มาของ ทรัพยากรและโอกาสการดำเนินชีพอื่นๆ ที่ถูกเผยแพร่ในห้องถังซึ่งบอยครังที่มีอิทธิพลต่อ โครงการสร้างอย่างเป็นทางการที่ครอบงำสังคม และมีอำนาจจัดการชุมชนของพวากษาเอง จากการ ครอบงำทางสังคมจึงจำเป็นต้องมีการสร้างพลังความสัมพันธ์เชิงอำนาจในแง่มุมของการ เปลี่ยนแปลงกระบวนการในการพิเคราะห์ ซึ่งเป็นแง่มุมหนึ่งของความสัมพันธ์ทางสังคม และเป็นการกำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้หญิง ที่มีลักษณะที่ทำให้เกิดความ ไม่เสมอภาคและการครอบงำทางสังคม ปัญหาที่เห็นได้ชัด อาทิ การพิจารณาเรียกคนเข้าทำงาน น้อยบริษัททั้งที่จะไม่คำนึงถึงเรื่องเพศ แต่เป็นเรื่องยากที่เลือกจากความสามารถ ความ เหมาะสมด้านเวลา และที่สำคัญไม่ได้มีพื้นที่ว่างสำหรับผู้หญิง (Krantz, 2001) พื้นฐานของแนวทาง การดำเนินชีพอย่างยั่งยืน คือ การเริ่มต้นการวิเคราะห์แบบปลายเปิดซึ่งเป็นลักษณะที่กว้าง กεινไป ต้องใช้สถานการณ์การวางแผนที่มีความยืดหยุ่นสูง ซึ่งไม่ค่อยมีอยู่จริงสักที่ตีสุด คือ ต้องแน่ใจแล้วว่ามีการกำหนดไว้เรียบร้อยแล้วหรือตัดสินใจเริ่มดำเนินการพัฒนากับกลยุทธ์การ

ต่างชี้พอย่างสอดคล้อง และทำให้พวากเขามีการตอบสนองที่ดีกว่าเดิมต่อข้อจำกัดและโอกาสที่มีต่อคนยากจน แนวทางการดำเนินชีพอย่างยั่งยืนหรือองค์ประกอบจะสามารถเป็นประโยชน์ได้ในที่สุด หากมีการนำไปประยุกต์ใช้อย่างต่อเนื่อง (Krantz, 2001)

องค์ประกอบหลัก คือ ทรัพยากรในการดำเนินชีพ กลยุทธ์ในการดำเนินชีพ และกระบวนการจัดการและการศึกษาโครงสร้างองค์กรทรัพยากรในการดำเนินชีพ ได้แก่ วัสดุพื้นฐาน และสังคม ทรัพย์สินที่เป็นนามธรรมและรูปธรรม ซึ่งผู้คนใช้ประโยชน์ในการสร้างวิถีชีวิตของพวากเข้า ซึ่งเป็นแนวคิดที่ความแตกต่างกันในด้านทุน ที่มีบทบาทต่อพวากเขามีอ่อนเป็นทรัพยากรพื้นฐาน ประเภทของทุนที่ได้อธิบายไว้ในกรอบแนวคิดนี้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท

1. ทุนทางธรรมชาติ ได้แก่ คลังทรัพย์สินธรรมชาติ (din น้ำ อากาศ ทรัพยากรทางพันธุกรรม และอื่นๆ) และการบริการด้านสิ่งแวดล้อม (วัฏจักร มวลภาวะ อื่นๆ) จากการหมุนเวียนทรัพยากรและการบริการที่มีประโยชน์สำหรับการดำเนินชีพ

2. ทุนทางเศรษฐกิจ/ทุนทางการเงิน ได้แก่ ฐานเงินทุน (เงินสด เงินเชื่อ/หนี้สิน การออม และทรัพย์สินทางเศรษฐกิจ อื่นๆ ประกอบด้วย โครงสร้างพื้นฐาน อุปกรณ์การผลิต และเทคโนโลยี) ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นในการค้นหากลยุทธ์ในการดำเนินชีพ

3. ทุนมุชย์ ได้แก่ ทักษะ ความรู้ความสามารถของแรงงาน และการมีสุขภาพที่ดีและความสามารถทางกายภาพเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ค้นหาความแตกต่างด้านกลยุทธ์ในการดำเนินชีพได้สำเร็จ

4. ทุนทางสังคม ได้แก่ ทรัพยากรทางสังคม (เครือข่าย การเรียกร้องทางสังคม ความสัมพันธ์ทางสังคม การเข้าร่วมสมาคม) ขึ้นอยู่กับผู้คนที่คาดผันดังนั้นจึงเกิดความแตกต่างของกลยุทธ์ในการดำเนินชีพ ซึ่งเป็นความต้องการที่จะกระทำการร่วมกันกลยุทธ์ในการดำเนินชีพอยู่ภายใต้การวิเคราะห์ ประกอบไปด้วยกลุ่มคนและมีการทำกิจกรรมร่วมกันซึ่ง เรียกว่า หลักทรัพย์สินในการดำเนินชีพ หลักทรัพย์นี้อาจมีความพิเศษมากและให้ความสนใจไปที่ หนึ่งหรือสอง สาม กิจกรรม หรืออาจจะมีความหลากหลายมาก ดังนั้นการแก้ปัญหาปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการบูรณาการเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งนอกจากนี้ความแตกต่างด้านวิถีทางการดำเนินชีพ อาจเป็นเพระประสบการณ์ที่ผ่านมา เช่นระหว่างวัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และขึ้นอยู่กับรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงซึ่งในระดับครัวเรือนอยู่ในวงจรที่เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในระดับห้องถีนและเงื่อนไขภายนอกมากขึ้น ประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาจึงเป็นศูนย์กลางในการวิเคราะห์ ท้ายที่สุด กลยุทธ์การดำเนินชีพบอยครั้งที่มีความแตกต่างกันระหว่างบุคคลและครัวเรือน ซึ่งขึ้นอยู่กับความแตกต่างในทรัพย์สินของคนเอง ระดับรายได้ เพศ อายุ ชนชั้น และสังคมหรือสถานะทางการเมือง แนวทางการวิเคราะห์ความแตกต่างด้านสังคมเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับกลยุทธ์ในการดำเนินชีพ (Krantz, 2001) เพื่อให้เข้าใจถึงความซับซ้อนและกระบวนการที่แตกต่างผ่านโครงสร้างวิถีชีวิตองค์ประกอบอีกด้านที่จำเป็นจะต้องมีคือ การวิเคราะห์กระบวนการจัดการและการศึกษาโครงสร้างองค์กรหรือสถาบัน เพื่อเชื่อมโยงองค์ประกอบต่างๆ

เข้าด้วยกัน บทบาทสำคัญของกระบวนการจัดการและการศึกษาโครงสร้างองค์กรหรือสถาบันนั้น จะเน้นไปที่รูปแบบทางด้านพฤติกรรมของคนที่จำเป็นจะต้องปฏิบัติตามกฎ และบรรหัดฐานของสังคม ซึ่งองค์กรหรือสถาบันอาจเป็นสื่อกลางในการเข้าถึงการดำเนินชีพทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยส่งผลกระทบต่อการเลือกกลยุทธ์ในการดำเนินชีพอย่างยั่งยืน (Krantz, 2001)

2. ยุทธศาสตร์ข้าวไทย ปี 2550 – 2554

“ข้าว” เป็นอาหารหลักประจำชาติและเป็นพืชเศรษฐกิจหลักที่สำคัญยิ่งของไทย โดยมีชาวนา 3.7 ล้านครัวเรือน จากเกษตรกรทั้งประเทศ 5.6 ล้านครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด พื้นที่เพาะปลูกข้าวปีละประมาณ 56 – 58 ล้านไร่ ได้ผลผลิตปีละประมาณ 28.0 - 30.0 ล้านตันข้าวเปลือก มูลค่าปีละประมาณ 180,000 - 200,000 ล้านบาท ซึ่งเป็นรายได้หลักที่หล่อเลี้ยงเกษตรกรในระดับราบทภูเขาอีกด้วยเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญสามารถสร้างรายได้และนำเงินตราเข้าประเทศปีละประมาณ 80,000-100,000 ล้านบาท รวมทั้งเป็นพืชที่สร้างความมั่นคงด้านอาหารด้วยในด้านการผลิต การตลาดภายใน ตลาดต่างประเทศ รวมตลอดถึงด้านการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ มีหน่วยงานทั้งภาครัฐบาลและเอกชนที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงานซึ่งการดำเนินการยังไม่สอดรับกันทั้งระบบ ส่วนใหญ่จะสามารถแก้ไขปัญหาได้เพียงระยะเวลานึง แต่ไม่ใช่เป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวและในบางครั้งยังเป็นการข้ามเดินให้เกิดปัญหาในระยะยาวเพิ่มขึ้นได้ ดังนั้น เพื่อให้การพัฒนาและแก้ไขปัญหาข้าวไทยทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป และการตลาด เป็นไปอย่างเป็นระบบมีประสิทธิภาพเข้มแข็งและยั่งยืน มีศักยภาพการดำเนินงานทั้งระยะสั้น ระยะปานกลาง และระยะยาวอย่างชัดเจน กระทรวงพาณิชย์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมีนโยบายในการจัดทำยุทธศาสตร์ข้าวไทย และที่สำคัญที่สุดเพื่อให้ชานมีรายได้และความเป็นอยู่ดีขึ้นและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศไทยเดิบโดยย่างมั่นคง โดยกระทรวงพาณิชย์ได้มีคำสั่งเมื่อวันที่ 3 มกราคม 2550 แต่งตั้งคณะกรรมการยกร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทยขึ้น เพื่อจัดประชุมและระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้องจัดทำร่างยุทธศาสตร์หลักข้าวไทย และได้นำเสนอให้ที่ระชุมสัมมนา “ยุทธศาสตร์ข้าวไทยเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 ก่อนนำเสนอ กนข. พิจารณา เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2550 และ ทั้งนี้ ได้มีการปรับแก้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามข้อสังเกตของ กนข. และจะนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะกรรมการยกร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทยอีกครั้ง โดยได้สรุปเป็นร่างยุทธศาสตร์ข้าวไทย ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ระยะ 5 ปี (2550-2554) เพื่อนำเสนอคณะกรรมการต่อไป ดังนี้

1. วิสัยทัศน์

ไทยเป็นผู้นำ ด้านคุณภาพข้าวและผลิตภัณฑ์เป็นหนึ่งของโลก เพื่อชานมีรายได้มั่นคงและผู้บริโภคมั่นใจ

2. พันธกิจ

2.1 การจัดระบบการผลิตและการส่งเสริมและสนับสนุน ชawnana

2.1.1 พัฒนาเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชawnana ให้สามารถพึงพาดหน่องได้ใน
ระยะยาว

2.1.2 เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตดังแต่การเพิ่มผลผลิตต่อไร่ของชawnana การลด
ดันทุนการผลิตของชawnana พัฒนาคุณภาพข้าวด้วยการใช้พันธุ์ดี และการจัดการหลังเก็บเกี่ยว

2.1.3 อนุรักษ์พันธุกรรม วิจัย และพัฒนาพันธุ์และเทคโนโลยีการผลิตอย่างยั่งยืน

2.2 การจัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์

2.2.1 เสริมสร้างกลไกตลาดให้เกิดความเข้มแข็งโดยการเพิ่มประสิทธิภาพ
การตลาด โดยเฉพาะในช่วงดันฤดูที่มีความเหลื่อมล้ำในด้านอำนาจต่อรองสูงเป็นพิเศษ และ
พัฒนาระบบตลาดทั้งในระดับห้องถิน ภูมิภาค และประเทศ

2.2.2 ส่งเสริมเพื่อขยายตลาดการบริโภคข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวเพิ่มขึ้น รวมทั้ง
ส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปใหม่ๆ ที่สร้างมูลค่าเพิ่มในระดับสูง

2.3 การผลักดันการส่งออกข้าว โดยการผลักดันการส่งออกข้าว ด้วยการใช้นโยบาย
เชิงรุกในการรักษาตลาดเดิม และเพิ่มตลาดใหม่

2.4 การจัดระบบการกระจายสินค้าให้มีดันทุนดำเนินการและรวดเร็วขึ้น โดยการพัฒนาการ
กระจายข้าวเปลือก ข้าวสาร และผลิตภัณฑ์ข้าวจากพื้นที่เพาะปลูกสู่กระบวนการผลิตตามผ่าน
กระบวนการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ (Logistics) ที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ

3. วัสดุประสงค์

3.1 เพื่อให้มีกรอบทิศทางการพัฒนาการผลิต การตลาด และการกระจายข้าวอย่าง
ชัดเจน

3.2 เพื่อให้ชawnana มีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ เพื่อความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.3 เพื่อพัฒนาระบบการค้า การกระจายข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวทั้งในประเทศและ
ส่งออก เพื่อเป็นฐานในการขยายตัวของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยอย่างยั่งยืน

4. กลยุทธ์หลัก

4.1 กลยุทธ์การพัฒนาการผลิต

4.1.1 เป้าหมาย

1. คงพื้นที่ปลูกข้าวที่ 57.5 ล้านไร่ (นาปี 57.5 ล้านไร่, นาปรัง 9 ล้านไร่)
ตามศักยภาพเขตชลประทาน ในข้อเท็จจริงพื้นที่เพาะปลูกข้าวจะมีแนวโน้มลดลงในอนาคตตาม
สภาพการใช้ที่ดินที่จะมีการปรับเปลี่ยนจากพื้นที่ทำการเกษตรไปสู่พื้นที่อุดสาหกรรมและการค้า

2. เพิ่มผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ เพิ่มขึ้นเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 ภายใน 5 ปี โดย
ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่เพิ่มจาก 439 กก./ไร่ (ขawnanaปี 432 กก./ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 53ล้านไร่ สูญเสีย
จากนำท่ำขawnanaปรัง 683 กก./ไร่ พื้นที่เก็บเกี่ยว 9 ล้านไร่) ในปี 2549/50 เป็น 529 กก./ไร่
(ขawnanaปี 515 กก./ไร่ ขawnanaปรัง 764 กก./ไร่) ในปี 2553/54

3. เพิ่มผลผลิตข้าวเปลือก โดยผลผลิตข้าวรวมเพิ่มขึ้นจาก 29.432 ล้านดัน (ข้าวนานปี 22.899 ล้านดัน ข้าวนานปรัง 6.532 ล้านดัน) ในปี 2549/50 เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 13.5 เป็น 33.405 ล้านดัน ในปี 2553/54 ให้สอดรับกับปริมาณส่งออกที่คาดว่าเพิ่มขึ้นในอัตราใกล้เคียงกัน

4. เพิ่มคุณภาพข้าวหอมมะลิให้สีเป็นข้าวสารได้ตันข้าวมากกว่า 42 กรัม ในปี 2554

4.2.2 กลยุทธ์

1. กำหนดให้ข้าวไทย เพื่อการค้า เป็นข้าวปลอดการตัดแต่งพันธุกรรม (Non-GMOs) โดยการกำหนดมาตรฐานตรวจสอบและรับรองข้าวปลอดการตัดแต่งทางพันธุกรรม GMOs

2. กำหนดเขตพื้นที่การปลูกข้าวในแต่ละพื้นที่ให้เหมาะสม โดยให้สามารถตอบสนองต่อข้าวในแต่ละชนิดพันธุ์อย่างมีประสิทธิภาพให้ชัดเจนเพื่อให้สามารถเพิ่มศักยภาพการผลิตได้สูงสุด โดยให้มีการกำหนดเขตพื้นที่ส่งเสริมการผลิตข้าวดลาดเฉพาะ ซึ่งเป็นข้าวคลาดบัน ได้แก่ ข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ข้าวหอมมะลิคุณภาพมาตรฐาน ข้าวเฉพาะถิ่น โดยเน้นการพัฒนาคุณภาพ เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มขึ้น ในขณะที่ข้าวชนิดอื่นๆ เช่น ข้าวเปลือกเจ้า ข้าวปทุมธานี ข้าวพื้นเมือง ข้าวที่ใช้เป็นวัตถุติดในอุตสาหกรรมจะเน้นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต เพื่อลดต้นทุนการผลิต และให้มีการพัฒนาเพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนไปสู่การจัดแบ่งพื้นที่เป็นพื้นที่เพื่อการส่งออกและใช้ภายในในอนาคต โดยการให้สิทธิพิเศษและสิ่งจูงใจในพื้นที่เพื่อการส่งออกให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้เพิ่มขึ้น

3. จดทะเบียนชื่อชนาให้สอดคล้องกับการกำหนดเขตพื้นที่การปลูกข้าวเพื่อให้สามารถจัดสรรระบบจูงใจ (Incentive) ให้แก่ช่วงนาในแต่ละเขตพื้นที่ให้เหมาะสม

4. พัฒนาระบบการส่งเสริมและถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ช่วงนา มีการปฏิบัติและดูแลการผลิตอย่างถูกต้องตามระบบเกษตรดั้งเดิม (GAP)

5. พัฒนาและส่งเสริมระบบการผลิตและการจ่ายเมล็ดพันธุ์ดีให้แก่ช่วงนาอย่างทั่วถึง

6. พัฒนาและส่งเสริมระบบตรวจสอบและรับรองคุณภาพให้ได้มาตรฐานเพื่อให้ข้าวที่ผลิตเป็นที่ยอมรับของตลาด

7. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานการผลิตโดยการพัฒนาระบบชลประทานและการจัดรูปที่ดินในเขตส่งเสริมการผลิตข้าว เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและลดต้นทุนการผลิต

8. พัฒนาระบบการผลิตข้าวเพื่อตลาดเฉพาะ (Niche Market)

9. วิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตและการจัดการผลผลิตหลังการเก็บเกี่ยว ไปจนถึงการแปรรูป

10. อนุรักษ์พันธุกรรม โดยการจัดดังธนาคารเชือพันธุ์ และมีการพัฒนาพันธุ์ และเทคโนโลยีการจัดการพันธุ์

11. พัฒนาระบบที่อนับภัยธรรมชาติทางการเกษตร และการระบาดของศัตรูข้าว

12. พัฒนาระบบสารสนเทศรวมทั้งการจัดการองค์ความรู้สู่ชawn และผู้เกี่ยวข้อง

13. การจัดดังศูนย์วิจัยและพัฒนาข้าวแห่งชาติที่มีองค์ประกอบครบถ้วน ได้แก่ อุปกรณ์ บุคลากรทุกด้าน ศูนย์ฝึกอบรมสัมมนา ศูนย์ปฏิบัติการตรวจสอบและรับรอง ศูนย์สารสนเทศ และการอารักขาและวิทยาการหลังการเก็บเกี่ยวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ รวมทั้งการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์แปรรูปข้าวทั้งที่เป็นอาหารและมิใช่อาหาร

4.2.กลยุทธ์การส่งเสริมและสนับสนุนชawn

4.2.1 เป้าหมาย

1. พัฒนาชawnให้มีความรู้ความสามารถในการผลิตและการจัดการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพในแหล่งปลูกข้าวเป็นพืชหลักอย่างน้อย 1 ล้านคนในปี 2554

2. จัดดังศูนย์บริการข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ของชawnให้ครอบคลุมแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญไม่น้อยกว่า 500 แห่งในปี 2554

3. ส่งเสริมสนับสนุนชawnให้มีรายได้จากการประกอบอาชีพการทำนาที่ดีขึ้น รวมทั้งมีความภาคภูมิใจในอาชีพ และนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

4. ส่งเสริมให้ชawnได้เข้าถึงองค์ความรู้การพัฒนาอาชีพ การอยู่ดีมีสุข โดยการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมกับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐบาลและเอกชน และสถาบันการศึกษา ในการแลกเปลี่ยนความรู้ และการสมมตานภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ากับเทคโนโลยีสมัยใหม่

4.2.2 กลยุทธ์

1. ศึกษา วิเคราะห์ ปัญหาหนี้สินและความเป็นอยู่ของชawn และแนวทางแก้ไข

2. สร้างชawnชั้นนำ ให้มีความรู้ความสามารถในการประกอบการในการทำงาน เพื่อเป็นวิทยากรและให้คำปรึกษา ชawnจำนวน 10,000 คน และถ่ายทอดเทคโนโลยีให้ชawnในชุมชนอัตราส่วน 1 ดอ 10 คน เพื่อเป็นอาสาสมัครเกษตรด้านการผลิตข้าว จำนวน 100,000 คน

3. ส่งเสริมชawnให้เป็นชawnมืออาชีพ โดยการให้ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีสมัยใหม่ จำนวน 100,000 คน เน้นหนักในพื้นที่ที่ผลิตเพื่อการส่งออก

4. ส่งเสริมชawnให้เป็นผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวในศูนย์ข้าวชุมชน จำนวน 7,000 แห่งๆ ละ 20 คน รวม 40,000 คน และชawnผู้จัดทำแปลงขยายพันธุ์ ผลิตเมล็ดพันธุ์ให้ศูนย์ เมล็ดพันธุ์ข้าว จำนวน 300 แห่งๆ ละ 50 คน รวม 15,000 คน

5. จัดตั้งศูนย์บริการชานาเพื่อเป็นแหล่งบริการในด้านต่างๆ รวมทั้งข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้ของชานาผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 500 แห่ง เพื่อให้บริการชานาในแหล่งที่ปลูกข้าวเป็นพืชหลัก 1 ล้านคน

6. สนับสนุนให้มีสวัสดิการชานาและส่งเสริมการประกันภัยพืชผล เพื่อลดความเสี่ยงจากภัยพิบัติ

7. อนุรักษ์และส่งเสริมวัฒนธรรมภูมิปัญญาข้าว โดยจัดให้มีวันข้าวแห่งชาติเพื่อแสดงผลงานวิจัยและศักยภาพการผลิตข้าว ตลอดจนสินค้าข้าวคุณภาพและสินค้าแปรรูป

8. พัฒนาอาชีพเสริมเพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชานาอย่างมั่นคง โดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

9. พัฒนาเยาวชนเกษตรกรเพื่อเป็นชานายุคใหม่ในพื้นที่ที่ผลิตเพื่อการส่งออกจำนวน 10,000 คน

10. สร้างความมั่นคงทางอาหารโดยจัดสร้างธนาคารข้าวในพื้นที่ขาดแคลนข้าวเพื่อให้ชานายีมข้าวสำหรับบริโภค จำนวน 80 แห่ง

11. ส่งเสริมคุณภาพชีวิตชานาให้ดีขึ้นโดยให้ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับพื้นที่และส่งเสริมการจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีดันทุนด้ำ

12. ส่งเสริมให้ชานาร่วมกลุ่มเป็นองค์กรชานาที่มีศักยภาพในการประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้ กับองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และสามารถต่อรองทางด้านการตลาดได้

4.3 กลยุทธ์การจัดระบบตลาดและพัฒนาผลิตภัณฑ์

4.3.1 เป้าหมาย

1. กระดุนกลไกและลดขั้นตอนการตลาด เพื่อพัฒนาศักยภาพการตลาด เพื่อเสริมการพัฒนาศักยภาพการผลิต อันจะส่งผลให้รายได้ของชานาให้เพิ่มขึ้น ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 10 ใน 5 ปี และสามารถสร้างมูลค่าจากการขายข้าวทั้งระบบเพิ่มขึ้นจาก 210,000 ล้านบาทในปี 2550 เป็น 231,000 ล้านบาท ในปี 2554

2. มีการซื้อขายข้าวในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้าเพิ่มขึ้น โดยในปี 2554 จะมีปริมาณการซื้อขายข้าวสารในตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า ประมาณร้อยละ 20 ของมูลค่าส่งออกข้าวไปต่างประเทศ

4.3.2 กลยุทธ์

1. ข้าวเปลือก

ก. การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว โดยการรับรองมาตรฐานเครื่องเกี่ยววนวต เพื่อลดการสูญเสีย

ข. จัดระบบกรรมวิธีการรักษาข้าวเปลือก ให้คงคุณภาพ เพื่อสามารถช่วยลดการจำหน่ายให้ได้ราคาสูงขึ้น

ค. จัตระบบการซื้อขาย ข้าวเปลือก โดยมีการกำหนดมาตรฐานข้าวเปลือกให้เกิดความเป็นธรรมทางการค้า

ง. จัตระบบตลาดกลาง โดยให้มีการสร้างและพัฒนาตลาดกลางให้สอดคล้องกับปริมาณผลผลิตในจุดที่สำคัญตามความต้องการของตลาดโดยพัฒนาให้มีการจัตระบบการซื้อขายตามด้วยอย่างและตามมาตรฐาน

จ. สนับสนุนสิ่งอำนวยความสะดวกความสะดวก ขันพื้นฐานในพื้นที่ที่จำเป็นและเหมาะสม

ฉ. สร้างความเป็นธรรมทางการค้า โดยการดูแลการซั่งดวงวัดให้มีความเที่ยงตรงในการซื้อขาย

2. ข้าวสาร

ช. จัตระบบโรงสี ให้มีปริมาณโรงสีที่เหมาะสมกับความต้องการแปรรูปข้าว และลดการสูญเสีย โดยแต่งด้วยคณะกรรมการจากภาคราชการและเอกชนในการพิจารณาความเหมาะสม

ฉ. ส่งเสริม ให้โรงสีพัฒนา ระบบการผลิตและสร้าง นวัตกรรมด้านเทคโนโลยี ของโรงสีให้เป็นมาตรฐาน

ฌ. ส่งเสริม การพัฒนาการซื้อขายผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ เพื่อป้องกันมิให้มีการกำหนดราคากลางที่ไม่เป็นธรรม

ญ. ส่งเสริม ให้มีการสร้างระบบประกันความเสี่ยงผ่านตลาดซื้อขายสินค้าเกษตรล่วงหน้า

ฎ. ส่งเสริม การรวมกลุ่มของผู้ค้าและสมาคมที่เกี่ยวข้อง เพื่อลดความขัดแย้ง

ฐ. ส่งเสริม การจัดหาเครื่องมืออุปกรณ์แก่โรงสีในการปรับปรุงคุณภาพให้ตรงกับความต้องการของตลาดและสีได้ดันข้าวเพิ่มขึ้น

ธ. สนับสนุน การจัดสร้างไซโลที่มีมาตรฐานเพื่อรักษาคุณภาพข้าวในเขตพื้นที่เพาะปลูกที่สำคัญ

3. ผลิตภัณฑ์ข้าว

ส. ส่งเสริม ให้มีการพัฒนาการแปรรูปข้าวให้มีความหลากหลายและมีมูลค่าสูง โดยจัดทำ ดับการให้ความสำคัญตามความเป็นไปได้ทางการตลาด เช่น ข้าวกล้องงอก (Gaba Rice) และผลิตภัณฑ์จากน้ำมันรำข้าว โดยการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ การบริโภคเพื่อขยายตลาดเพิ่มขึ้น สนับสนุนการผลิตวัสดุดิบข้าวให้ตรงกับความต้องการของผู้ประกอบการ ผลิตภัณฑ์ โดยประสานเชื่อมโยงระหว่างช่วงงานถึงผู้ประกอบการ

4.4 กลยุทธ์การรักษาเสถียรภาพราคา Price Stabilization

4.4.1 เป้าหมาย

กำหนดราคาแทรกแซงตลาดใกล้เคียงกับราคาตลาด หรือสูงกว่าราคาตลาดไม่เกินร้อยละ 10 เพื่อให้สามารถลดปริมาณและการค้าใช้จ่ายที่ใช้ในการแทรกแซงตลาดข้าวเปลือก

ลงประมาณร้อยละ 10 ต่อปี จากประมาณ 4,400 ล้านบาท ในปี 2550 เป็น 4,000 ล้านบาท ในปี 2554

4.4.2 กลยุทธ์

1. จัดหาตัวอย่างรับผลิตภัณฑ์ โดยส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์รองรับผลผลิตที่จะเป็นแหล่งซื้อและขายผลผลิตของชานา

2. ประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่คุณภาพสินค้า เพื่อขยายตลาดภายใน เพื่อนำไปสู่การขยายการส่งออก

3. สร้างการรับรู้ในด้านกลไกตลาด โดยการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร ความรู้ในเรื่องกลไกตลาดข้าวแก่ชานา เพื่อให้เกษตรกรยอมรับราคากลางเพิ่มขึ้น

4. กำหนดแผนการลด/ยกเลิกการแทรกแซงตลาดข้าว โดยกำหนดราคาแทรกแซง/รับจำนำ / เป้าหมาย ให้สอดคล้องกับภาวะราคากลางและสถานการณ์ โดยกำหนดราคาแทรกแซงตลาดสูงไม่เกินร้อยละ 10 ของราคากลาง และกำหนดเป้าหมายปริมาณการแทรกแซงตลาด โดยให้ลดลงไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี

5. สร้างกลไกในการช่วยเหลือเกษตรกรเพิ่มเติม เช่น การผูกโยงให้ผู้ส่งออกได้รับสิทธิในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเป็นกรณีพิเศษ โดยผู้ส่งออกจะต้องซื้อข้าวภายใต้ประเทศในราคากลางสูงขึ้นในสัดส่วนเดียวกัน

6. เพิ่มศักยภาพทางการค้าและการเงินเพิ่มขึ้น โดยดำเนินการวางแผนให้มีการออกใบรับสินค้า (Warehouse receipt) เป็นเครื่องมือในการสร้างสภาพคล่องแก่ชานาเพิ่มขึ้น

4.5 กลยุทธ์การตลาดระหว่างประเทศ International Marketing Development

4.5.1 เป้าหมาย

ผลักดันการส่งออกให้มีปริมาณและมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นจากช่วงปี 2545 – 2549 ซึ่งมีปริมาณส่งออกเฉลี่ย 7.3 ล้านดัน มูลค่า 2,057 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ราคานเฉลี่ย 278 เหรียญสหรัฐฯ ต่อดัน เพิ่มเป็นปริมาณส่งออก 8.5 – 9.5 ล้านดัน มูลค่า 2,600 – 2,850 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ราคานเฉลี่ย 300 เหรียญสหรัฐฯ ในปี 2550 – 2554

4.5.2 กลยุทธ์

1. จัดระบบการส่งออก โดยการจดทะเบียนผู้ส่งออก เพื่อให้สามารถกำกับดูแลมิให้ผู้ส่งออกมีการตัดราคาส่งออกข้าวในด้านประเทศ หรือรวมตัวกันกำหนดราคาข้าวภายใต้ประเทศ

2. สร้างความร่วมมือในระดับภูมิภาค โดยการซับและขยายความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ เวียดนาม พม่า ลาว กัมพูชา อินโดนีเซีย บруไน พิลิปปินส์สิงคโปร์ และมาเลเซีย

3. การสร้างภาพลักษณ์สินค้าข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวไทย โดยจัดให้มีหน่วยงานจัดทำข้อมูลโภชนาการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์คุณประโยชน์ทางโภชนาการและเผยแพร่ประชาสัมพันธ์คุณประโยชน์ทางโภชนาการและการปลดการดัดแปลงพันธุกรรม (Non-GMOs) เพื่อเสริมสร้างจุดแข็งของข้าวและผลิตภัณฑ์ข้าวไทย รวมทั้งการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละตลาด

4. การส่งออกข้าวรัฐต่อรัฐในตลาดที่เอกชนไม่สามารถเข้าถึงและสนับสนุนให้กลุ่มและสถาบันเกษตรกรมีส่วนร่วมในการส่งออกข้าวรัฐต่อรัฐภายใต้ระเบียบของราชการ

5. ส่งเสริมการส่งออกข้าวของเอกชน โดยจัดคณะกรรมการค้าภาครัฐร่วมกับภาคเอกชนเจรจาแก้ไขปัญหาการค้าข้าวระหว่างประเทศ

6. พัฒนาระบบมาตรฐานและการรับรองให้ได้มาตรฐานสากล โดยให้มีหน่วยงานรับรอง โดยเฉพาะการเจาะตลาดจำเพาะ (Niche Market) ได้แก่ ข้าวอินทรีย์ข้าวกล้องอนามัย และพัฒนารูปแบบข้าวผลิตภัณฑ์ preruปรับปรุงสารสกัดจากข้าวและบรรจุภัณฑ์เพื่อสนองรสนิยมตลาดที่เปลี่ยนแปลง

7. ปรับปรุงมาตรฐานข้าวไทยและข้าวหอมมะลิไทยให้เป็นมาตรฐานสากลและสร้างความเชื่อมั่นในมาตรฐานข้าวไทย

8. กำหนดตำแหน่งข้าวไทยในตลาดด้านประเทศในแต่ละชนิด/คุณภาพข้าวให้ชัดเจนโดยการศึกษาวิจัยเพื่อเข้าสู่กลุ่มเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

9. พัฒนาระบบข้อมูลการส่งออก โดยการเชื่อมข้อมูลกับหน่วยงานและกลุ่มประเทศ ความร่วมมือต่างๆ เพื่อสร้างฐานข้อมูลครบวงจร และพัฒนาระบบบริการการส่งออกโดยการให้บริการผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ EDI และ E-Service

4.6 กลยุทธ์การบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ

4.6.1 เป้าหมาย

สามารถลดดันทุนการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการจากร้อยละ 19 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของข้าวในปี 2550 (ดันทุนโดยรวมมีจำนวน 61,047 ล้านบาท จากผลิตภัณฑ์มวลรวม 315,139 ล้านบาท) เป็นร้อยละ 15 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของข้าวในปี 2554

4.6.2 กลยุทธ์

1. เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านการขนส่งสินค้าและบริการโดยการศึกษากระบวนการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ การจัดเก็บ รวบรวม และขนส่งข้าวที่ดำเนินการในส่วนภูมิภาค วิเคราะห์ข้อจำกัดที่ก่อให้เกิดความเสียหายของผลิตผลระหว่างดำเนินการ วิเคราะห์ดันทุนที่เกิดจากการบริหารจัดการและพัฒนาวิธีการจัดเก็บ โดยให้มีหน่วยงานจัดเก็บหน่วยงานหลักหน่วยงานเดียวและการจัดการที่เหมาะสม โดยนำระบบแผนที่ทางภูมิศาสตร์ GIS มาใช้

2. จัดตั้งศูนย์บริการขนส่งสินค้าและบริการ โดยจัดให้มีศูนย์บริการการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ (Logistics) ในระดับภูมิภาค โดยการสร้างพันธมิตรด้านการขนส่ง เช่น การจัดตั้งสถานีรวบรวมคอนเทนเนอร์ (ICD-Inland Container Depot) และให้มีการเชื่อมโยงระหว่างศูนย์ในแต่ละภูมิภาคเป็นเครือข่ายระดับประเทศ

3. จักระบบผู้ให้บริการด้านการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ โดยการจัดการให้มีการบริการด้านการจัดการเป็นพิเศษในระบบการบริหารจัดการขนส่งสินค้าและบริการ (Logistics) เชื่อมต่อทั้งภายในและต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นและดันทุนลดลง เช่น ลดกระบวนการขนส่งหลายครั้ง (Double Handing) การจัดหาเรือรับสินค้าให้เพียงพอ และการสร้างระบบเครือข่าย(Networking) ในการขนส่งทางถนน โดยการจัดให้มีศูนย์รวมการติดต่อรับเช่าช่วง (Sub - Contract) และศูนย์ติดต่อขนส่งแห่งเดียว (Call Center) ในจังหวัดต่างๆ เพื่อให้สามารถลดการสูญเสียในการขนส่งได้

4. ปรับปรุงกฎระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับคลังสินค้าและไซโลที่เอื้อให้เกิดความสะดวกต่อผู้ประกอบการที่ให้บริการ logistics รวมทั้งทบทวนกฎหมายการขนส่งแบบหลายรูปแบบ (Multi-Model Transport) ให้เกิดความสะดวกและมีประสิทธิภาพ

5. จักระบบคลังสินค้าและไซโล โดยการวางแผนการจัดการสร้างคลังสินค้าและไซโลที่สามารถรักษาคุณภาพข้าวไว้ได้อย่างมีมาตรฐานสูง และให้สอดรับกับปริมาณผลผลิตและความต้องการของผู้ประกอบการ และสามารถลดความซ้ำซ้อนในขั้นตอนการเก็บรักษาข้าวลดห่วงโซ่อุปทาน

6. เพิ่มศักยภาพของผู้ส่งออก โดยจัดให้มีระบบการขนส่ง แบบรูป และจัดเก็บสินค้าในระบบควบคุมคุณภาพในระบบโลจิสติกส์ ที่พิ่มพานหรือกลุ่มของคนงานเพื่อส่งมอบให้ดันทุนลดลงและคุณภาพสูงขึ้น รวมทั้งให้สิทธิพิเศษเป็นเงินช่วยเหลือ (Rebate) แก่ผู้ส่งออกที่อยู่ในกลุ่มที่ส่งออกได้ตามเป้าหมาย รวมทั้งกลุ่มพันธมิตรข้าวด้วย

7. บริหารจัดการด้านการส่งออก โดยการลดความซ้ำซ้อนของขั้นตอนการส่งออกข้าว และให้เกิดการสะดวกต่อการจัดการโดยการลดขั้นตอนการออกเอกสารและใบรับรองมาตรฐานข้าวเพื่อการส่งออก โดยมีศูนย์บริการส่งออกทั้งระบบเบ็ดเสร็จ ณ จุดเดียว (One Stop Service) ณ ท่าเรือส่งออก

8. พัฒนาระบบการขนส่ง โดยการปรับปรุงเพื่อแก้ไขข้อบัข้อข้องในระบบการขนส่ง โดยเฉพาะระบบการขนส่งทางน้ำและระบบทางที่เชื่อมต่อกันได้ในเชิงประยุคชีวิตรี้เชื่อมโยงระบบการขนส่งทางราง (รถไฟ) จากแหล่งรวมไปยังท่าเรือรอง เพื่อเชื่อมการส่งออกไปยังอินเดีย ตะวันออกกลาง และอาฟริกา รวมทั้งความมีการกำหนดที่ดังของโรงสีให้เหมาะสม เพื่อให้การบริการกระจายไปทั่วทุกแหล่งผลิตข้าวทุกภาค (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2556 : 12)

3. ข้าวไทยในอดีต-ปัจจุบัน และวิถีชีวนาไทย

“ข้าว” เป็นอาหารหลักของคนไทยมาช้านานแล้ว เชื่อกันว่าเริ่มปลูกทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ภาคอีสาน) โดยประเทศไทยเป็นแห่งแรกในเอเชียตะวันออก และไม่ได้รับอิทธิพลมาจากที่ใด เห็นได้จากหลักฐานทางโบราณคดีที่ตำบลบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี ซึ่งพบซากของเมล็ดข้าวรอยอยู่รอบๆ โครงกระดูกที่มีอายุราว 5,600 ปี นอกจากนี้ยังพบเมล็ดข้าวที่ถ้าปุ่งลง จังหวัดแม่ข่องสอน ที่แสดงให้เห็นว่ามีการปลูกข้าวบริเวณนี้มานานกว่า 5,400 ปี มาแล้ว ในระยะแรกเริ่มของการปลูกข้าว สันนิษฐานว่าอาจจะเป็นการปลูก “แบบเลื่อนลอย” คือ ในแต่ละปีหรือสองปี จะมีการปลูกข้าวโดยอาศัยน้ำจากธรรมชาติและความอุดมสมบูรณ์ของดินที่เหมาะสม โดยใช้เมล็ดข้าวหัวนวลงไปในดิน เมื่อปลูกได้ปี หรือสองปีก็ย้ายที่ปลูกใหม่ไปเรื่อยๆ เนื่องจากดินจะขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นเช่นนี้วนเวียนไปรอบๆ ที่อยู่อาศัย หลังจากนั้นประมาณ 3,600 - 2,500 ปีมาแล้ว ได้มีการพัฒนาด้านเครื่องมือเครื่องใช้ และรู้จักใช้แรงงานสัตว์ในการไถพรวน โดยเปลี่ยนมาสู่ “ระบบกดน้ำ” ที่ให้ผลผลิตสูงกว่าระยะแรก ซึ่งพบหลักฐานประเภทเครื่องเกี่ยว คล้ายเครียว หรือขอเกี่ยวในการเก็บข้าว ต่อมาประมาณ 3,000 - 2,300 ปีมาแล้ว มีหลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าชาวบ้านเชียงรู้จักการ “ดำเนา” ปลูกข้าวแล้ว เพราะพบหลักฐานรูปปั้น Crowley และความนิยมของข้าวในแต่ละพุทธศตวรรษ ก็มีลักษณะเปลี่ยนไป เช่น ในพุทธศตวรรษที่ 16 มีข้าวเมล็ดป้อมมาก รองลงมาเป็นข้าวเมล็ดใหญ่ ในพุทธศตวรรษที่ 16 - 20 ยังมีข้าวเมล็ดป้อมอยู่ แต่ข้าวเมล็ดเรียวกลับมีการปลูกมากขึ้นทั่วประเทศ ส่วนข้าวเมล็ดใหญ่ก็มีจำนวนลดลง ในพุทธศตวรรษที่ 20 - 24 เป็นดังมา ข้าวเมล็ดเรียวเป็นที่นิยมปลูกในภาคกลาง ส่วนข้าวเมล็ดป้อมและเมล็ดใหญ่กลับปลูกกันเฉพาะในภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ ในสมัยโบราณนั้น คำว่า “ข้าว” เรียกว่า “เข้า” บางสำเนียงท้องถิ่นชาวอีสานก็ออกเสียงว่า “เค้า” หรือ “เข่า” ซึ่งตามหลักฐานทางวัฒนธรรมนั้น ข้าวเหนียวหรือข้าวนึ่ง เป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองเก่าแก่ของคนไทย แต่ข้าวเจ้าเป็นพันธุ์ข้าวจากต่างประเทศ ที่ชนชั้นสูงรับเข้ามาเพื่อปลูกบริโภคในภายหลัง จนเป็นที่นิยมมากกว่าข้าวเหนียวในปัจจุบัน ข้าวผูกพันกับคนไทยอย่างลึกซึ้งและยาวนาน จนมีวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อหลายอย่างดกทอด มาถึงทุกวันนี้ อาทิ ความเชื่อเรื่อง “พระแม่โพสพ” ที่ชาวนาเชื่อกันว่าเป็นเทพธิดาที่ปกปักษ์รักษาข้าว การเคารพบุชาจะทำให้ผลิตผลอุดมสมบูรณ์ มีการทำพิธี “แห่นางแมว” หรือ “บุญบั้งไฟ” เพื่อขอให้ฝนฟ้าดกต้องดามถูกากล มีประเพณี “ลงแขกเกี่ยวข้าว” ที่แสดงถึงความสามัคคี ความมีน้ำใจ ร่วมแรงช่วยเหลือกันทั้งหมู่บ้าน เพื่อผลัดกันเก็บเกี่ยวข้าวให้ทันฤดูกาล ทำให้มีการลงทะเบียน ร้องรำด่างๆ เกิดขึ้น เช่น เพลงเกี่ยวข้าว เพลงเดันกำราเบี้ยว เพลงสงฟาง เพลงซักกระดาน หรือการเล่นโยนกรวยโยนสาก และการเล่นลูกซ่าง เป็นดัง นอกจากนี้ ยังมีภูมิปัญญา

ของคนไทยที่เกี่ยวข้องกับข้าวจำนวนมาก อาทิ พันธุ์ข้าว ซึ่งมีความหลากหลายทางพันธุกรรมสูง เช่น พันธุ์ข้าวเบ้า ข้าวกลาง ข้าวหนัก ข้าวไร่ ข้าวขี้นน้ำ ข้าวเหนียวดำ ข้าวแดง เป็นต้น เหล่านี้ล้วนถูกคัดเลือกมาจากชานาทั้งสิ้น จางข้าว ในภาคต่างๆ ก็จะมีความแตกต่างกันไป ตามชนิดของวัสดุในท้องถิ่น เช่น จางขี้ควายผสมโคลนและฟาง จางไม้ไผ่ขัดตะะ จางไม้ จางไม้สัก จางสังกะสี ໄท ทำด้วยไม้เกี๊ยบทั้งคัน ปัจจุบันถูกแทนที่ด้วยเหล็ก และรถໄท ระหัดวิดน้ำ และกังหันน้ำ ของตั้งเดิมทำด้วยไม้และวัสดุท้องถิ่นทั้งสิ้น แต่ถูกแทนที่ด้วยเครื่องสูบน้ำเกี๊ยบหมุดแล้ว ไม่ และครกตำข้าว ใช้สำหรับสีข้าว ฝาย หรือทำนบ ทำด้วยไม้ ดิน หิน และวัสดุ ท้องถิ่น และแรงงานจากการลงแขกของคนในหมู่บ้าน ความสำคัญของข้าวในวิถีชีวิตของคนไทยนั้น ผูกพันกันมานานนับแต่โบราณ จนถึงปัจจุบัน เพียงแต่ในปัจจุบันมีเครื่องไม้เครื่องมือช่วยในการทำงาน ซึ่งมีความแตกต่างจากสมัยโบราณ ที่ใช้วิธีหรือความที่ใช้ในการไถนา และใช้แรงงานคนเป็นส่วนใหญ่ บทบาทสำคัญของข้าว ในวิถีแห่งชีวิตคนไทยและคนในเอเชียนั่นมุ่งปลูกข้าวใช้เพื่อการปริโภค ใช้เพื่อการแลกเปลี่ยนกับปัจจัยอื่นๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น เสื้อผ้า ยาัรักษารोค หรืออาหารประเทกอื่นๆ ในปัจจุบันการทำนาข้าวเปลี่ยนวัตถุประสงค์ไป จากเดิม จากการแลกเปลี่ยน เป็นการค้าขายมากขึ้น ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เพื่อให้ได้ผลผลิตที่เร็วที่สุดและมากที่สุด โดยไม่ได้คำนึงถึงระบบนิเวศ คนไทยปริโภคข้าวอย่างมีระเบียบวิธี และมีลักษณะเฉพาะ เช่น กระบวนการแปลงรูปข้าวเพื่อการปริโภค โดยการให้ข้าวสุกด้วยวิธีการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นการหุงด้ม การนึ่ง การหلام เป็นเหตุให้การใช้ภาชนะที่แตกต่างกัน รวมถึงการประกอบอาหารที่ใช้รับประทานคู่กับข้าว ก็ได้รับการเอาใจใส่ คิดคัน จึงเกิดเป็นวัฒนธรรมที่ควบคู่กัน ข้าวถูกนำไปใช้ในวัฒนธรรมด้านภาษาโดยเป็นจำนวนมาก เปรียบเทียบ คำพังเพย หรือสุภาษณ์ต่างๆ เช่น ข้าวใหม่ปลามัน ข้าวแดง Gang rawn ทำนาบนหลังคัน ข้าวอกนา และอีกมากมาย ข้าวมีความสำคัญในการกำหนดศักดินา เช่น ในสมัยสุโขทัย มีการกำหนดที่นาและไฟริ้วเสนาบดีขุนนาง ตามความสามารถในการบุกเบิกที่ดินทำมาหากิน มีการจัดตั้งกรมนาขีน เพื่อรับผิดชอบด้านการเกษตรโดยตรง ต่อมากลายเป็นกระทรวงพานิชการในสมัยรัชกาลที่ 5 และเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในปัจจุบัน ข้าวในวิถีชีวิตของคนไทยนั้นผูกพันกันมาช้านาน ก่อให้เกิดวัฒนธรรม ขึ้นอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของภาชนะ อาหาร พิธีกรรมต่างๆ ซึ่งนับว่าข้าวมีจิตวิญญาณในการดำรงชีวิตดามวิถีไทย เครื่องไม้เครื่องมือต่างๆ ตามภูมิปัญญาดั้งเดิม มีความเชื่อในด้านพิธีกรรม ในการทำนาครั้งแรกในบางพื้นที่ยังมีพิธีกรรม ตามความเชื่อดั้งเดิม

ข้าวเป็นพิชเศรษฐกิจที่สำคัญของชาวยไทย เชื่อมโยงกับความเป็นอยู่ของคนไทย เป็นทั้งอาหารหลักและแหล่งที่มาของเงินตราต่างประเทศ ซึ่งปริมาณการส่งออกข้าวที่ผ่านมา มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ในปี 2551 ปริมาณการค้าข้าวของโลกทั้งสิ้น 29.60 ล้านตันข้าวสาร ประเทศไทยมีส่วนแบ่งการตลาดส่งออกข้าวสารถึงร้อยละ 34.53 ประเทศไทยมีคู่ค้าที่สำคัญ ได้แก่ ย่องกง จีน มาเลเซีย แคนนาดา โගติวัลล์ อิรัก อิหร่าน เป็นต้น ประเทศไทยส่งออก

ข้าวเป็นอันดับ 1 ของโลก ตั้งแต่ปี 2524 ถึงปัจจุบัน โดยในปี พ.ศ. 2551 ปริมาณการส่งออกข้าวของไทยทำสถิติสูงถึง 10.216 ล้านตัน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 203,219 ล้านบาท มีข้าวเปลือกหลักหลายชนิดพันธุ์ โดยมีข้าวหอมมะลิที่สุดในโลก ผลผลิต 28% เป็นข้าวหอมมะลิ 45% เป็นข้าวเจ้าอี่นๆ และ 27% เป็นข้าวเหนียว การส่งออกข้าวของไทย ขวนับว่าเป็นสินค้าที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ในปัจจุบันประเทศไทยมีรายได้จากการส่งออกขawnับแสนล้านบาท และส่งออกเป็นอันดับหนึ่งของโลกมาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามประเทศไทยยังประสบปัญหาเรื่องประสิทธิภาพการผลิต ราคาและการส่งออก โครงสร้างพื้นฐานของการผลิตข้าว สภาพพื้นที่เพาะปลูก ในพื้นที่นาแห้งมักเป็นภาระที่ผู้ผลิตต้องรับน้ำอย เนื่องจากพื้นที่สูงต่ำต่างระดับ ทำให้ใช้เครื่องมือหุ่นแรงยาก แม้แต่ในพื้นที่ชลประทาน สภาพพื้นที่นาเกียบไม่ได้รับการปรับสภาพให้เหมาะสม ทำให้การใช้น้ำสิ้นเปลือง ประกอบกับพื้นที่ชลประทานมีจำกัด และสภาพความยากจนของชาวนาไทย ทางด้านการตลาดแม้รัฐได้พัฒนาตลาดข้าวไทยให้มีระบบตลาดกลางข้าวเปลือกแล้ว แต่ก็ยังคงมีปัญหา ได้แก่ ปัญหาการกระจายข้าวเปลือกของเกษตรกรที่อยู่ระหว่างจราจรห่างไกลจากแหล่งซื้อขายและไม่สามารถแบกภาระค่าขนส่งได้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาการแปรรูปข้าวเปลือกในโรงงานสหกรณ์ที่มีอยู่ไม่เพียงพอ ทำให้มีกำลังการผลิตน้อย นอกจากนี้ยังมีปัญหาราคาข้าวในตลาดโลกที่มักมีการผันผวนมาก บางครั้งผู้ส่งออกดองซื้อข้าวในราคากลาง แต่ตอนขายกลับขายได้ในราคามาก ซึ่งยอมรับผลกระทบด้วยความต้องการซื้อข้าวจากชาวนา ถึงเวลาแล้วที่พวกเรานี้ไทย จะต้องหันมาช่วยกันดูแลปัญหาเหล่านี้ ดูแลชาวนา คนที่ปลูกข้าวให้เรามาช้านาน ตั้งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้ความสำคัญกับข้าวและชาวนามาก ดังพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่ว่า “เศรษฐกิจของเราขึ้นอยู่กับการเกษตรมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว รายได้ของประเทศไทยได้มาใช้สร้างความเจริญด้านต่างๆ เป็นรายได้จากการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ จึงอาจกล่าวได้ว่าความเจริญของประเทศไทยต้องอาศัยความเจริญของการเกษตรเป็นสำคัญและงานทุกๆ ฝ่ายจะดำเนินก้าวหน้าไปได้ก็เพียงการเกษตรของเราเจริญ” (องค์การมหาชน, 2553 : 10)

เมื่อกล่าวถึงข้าวไทยกับนายหลวงของเรานั้น มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง โดยทรงมีแปลงข้าวทดลองส่วนพระองค์ที่สวนจิตรลดتا เพาะข้าวคือสัญลักษณ์ของความเป็นไทย ด้วยเหตุนี้พระมหากรุณาธิรัชย์จึงดองคงประเพณีแรกนาขวัญเริ่มต้นถูกปลูกข้าวจนถึงปัจจุบัน เพื่อส่งสัญญาณเด็ก่อนเริ่มฤดูปลูกข้าว หรือแม้แต่พระพุทธองค์ก็ยังกล่าวว่าด้วยท่านเป็นตระกูลชาวนา และยังดังชื่อปัญจวิถีทั้งหลาย ด้วยคำว่า “โอท拿了” ที่แปลว่า “ข้าว” ทางภาคเหนือก็ยังมีพิธีสู่ขอขวัญความซึ้งอุทิศแรงกายให้คนได้มีข้าวกิน ส่วนพระแม่โพสพก็แสดงให้เห็นว่าคนไทยให้ความสำคัญกับข้าวมาตั้งแต่โบราณ โดยถือเอาข้าวเป็นอาหารที่เทพประทานให้คนไทย ข้าวจึงเป็นมิ่งขวัญของคนไทย คือจิตวิญญาณ มีทั้งมิติทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือครอบครัว เมื่อกล่าวถูกเก็บเกี่ยว เราจึงมีประเพณี “ทานข้าวใหม่” คือการบริจาคข้าวใหม่ที่เพิ่งเก็บเกี่ยวมาจากหมู่บ้านถวายเป็นภัตตาหารแด่พระสงฆ์ โดยให้ผู้เคารพได้ทานข้าว

ใหม่ก่อน เพราะคนไทยต้องข้าวคือวิถีชีวิต ชาวนาต้องรักษาดูแลด้วย แต่ทุกวันนี้ ความเคราะห์ที่มีต่อข้าวกลับลดลง เพราะการพึ่งพาเทคโนโลยีในการเก็บเกี่ยวทำให้มีridgeห่วงคงกับข้าวหายไป ซึ่งว่างที่เกิดขึ้นใหม่กลับเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เมื่อสำนึกรักในความดั้งเดิมค่อยๆ ลดลงเท่าไร พืชและสัตว์ตามธรรมชาติ เช่นกบ เขี้ยด หนู ที่อาศัยตามห้องไร่ห้องนาค่อยๆ หายไปเท่านั้น คุณภาพข้าวที่เปลี่ยนไปเกิดจากความไม่ถูกดูแล ไม่ใช่แรง ละเลยต่อประเพณีดั้งเดิมความเคราะห์ต่อข้าวจึงน้อยลง “ข้าวคือมิ่งขวัญ คือจิตวิญญาณของคนไทย” ไม่ว่าจะเป็นความเป็นไทย มิถุทางสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ศาสนา หรือครอบครัว ทั้งหมดนั้นอยู่ในข้าวทุกเม็ดที่เรากิน” ทำอย่างไรรักษาขวัญข้าวของไทยให้อยู่ครบวนานเท่านาน นี้คือสิ่งที่ลูกหลานเก็บไปคิด (พระมหาวุฒิชัย วชิรเมธี), 2554 : 12)

องค์ความรู้ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน อาจกล่าวได้ว่าเป็นความรู้ที่ได้จากการวิจัยและทดลอง ในห้อง Lab คือ “วิทยาศาสตร์” กับความรู้ที่ได้จาก คน หรือกลุ่มคนทดลองปฏิบัติ ลองผิดลองถูก เป้าสังเกตธรรมชาติ ดูว่าสิ่งใดสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์กับกิจกรรมของตนได้ คือ “ภูมิปัญญา” ซึ่งมีที่มาแตกต่างกันแต่สามารถเก็บกู้ลอกันได้ สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ มุ่งเน้นการนำอาภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ การค้าสำหรับเรื่องข้าวนั้น “ข้าวเป็นจิตวิญญาณของคนไทย” ข้าวเป็นทั้งมรดกทางวัฒนธรรมและทางวิทยาศาสตร์ ในด้านวิทยาศาสตร์มีความก้าวหน้าไปมาก มีการผลิตพันธุ์ข้าวใหม่ๆ โดยมีกระบวนการจัดการเรื่องของการผสมพันธุ์ให้เกิดข้าวพันธุ์ใหม่ ในขณะเดียวกันโลกมีการใช้เทคโนโลยีในทาง Genetic หรือการตัดต่อพันธุกรรม (ซึ่งในประเทศไทยยังไม่เป็นที่ยอมรับ) เพื่อให้ข้าวสามารถเจริญเติบโตได้มากยิ่งขึ้น ความเจริญทางวิทยาศาสตร์ที่กล่าวมาก็เกิดขึ้นจากดันกดันให้เกิดความหลากหลายทางชีวภาพ เพราะข้าวแต่ละประเภทที่อยู่ด้วยกันที่ต่างๆ มีคุณสมบัติ คุณลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งในแง่ของกลิ่น ความอุดทนต่อความแห้ง คุณค่าทางโภชนาการ หรือความแตกต่างของสี วิทยาศาสตร์ต้องนำสิ่งต่างๆ ที่ต้องการมาสมกันเพื่อให้เกิดข้าวพันธุ์ใหม่ขึ้น เช่น นำความแข็งแกร่งของพันธุ์หนึ่งบวกกับกลิ่นหอมของอีกพันธุ์หนึ่ง นำความด้านทานความแห้งของพันธุ์หนึ่งบวกกับความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และบวกกับความไวแสงของอีกพันธุ์หนึ่งให้ได้พันธุ์ข้าวที่ดีที่สุด จากข้อมูลทั้งหมดที่กล่าวมานั้น เป็นสิ่งที่เราจะต้องเก็บรวบรวมไว้ นอกจากนี้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลในทางวิทยาศาสตร์ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ใช้ประโยชน์ทั้งจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และจากความรู้ในทางวิทยาศาสตร์ หากเราสามารถนำความรู้ทั้งสองมาใช้ร่วมกันอย่างแท้จริง โอกาสที่จะทำความหลากหลายทางชีวภาพด้านข้าวให้เป็นการค้า และเศรษฐกิจดั้งเดิร์ดับชุมชนขึ้นมาก็จะเป็นไปได้มากยิ่งขึ้น ในขณะเดียวกันหากมีการรวมรวมข้อมูลเหล่านี้ไว้ และนำไปใช้ลึกในบางเรื่อง เนื่องจากที่เป็นประโยชน์ในอนาคต ก็จะถือได้ว่าเป็นสมบัติของชาติที่ได้ทำเป็นหลักฐานในรูปหนังสือ เพื่อให้เกิดการสืบค้นต่อไป “ข้าวเป็นจิตวิญญาณของคนไทย เป็นทั้งมรดกทางวัฒนธรรมและทางวิทยาศาสตร์” (ปิติพงศ์ พึงบุญ ณ อุรุยา, 2555 : 8)

ข้าว คือ อาหารของมนุษย์ที่ต้องแบ่งกันกิน ข้าวไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อเป็นสินค้า เพราะทุกคนต้องกินอาหารทุกวัน และอาหารที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในบรรดาอาหารทั้งโลก ก็คือข้าว ถ้าไม่มีข้าวก็ไม่มีขนมปัง และเราคงจะปลูกมันกินอย่างเดียวไม่ได้ ข้าว คือ ด้นอารยธรรมของมนุษย์ คือจุดเปลี่ยนที่ทำให้นักล่า นักเก็บของป่า เป็นนักผลิต นักเพาะปลูก แต่เดิมมนุษย์ก็ไม่ต่างกับสัตว์ เรื่อ่อนเพื่อใช้ชีวิตและหาอาหารตามโชคชะตา แต่มนุษย์เริ่มตั้งถิ่นฐาน เพราะเราได้รู้จักกับข้าว เรา กินข้าว และหัวใจเพาะปลูกมัน ข้าวเมื่อสมัยก่อนเม็ดโตเดิมร่วง เรายอดใจในรสชาติจึงปลูก และรอเก็บเกี่ยวข้าวเป็นอาหาร โดยที่ไม่ต้องล่า ไม่ต้องหาเก็บในป่า ทำให้เรียนรู้การสร้างที่อยู่อาศัย สถาปัตยกรรม อาคารบ้านเรือน สร้างวิวัฒนาการต่างๆ มากมาย จนหลุดพ้นจากอารยธรรมดั้วยังสัตว์ ที่ไม่ใส่เสื้อผ้า แต่วันนี้มนุษย์เอาข้าวไปแปรเปลี่ยนเป็นกระดาษ ไปแปรเปลี่ยนค่าอื่น สุดท้ายก็กลับไปเหมือนเดิม ใช้เกมการค้าไปแทนเกมการล่า ใครได้ข้าวมาก ที่สุดก็ได้ข้าวไปกิน ซึ่งอาจจะเป็นการเปรียบเทียบที่แรงไป แต่นี่เป็นสัจจะ เป็นความจริง ทำให้มนุษย์คิดถึงด้วยเอลงมากขึ้น แต่ชาวนาคิดถึงคนอื่น คิดว่าจะมีข้าวให้คนกิน มีข้าวให้พระนันได้ หรือไม่ วิธีคิดแบบสัมมาทิฐิเช่นนี้ ทำให้คนสมัยก่อนมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับข้าวมากมาย จนเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ข้าวเป็นสิ่งที่ทำให้คนไทยเก่งเป็นหนึ่งในโลก ดังเดิมการหาที่ที่เหมาะสมแก่การทำนา คัดสรรพันธุ์ที่อร่อย หอม และเป็นประโยชน์ รวมไว้ในข้าวทุกเม็ด แต่เราทำลายด้วยเอลง ยังไม่สายเกินไปที่คนไทย จะลุกขึ้นมาสนใจข้าว ความสามารถของคนไทยในการผลิตข้าวไม่เหลืออะไรเลย เมื่อก่อนเราปลูกข้าวนานที่นาของไทย ใช้คนไทยปลูก พันธุ์ข้าวไทย ใช้ความไทย คันไถแบบไทย ระหัดวิดน้ำของไทย เคียวไทย นวดข้าวนานๆ ใช้เครื่องนวดไทย เก็บในยุงฉางไทย เครื่องสีไทย ดำเนียดคราไทย ใส่กระบุง กระดัง หุงด้วยเตาไทย ถ่านไทย แกลบไทย หม้อไทย ใส่ในงานไทย ตักเข้าปากด้วยช้อนไทย(มือ) แต่เดียวนี่ข้าวที่เรา กินกันแทบไม่ใช่ข้าวไทยแล้ว แต่เป็นข้าวของด่างชาติ ปลูกในที่นาที่แบ่งกันยึดไป ใช้คนไทยปลูกหรือเปล่า พันธุ์ข้าวที่เป็นพันธุ์ลูกผสมชาติใหม่ต่อชาติใหม่ ไม่ใช่ข้าวพันธุ์ไทย ใช้เครื่องน้ำมัน ใช้เครื่องจักรสูบน้ำเข้านา เก็บเกี่ยวด้วยรถแทรกเตอร์ นวดก็ใช้เครื่องนวดด่างประเทศ โรงสีของด่างประเทศ หม้อหุงข้าวด่างประเทศ งานช้อนด่างประเทศ ถึงปากเราก็ไม่ใช่ข้าวไทยแล้ว ถ้ามัวแล้วเราจะกลับไปทำแบบก่อนได้หรือไม่ คำดอบคือเรากำลังทำอยู่ แต่ก็มีหลายขั้นตอนที่อนุโลมให้เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทบ้าง อาจจะต้องนวดด้วยเครื่อง สีด้วยเครื่อง แต่ต้องทำให้เป็นของไทยมากที่สุด ให้ความเป็นไทยเพิ่มขึ้นทีละนิดทีละนิด เราอยากร่อนให้ทุกคนรู้ว่า เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง พระแม่ธรณีรับฝากข้าว 1 เม็ดใน 120 วัน ให้เรา กลับคืนมาเป็นหนึ่นเม็ด แล้วแต่ความขยัน ความรู้ของแต่ละคน ทำมากได้มากเป็นเรื่องปกติ ที่ดินที่นาบ้านเราสู้ได้ ความรู้ความชำนาญก็สู้ได้ ถ้าทุกฝ่ายช่วยกันไม่มีใครตามเราทัน เราคงตามเยือนมนต์ ญี่ปุ่นทำรากยันต์ไม่ได้ แต่เค้าก็ตามเรารื่องข้าวไม่ได้เหมือนกัน เราไม่กินรากยันต์ เราไม่ตาย เราต้องอดีทางนี้ที่เราเก่ง ต่อไปในอนาคตเราอาจต้องเจอกับภัยพิบัติมากมาย จึงต้องร่วมมือกันทุกฝ่ายเพชญ์กับวิกฤตนั้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เลยเกิดไปแล้ว ภัย

ธรรมชาติ โรคระบาดในข้าว แมลงรบกวน หญ้าที่ฝ่าลำบาก ทำให้ข้าวยากมากแพง จนเกิดความขัดแย้งเป็นสองคราบได้ แต่ถ้าคนเปลี่ยนความคิดได้ว่า ข้าวคืออาหารที่แบ่งกันกิน “เรารอยากสอนให้ทุกคนรู้ว่า เงินทองเป็นของมายา ข้าวปลาเป็นของจริง พระแม่ธรณีรับฝากข้าว 1 เม็ดใน 120 วัน ให้เรากลับคืนมาเป็นเหมือนเม็ด” (วิวัฒน์ ศัลยกำธร, 2553 : 15)

“สังเกตได้ว่า ปัจจุบันชาวนาจะทำการหัวนข้าว ค่อนข้างแน่นมาก และการหัวนข้าว แน่นมากทำให้เป็นแหล่งสะสมของพวากแมลง” วิธีการทำงานของชาวนาในสมัยก่อนส่วนใหญ่จะเป็นนาต้า นาหัวนข้าวแห้งในทางภาคอีสาน ต่อมาได้มีการพัฒนาระบวนการผลิต จากวิธีการทำนาจากนาหัวนดังเดิมมาสู่ “การทำนาหัวน้ำดม” ทำให้สามารถผลิตข้าวได้ผลผลิตมากขึ้น จากเดิม ประheyดแรงงาน ประheyดค่าใช้จ่าย ใช้ระยะเวลาที่สั้นลง ซึ่งปัจจุบันเป็นที่นิยมค่อนข้างมาก แต่ทั้งนี้ก็มีทั้งผลดีและผลเสีย โดยผลเสียที่ตามมา คือ จะสังเกตได้ว่า ปัจจุบันชาวนาจะทำการหัวนข้าวค่อนข้างแน่นมากเพื่อให้ได้ผลผลิตสูง และการหัวนข้าวแน่นมากนี้ เองทำให้เป็นแหล่งสะสมของพวากแมลง และเพลี้ยกระโดดสีน้ำตาล รวมถึงข้าวดีด ข้าวเด้ง ก็มีส่วนมาจากการหัวน้ำดม เช่นกัน ในเรื่องของพันธุ์ข้าว ในสมัยก่อนยังมีพันธุ์ข้าวไม่หลากหลายนัก กรรมการข้าวจึงได้มีการพัฒนาปรับปรุงพันธุ์ โดยนำເອເຕັໂນໂລຢີເຂົາມາໃຊ້ໃນกระบวนการปรับปรุงพันธุ์ เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของพื้นท้องชาวนา จนในปัจจุบันมีการการปรับปรุงพันธุ์ข้าวได้ดีขึ้น ส่งผลให้ราคาข้าวในตลาดสูงขึ้นด้วย ชาวนาจึงพยายามที่จะปลูกให้ได้หลายครั้งในแต่ละปี แต่ผลที่ตามมาจากการปลูกหลายครั้ง ก็คือ อายุของข้าวจะสั้นลง เมื่ออายุข้าวสั้นลง คุณภาพของข้าวก็จะลดต่ำลงไปด้วย ซึ่งในปัจจุบันกรรมการข้าว และรัฐบาลไม่ทำการสนับสนุนพันธุ์ข้าวที่มีอายุสั้น โดยจะเห็นได้จากโครงการประกันรายได้ที่ไม่ให้เข้าวัยสั้น เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้กรรมการข้าวจะเข้ามามีบทบาทในการสนับสนุน ทั้งทางด้านการปรับปรุงพันธุ์ข้าว และกระบวนการผลิตที่ดี เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของชาวนาไทยต่อไป (ชนู วงศ์ເກະມ, 2553: 2)

ข้าวเป็นวิถีชีวิตไทย ข้าวมีความสำคัญไม่เพียงเฉพาะในเรื่องของการเป็นอาหารหรือพืชเศรษฐกิจของประเทศไทยเท่านั้น แต่ข้าวอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมานาน ประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ มีข้าวเข้าไปเกี่ยวข้องทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของพิธีกรรมหรือการสร้างความรู้สึก สร้างความผูกพันในชุมชน มีหนังสือเกี่ยวกับ “ข้าวกับคนไทย” หรือ “พระมหาภัตตรីกับข้าว” อุปุ่นมากมาย ความสำคัญในเรื่องของศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าในเรื่องของการเป็นอาหาร ข้าวในหน้าที่รับผิดชอบของศูนย์ปฏิบัติการและเก็บเมล็ดเชื้อพันธุ์ข้าวแห่งชาติ มีหน้าที่หลักในเรื่องของการอนุรักษ์ การเป็นสถานที่เก็บรวบรวมด้วยจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย โดยได้รวบรวมข้าวจากทั่วประเทศ รวมทั้งพันธุ์ข้าวที่นำเข้าจากต่างประเทศทั้งหมดที่เป็นเชื้อพันธุ์กรรมที่ใช้ประโยชน์ได้ดีส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์ข้าวพื้นเมืองของไทย ซึ่งพันธุ์ข้าวเหล่านี้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงพันธุ์ข้าว เพื่อสร้างข้าวพันธุ์ใหม่ที่มีคุณภาพ และผลผลิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป ประเทศ

ไทยอยู่ในเขตศูนย์กลางการแพร่กระจายของพันธุ์ข้าว มีความแตกต่างกันทั้งสภาพภูมิประเทศ และภูมิอากาศ มีพื้นที่เหมาะสมสำหรับปลูกข้าวไว้ ข้าวนานาชนิด จึงมีความหลากหลายของพันธุ์ข้าวพื้นเมืองอยู่มาก ข้าวพื้นเมืองจะมีคุณสมบัติเฉพาะของแต่ละพันธุ์แตกต่างกัน เกิดจากการคัดเลือกโดยวิถีนาการธรรมชาติ และการคัดเลือกของชาวนาด้วยตัวเอง เพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความนิยมของคนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น ปัจจุบันเริ่มมีผู้ให้ความสนใจเรื่องการบริโภคข้าวมากขึ้น ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากกระแสทางด้านการให้ความสำคัญกับเรื่องของสุขภาพ โดยเฉพาะในเรื่องของคุณค่าทางโภชนาการ ข้าวบางพันธุ์มีวิตามินสูง บางพันธุ์มีธาตุเหล็กและทองแดงสูง บางพันธุ์มีแอนติออกซิเดนท์บางชนิดสูง ซึ่งจะเป็นช่องทางที่จะทำให้เกิดการใช้ประโยชน์ หรือสร้างจุดขายของแต่ละพันธุ์ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาต่อยอดในเชิงเศรษฐกิจการค้าต่อไป “ข้าวพื้นเมืองจะมีคุณสมบัติเฉพาะของแต่ละพันธุ์แตกต่างกัน เกิดจากการคัดเลือกโดยวิถีนาการธรรมชาติ และการคัดเลือกของชาวนาด้วยตัวเอง เพื่อให้ได้พันธุ์ข้าวที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และความนิยมของคนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น” (สมทรง โชคชีรี, 2554 : 2)

“ข้าวถือว่าเป็นชีวิตของคนไทย” วัฒนธรรมข้าว หรือเรื่องของข้าวในสังคมไทยมีประกายให้เห็นมาแต่โบราณกาล ตั้งที่ประกายในหลุมขุดคันทางประวัติศาสตร์ต่างๆ ก็จะพบเมล็ดข้าวปะปนอยู่ด้วย เมื่อคนบริโภคข้าว คนก็จะมีความคิดในเรื่องของความเชื่อ ในเรื่องของการนำมาปรับใช้ แปรเปลี่ยนให้ผูกพันกับวิถีชีวิตของตน ดังจะเห็นได้จากการมีประเพณีพิธีกรรมที่มีความเกี่ยวพันกับเรื่องของข้าวหรืออาหารการกิน โดยคนไทยรู้จักการเคารพ อนับน้อม สำนึกบุญคุณ ต่อสิ่งที่มีคุณ วัฒนธรรมเหล่านี้ส่งผลสะท้อนให้เกิดเป็นประเพณีพิธีกรรมของราชภราด้วยแล้วเริ่มกระบวนการเพาะปลูก จนถึงการเก็บเกี่ยว เช่นการทำข้าวญี่ข้าว หรือแม้กระทั่งการจะนำมาบริโภคก็มีการไหว้สำนึกบุญคุณ อีกทั้งยังผูกพันไปถึงการมีพิธีหลวงอีกด้วย คนไทยมีพระมหาภัตตริย์ คือ พระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งทรงมีการสร้างความอุดมสมบูรณ์ให้เกิดขึ้น การทำให้ข้าวปลาอาหารเจริญรุ่งเรือง งอกงามแข็งแรง นับเป็นสิ่งที่ราชสำนักให้ความสำคัญมาแต่โบราณเช่น ในพิธีจารดพระนังคัลแรกนาขวัญ เป็นพิธีที่แสดงให้เห็นถึงภาคสะท้อนของสังคมในผู้ที่เป็นผู้ปกครอง คือพระมหาภัตตริย์เสด็จเป็นประธานในพิธี แต่เดิมจะเห็นว่ามีการลงห่วงข้าว ทำนา จันกระทั้งปัจจุบัน ทั้งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระบรมราชินีนาถ พระบรมวงศานุวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินทรงเกี่ยวข้าวเพื่อความเป็นมงคล การที่พระราชวงศ์ทรงทำพิธีเหล่านี้ เป็นภาคสะท้อนแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กันระหว่างข้าวกับวัฒนธรรม ความสำคัญของข้าวไม่ได้ปรากฏอยู่ในแบ่งมุ่งทางด้านประวัติศาสตร์เท่านั้น ยังปรากฏอยู่ในรูปลักษณะอื่นๆด้วย เช่น ทางด้านวรรณกรรม เพลงพื้นบ้าน บทกวี เพลงเพื่อชีวิต เป็นต้น ทำให้เห็นถึงความผูกพันในแบ่งมุ่งต่างๆ จึงนับได้ว่า “ข้าวเป็นวิถีชีวิตของคนไทย” “ความสำคัญของข้าวไม่ได้ปรากฏอยู่ในแบ่งมุ่งอื่นๆด้วย เช่นทางด้านวรรณกรรม ทำ

ให้เห็นถึงความผูกพันในแง่มุมต่างๆ จึงนับได้ว่า ข้าวเป็นวิถีชีวิตของคนไทย” (จุลวัสดุ พนมวัน ณ อยุธยา, 2554 : 4)

“พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้ความสำคัญกับข้าวและชาวนามาก แต่ดูเหมือนพวกราจะไม่สนใจ เพราะว่ายังมีข้าวทานทุกวัน รามองแค่วนนี้ แต่พระองค์ท่านทรงมองไกลกว่าพวกรามานามากแล้ว” คนไทยเราทานข้าวทุกวัน ทานกันทุกคน แต่ทำไมอาชีพชาวนาถึงไม่ได้รับการยกย่อง และให้ความสำคัญ เหมือนอาชีพหมอ หรือ วิศวกร ทำไม่ใช่นามีแต่จนลง จนลง ทั้งๆที่เป็นผู้ผลิตสิ่งที่คนไทย 60 ล้านคนต้องบริโภคทุกวัน ในประเทศอื่นๆ อย่างเช่น นิวซีแลนด์ ชาวไร่ชาวสวนชาวนาของเขารวยค่า คนทั้งประเทศของเขาก็ให้ความสำคัญกับอาชีพนี้อย่างมาก เมื่อไหร่นะ คนไทย รัฐบาลไทย จะเห็นความสำคัญและให้เกียรติกับอาชีพนี้จากใจจริง ที่คนไทยจะเริ่มเปลี่ยนแปลงมุ่งมองและจัดการกับเรื่องนี้อย่างจริงจัง ที่นาของเราน้อยลงทุกวัน ทุกวัน จำนวนชาวนาของเราน้อยลงทุกวัน ทุกวันข้าวหอมมะลิ ถูกเปลี่ยนพันธุ์ ไม่หอมแล้ว ข้าวหอมมะลิที่หอมและไม่ต้องพึ่งปุ๋ยเคมีหายไป วัว ควาย หมดอาชีพ ควายเหล็กทึ้งแต่รอยน้ำมันบนผืนดินที่นาทำให้สัตว์ด่างๆอยู่ไม่ได้แล้ว เดียวันต้องมีโรงเรียนควาย สอนควายและสอนคนให้เริ่มไก่นาเป็นอีกครั้ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ทรงให้ความสำคัญกับข้าวและชาวนามาก แต่ดูเหมือนพวกราจะไม่สนใจ เพราะว่ายังมีข้าวทานทุกวัน รามองแค่วนนี้ แต่พระองค์ท่านทรงมองไกลกว่า เพราะว่าพระองค์ท่านทรงงานอยู่ในพื้นที่ ส่วนเรานั่งอยู่บ้านหรืออยู่ที่ทำงาน ไม่เคยไปเห็นไปดูสิ่งที่เกิดขึ้นในประเทศของเราเลย ถึงเวลาแล้ว ที่พวกราคนไทยจะต้องหันมาช่วยคนที่ปลูกข้าวให้เราทานมานานหลายสิบ หลายร้อยปี ไม่มีใครปลูกข้าว เราสามารถปลูกข้าว กันก็ต้นจะ ที่นาหายไปกลายเป็นที่ร่องงาน เรายื้อที่นาให้เป็นที่นา กันต่อจะเป็นการลงทุนที่ดี มีคนหลายคนที่ทุ่มเทช่วยข้าว ช่วยชาวนาตามพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ เรา마ร่วมช่วยข้าว ช่วยชาวนา กันเถอะ (วรัตดา ภัทโรม, 2553 : 5)

“วิทยาศาสตร์ กับภูมิปัญญาแบบชาวบ้าน ไปด้วยกันได้อยู่แล้ว ขอเพียงเรารอยู่อย่างพอเพียง ไม่เบียดเบี้ยนธรรมชาติ ที่ให้เรามีชีวิตอยู่ได้ จนถึงทุกวันนี้ก็พอ” คนในสมัยก่อน เชื่อถือเรื่องฤกษ์ยาม เชื่อในวัฒนธรรม เริ่มทำงานเวลาใด ก็มีฤกษ์ยาม มีการ มีการทำพิธีกรรม บูชา เช่นการบ่ายศรี จึงอยู่กันมาได้โดยไม่มีหนึ่สิน มีเหลือกิน เหลือเก็บ คนที่นี่ปลูกข้าวนาปีกันแบบดั้งเดิม ผสมกับการนำความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์เพิ่มเติม มีการใช้ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยน้ำ ปุ๋ยหมัก ชีวภาพที่ทำเองจากพวกรา รักสัตว์ หอย ปลา กุ้ง ทั้งหลาย ซึ่งเป็นสิ่งธรรมชาติ เป็นการบำรุงแบบธรรมชาติ ไม่ใช้สารเคมี ช่วยลดดันทุน และยังไม่เป็นอันตรายจากสารเคมีตกค้างในระยะยาวอีกด้วย แม้จะมีการนำเอาความรู้ใหม่ๆ เข้ามาระบุกต์ใช้อย่างไร เรายังมีความเชื่อที่สืบทอดกันมา ในเรื่องการเคารพ แม่โพสพ เทพเจ้าที่ดูแลข้าว เราจะระลึกบุญคุณของท่าน ที่ให้ข้าวเรากิน ด้วยการทำข้าวญี่ปุ่นโพสพในที่นาของตนเอง โดยในการทำพิธีจะเริ่มด้วยการจัดเตรียมเครื่องเซ่น คือ ปู กล้วยสุก มะพร้าวอ่อน ขูป น้ำ 1 แก้ว น้ำดาลทราย และจะทำพิธีก่อนการลงมือปลูกข้าวนาปี ทุกปี เพื่อขอให้ผลผลิตข้าวออกมารดี ไม่มีศัตรูข้าว แมลง วัชพืชมาบกวน ถึง

เทคโนโลยีจะทันสมัยแค่ไหน แต่เราเกิดต้องรู้จักปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม ไม่ใช่วันเอามาทุกอย่าง จนไม่เหลือสิ่งที่ตอกทอดต่อๆ กันมา วิทยาศาสตร์กับภูมิปัญญาแบบชาวบ้านไปด้วยกันได้อยู่แล้ว ขอเพียงเรารู้อยู่ย่างพอเพียง ไม่เบียดเบี้ยนธรรมชาติที่ให้เรามีชีวิตอยู่ได้จนถึงทุกวันนี้ก็พอ (จักรกฤษ บรรจิดกิจ, 2554 : 9)

คนไทยทุกคนกินข้าวเป็นอาหารหลัก ดังแต่จำความได้ เราเกิดมาพร้อมข้าวตั้งแต่ในเมื่อแรกๆ ของชีวิตด้วยซ้ำ เหมือนกับชาวต่างชาติที่กินขนมปัง หรือแป้งเป็นอาหารหลัก ไม่ว่าเราจะเปลี่ยนไปกินอะไรสักกี่วัน ก็มีอ แต่ไม่นานเราก็ต้องกลับมากินข้าวสวยอุ่นๆ กับกับข้าวทุกครั้งไป ในสมัยก่อน เรา กินข้าวทุกมื้อด้วยซ้ำ ทุกบ้านดองหุงข้าวทั้งมื้อเข้า มื้อเที่ยง มื้อเย็น กินกับน้ำพริก ผัก ปลา ที่หาได้จากไร่สวน เพราะเราคือประเทศการเกษตร ข้าวให้แรงขับเคลื่อนกับคนไทยมาโดยตลอด ทั้งในเป็นอาหารหลัก หรือจะทำการค้า บ้านเมืองเราปลูกข้าวที่ไหนก็ขึ้น ได้ผลผลิตมากมาย จนข้าวกลายเป็นสินค้าส่งออกหลักของประเทศไทย และติดอันดับโลก ข้าวพันธุ์ไทยเป็นข้าวที่ไม่เหมือนชาติใดในโลก โดยเฉพาะข้าวหอมมะลิที่มีกลิ่นหอม เม็ดสวย จนต่างชาติพิยาภัณฑ์จะตัดสินใจเป็นเจ้าของพันธุ์ข้าวไทย เป็นเครื่องหมายกันใหญ่โต แต่เดี๋ยวนี้ มีชาวนาไทย ที่ปลูกข้าวกัน กระดูกสันหลังของชาติที่ปลูกข้าวเองด้วยมือ ใช้วิธีการแบบธรรมชาติ ดังแต่เดิมนั้นเก็บเกี่ยวก็ไม่ค่อยพบเจอเท่าไรในสมัยนี้ เทคโนโลยีและวัฒนธรรมต่างชาติก็เข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตรการเกษตรของเรา ด้วยแนวคิดแบบวัตถุนิยมมากขึ้น เราขายข้าวได้เกวียนละหมื่นบาท เพื่อจะแลกกับของอำนวยความสะดวกอย่างจากต่างประเทศ บางอย่างก็เป็นของฟุ่มเฟือยราคากะเ พราะเจ็บต้องผลิตข้าวให้มากขึ้นอีก จะได้ไม่ให้เสียดุลการค้า เป็นเช่นนี้เพิ่มขึ้นๆทุกปี ความผูกพันระหว่างข้าวกับคนไทย จึงห่างกันไปทุกทิศ เราไม่ได้การพืชข้าวก่อนกิน เรา กินข้าวไม่หมดจาน เมื่อันที่คนสมัยก่อนทำ และไม่ได้ให้ความสำคัญกับข้าวทุกเม็ด ในยุคที่การเกษตรต้องดื่อสู่กับเทคโนโลยีที่มุนเรือย่างทุกวันนี้ ซึ่งว่างระหว่างธรรมชาติกับคนเรากลับกันห่างกันออกไปทุกทิศ เราจะปรับเปลี่ยนความคิดของตัวเองได้ดีแค่ไหน ถึงเวลาหรือยัง “เราขายข้าวได้เกวียนละหมื่นบาท เพื่อจะแลกกับของอำนวยความสะดวกอย่างจากต่างประเทศ บางอย่างก็เป็นของฟุ่มเฟือยราคากะเ พราะเจ็บต้องผลิตข้าวให้มากขึ้นอีก จะได้ไม่ให้เสียดุลการค้า” (วิชิตพล ไอลัสดุรุ่ง, 2553 : 26)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่โขคดีมาก เนื่องจากมีภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ มีลุ่มน้ำมามากมาย มีลักษณะที่เหมาะสมกับการทำสิกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกข้าว น่าเสียดายที่คนไทยกลับไม่ยินดีในสิ่งที่ตนเองมี แต่กลับเดินหน้าพัฒนาประเทศให้เป็นประเทศอุดสาหกรรม ซึ่งไม่ใช่จุดแข็งของประเทศไทย ไม่ใช่ทิศทางที่เหมาะสมกับทรัพยากรธรรมชาติที่ประเทศไทยมี เป็นการไปลอกเลียนแบบทิศทางการพัฒนาประเทศของประเทศอื่นที่เขามีข้อจำกัดด้านการทำสิกรรม ผสมคิดว่ารูปแบบการพัฒนาประเทศของแต่ละประเทศควรจะมีความแตกต่างกัน มีความเป็นเอกลักษณ์ เนื่องที่จากแต่ละประเทศมีสภาพภูมิประเทศ สภาพอากาศ รวมถึงประเพณีวัฒนธรรมที่แยกต่างกัน การใช้รูปแบบการพัฒนาประเทศที่ลอกเลียนแบบกันนั้นไม่

นำจะส่งผลต่อในระยะยาว (Unsustainable Model) ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะเป็นครัวของโลก ควรจะดึงเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เป็นผู้ผลิตข้าว ผลิตอาหารรายใหญ่ที่สุดของโลก มากกว่าที่จะพยายามผลักดันประเทศไทยไปสู่โลกรุกษากรรมที่มีคู่แข่งที่แข็งแรงอยู่มากหลายประเทศ อย่างไรก็ตามการที่จะรักษาไว้ซึ่งความได้เปรียบในทางกสิกรรมนั้น คนไทยทุกคนต้อง ตระหนักในความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ ความมีการดูแลรักษาดิน ลุ่มน้ำ ป่าไม้ ดันไม้ อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้สภาพภัยคุกคาม Global Warming และ Climate Change ใน ปัจจุบัน รวมถึงการเลิกใช้สารเคมีที่ส่งผลเสียในระยะยาว วิถีชีวิตคนไทย และคนในเอเชีย นับ แต่ต่อติดมุงปลูกข้าวเพื่อบริโภคเป็นหลัก เหลือเก็บในยังจังก์จะนำไปแลกเปลี่ยนกับปัจจัยอื่นๆ บ้าง ที่จำเป็นจริงๆ เช่น เสื้อผ้า ยาภัย หรืออาหารประเภทอื่นๆ แต่ไม่นิยมขายข้าว ไม่ แลกเปลี่ยนข้าวกับเครื่องมือประดับประดา เพราคนไทยเชื่อว่าข้าวเป็นสิ่งที่มีบุญคุณ มีจิต วิญญาณ มีพระแม่โพสพประจำอยู่ ข้าวเป็นอาหารในบริโภคเท่านั้น ไม่ใช่พิธีเศรษฐกิจ อย่างไร ก็ตาม วัฒนธรรมจากหลากหลายประเทศได้เข้ามา และยุคสมัยก็ทำให้ข้าวเปลี่ยนเป้าหมายเป็น การค้าข้าวมากขึ้น จนปัจจุบันเราอยู่ในยุคที่มีการทำนาหดหายครั้งได้ในรอบปี ทำให้ชาวนาส่วน ใหญ่มุ่งทำนา เพื่อขายข้าวเป็นหลัก โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่มากขึ้น เช่น รถแทรกเตอร์ ปุ๋ยเคมี เพื่อให้ได้ผลผลิตเร็วที่สุด และมากที่สุด โดยไม่ได้คำนึงถึงระบบนิเวศ และอารีด ประเพณีที่สืบทอดกันมา ย้อนกลับไปถึงการทำนา หรือการปลูกข้าว ซึ่งเป็นวัฒนธรรมไทยที่สืบท อดกันมาแต่โบราณ และการทำนาเกิดด้วยพืชกรรมชาติ คนในเกษตรสังคมจึงให้ความสำคัญ และเคารพธรรมชาติ ทำให้มีพิธีกรรมและความเชื่อมากมาย ทุกขั้นตอนของกระบวนการผลิต ข้าว มีทั้งพิธีกรรมส่วนครอบครัว ส่วนชุมชน ส่วนชุมชนที่พระมหาชนกตริย์และราชการจัดขึ้น เป็นการปลูกผังพุทธิกรรมทางจริยธรรม ผูกจิตวิญญาณของคนไทยไว้กับข้าวจนเกิดเป็น วัฒนธรรม “ประเทศไทยมีศักยภาพที่จะเป็นครัวของโลก ควรดึงเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ ให้เป็นผู้ผลิตข้าว ผลิตอาหารรายใหญ่ที่สุดของโลก มากกว่าที่จะพยายามผลักดันประเทศไทยไปสู่ โลกรุกษากรรมที่มีคู่แข่งมากหลายที่แข็งแรงอยู่แล้ว” (Kenny, 2553 : 20)

รวมทั้งระบบตลาดที่เชื่อมโยงกับการส่งออกต่างประเทศเกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนการ ทัศน์จากเศรษฐกิจพอเพียงสู่เศรษฐกิจทุนนิยม ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมดินเสื่อมคุณภาพ สารเคมีตกค้างในไร่นาและผลผลิต เกษตรกรต้องเผชิญกับความเจ็บป่วยอันเกิดจากสารเคมี ปราบศัตรูพืชและแมลง (ศุภวัลย์ พลายน้อย, 2555 : 12) ปัญหาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ประสบคือ ภาวะหนี้สินที่เกิดจากความล้มเหลว (ประพันน์ ปัญญาชาติรักษ์, 2555 : 20)

ดังพระราชินพธ์ที่สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีที่ทรงแปลจาก บทกวีของชาวจีนที่ว่า “หวานข้าวในกุฎูใบไม้ผลิ ข้าวเมล็ดหนึ่ง จะกล้ายเป็นหมื่นเมล็ดในกุฎู ใบไม้ร่วง รอบข้างไม่มีนาที่ไหนทิ้งไว้ แต่ชาวนาเก็บด้วยความอดทน ตอนอาทิตย์เที่ยงวัน ชาวนาอย่าง พรวนดิน เหงื่อหยอดนิดน้อยได้ดันข้าว ใจจะรู้บ้างว่าในงานใบนั้น ข้าวแต่ละเม็ดคือความ ยากแค้นแสนสาหัส” ดังกระเสประราษธรรมรัชสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า “ข้าวต้อง

ปลูก เพาะอีก 20 ปี ประชากรอาจจะ 80 ล้านคน ข้าวจะไม่พอ ถ้าลดการปลูกข้าวไปเรื่อยข้าวจะไม่พอ เราจะต้องซื้อข้าวจากต่างประเทศ เรื่องอะไรประชาชนคนไทยจะยอมคนไทยนี้ต้องมีข้าว แม้ข้าวที่ปลูกในเมืองไทยจะสูงข้าวที่ปลูกในต่างประเทศไม่ได้ เราเกิดต้องปลูก” (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช, 2553 : 17)

4. โครงการรับจำนำข้าวเปลือก

หลักเกณฑ์การดำเนินโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2555/56

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อเพิ่มทางเลือกให้เกษตรกรได้มีช่องทางการตลาดเพิ่มขึ้น สร้างอำนาจต่อรองในการขายข้าวเปลือก
- 1.2 เพื่อยกระดับรายได้และลดช่องว่างรายได้ รวมทั้งเพิ่มการใช้จ่ายของเกษตรกร
- 1.3 เพื่อสร้างการเดิบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วยการขยายตัวของการบริโภคภายใน รวมทั้งสร้างความแข็งแกร่งและความมีเสถียรภาพของเศรษฐกิจจากการบริโภคภายในประเทศและการฟื้นฟูด้าน外

2. วิธีดำเนินการ

2.1 เกษตรกรผู้มีสิทธิจำนำ จะจำนำข้าวเปลือกได้ปีละไม่เกิน 2 ครั้ง/ปี/ราย โดยไม่จำกัดว่าจะเป็นข้าวนาปี หรือนาปรัง และจะต้องมีการดำเนินการดังนี้

1. มีหนังสือรับรองเกษตรกรจากรัฐส่วนราชการส่งเสริมการเกษตรซึ่งผ่านกระบวนการตามขั้นตอนดังนี้

1. การรับคำร้องขึ้นทะเบียนจากเกษตรกรที่เป็นผู้เพาะปลูกข้าวในฤดูกาลผลิตปี 2555/56

2. การประชุมโดยเกษตรกรด้องเข้าร่วมประชุม เพื่อรับการตรวจสอบข้อมูลและแสดงตนด้วยตนเอง

3. ด้องผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการตรวจสอบระดับตำบล ซึ่งประกอบด้วยปลัดองค์กรปักครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทน บ.ก.ส. ผู้แทนสภาเกษตรกร กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เกษตรตำบล

4. เกษตรกรลงชื่อรับรองตนเองพร้อมทั้งเจ้าหน้าที่กรรมส่งเสริมการเกษตร และปลัดองค์กรบริหารส่วนตำบลหรือปลัดเทศบาลหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายลงชื่อรับรอง

5. มีข้อความระบุว่าข้าวเปลือกที่นำมาเข้าร่วมโครงการเป็นของเกษตรกรจริง กรณีนำข้าวเปลือกของบุคคลอื่นมาสวมสิทธิ์เข้าร่วมโครงการจะมีความผิดฐานฉ้อโกงมีโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และจะไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทางรัฐบาลต่อไป กรณีข้ามเขตเกินกว่าระดับตำบลจะต้องได้รับอนุญาตจากจังหวัดพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรก่อนนำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการ

2. เป็นข้าวเปลือกที่เกษตรกรเพาะปลูกเองในปีการผลิต 2555/56 และเกษตรกรต้องนำมาจำหน่ายด้วยตนเอง โดยกำหนดปริมาณรับจำนำข้าวเปลือกของเกษตรกรแต่ละราย คำนวณตามพื้นที่เพาะปลูก ผลผลิตเฉลี่ยรายจังหวัดที่ได้จากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรและผลผลิตรวมของเกษตรกรตามหนังสือรับรองที่กรมส่งเสริมการเกษตรออกให้เกษตรกรเป็นข้อมูลประกอบ กรณีที่เกษตรกรนำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือก ปี 2555/56 สูงกว่าปริมาณผลผลิตเฉลี่ย ให้ปรับเพิ่มได้อีกไม่เกิน 20% (ณ ความชัน 15%) โดยให้เกษตรกรรับรองว่าเป็นข้าวเปลือกของเกษตรกรเองและแจ้งคณะกรรมการระดับจังหวัดใช้เป็นข้อมูลประกอบในการกำกับดูแลและตรวจสอบต่อไป ทั้งนี้ คณะกรรมการระดับจังหวัดจะด้องตรวจสอบเกษตรกรที่มีผลผลิตเกินกว่า 20% ทุกราย รวมทั้งเกษตรกรที่มีวงเงินการรับจำนำข้าวเปลือกที่เกินกว่า 500,000 บาท/ราย/ครั้ง ด้วย ตลอดจนให้คณะทำงานจากส่วนกลาง สุ่มตรวจสอบด้วย

3. เป็นลูกค้าของ ช.ก.ส.

2.2 พื้นที่รับจำนำ เกษตรกรสามารถนำข้าวเปลือกได้ในพื้นที่จังหวัดของตนเองเท่านั้น ยกเว้นพื้นที่ตำบลที่เป็นเขตติดต่อกันของเกษตรกรและจุดรับจำนำ

2.2.1 การนำข้ามเขตจังหวัดของเกษตรกร กรณีจำเป็นเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของเกษตรกรจะนำข้ามเขตจังหวัดเกินกว่าระดับตำบลที่เป็นเขตติดต่อกันได้ โดยให้คณะอนุกรรมการติดตามกำกับดูแลการรับจำนำระดับจังหวัดที่เป็นพื้นที่เพาะปลูกในจังหวัดนั้นของเกษตรกรพิจารณา ดังนี้

1. คณะอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัด สามารถพิจารณาอนุมัติให้เกษตรกรนำข้ามเขตจังหวัดเกินกว่าระดับตำบลที่เป็นเขตติดต่อ เป็นระดับอำเภอที่เป็นเขตติดต่อของเกษตรกร โดยจะต้องได้รับความเห็นชอบจากจังหวัดเขตติดต่อ ก่อนและให้แจ้งประสานจังหวัดที่เป็นเขตติดต่อและฝ่ายเลขานุการ กขช. ทราบต่อไป ทั้งนี้ จังหวัดที่เป็นเขตติดต่อเมื่อได้รับแจ้งจากจังหวัดที่เป็นพื้นที่เพาะปลูกของเกษตรกรจะต้องประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรทันที

2. กรณีจังหวัดจะให้เกษตรกรนำข้ามเขตจังหวัดเกินกว่าระดับอำเภอที่เป็นเขตติดต่อ ให้เสนอเหตุผลความจำเป็นแจ้งฝ่ายเลขานุการ กขช. เพื่อเสนอให้คณะอนุกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวพิจารณาต่อไป

2.2.2 การนำข้าวของสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกร ให้ อศส. และ อ.ต.ก. รับข้าวจากสถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรที่รวบรวมจากเกษตรกรเพื่อย้ายความสะตวากให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ที่อยู่ห่างไกลโดย อศส. และ อ.ต.ก. ออกใบประทวนให้เกษตรกรแต่ละรายเพื่อนำไปทำสัญญาและรับเงินจาก ช.ก.ส. เพื่อป้องกันการสมมติที่เกษตรกร (ช.ก.ส.) โอนเงินเข้าบัญชีเกษตรกรแต่ละรายไป) เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้จากการนำข้าวในราคาน้ำที่รัฐบาล

กำหนด ทั้งนี้ให้สถาบันเกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรคิดค่าขันส่งและค่าบริหารจัดการจากเกษตรกรได้ไม่เกินต้นละ 200 บาท

2.2.3 การรับจำนำข้ามเบดของโรงสี คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด จะต้องสำรวจปริมาณผลผลิตข้าวเปลือกที่ออกสู่ตลาดในแต่ละช่วงเวลาว่ามีปริมาณมากน้อยเพียงใด เพื่อวิเคราะห์และประเมินว่าปริมาณ

ข้าวที่ออกสู่ตลาดกับจำนวนโรงสีที่จะรองรับในแต่ละช่วงเวลาเพียงพอหรือไม่ เพื่อไม่ให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน และสามารถตอกใบประทวนให้เกษตรกรได้ภายใน 3 วัน หากพิจารณาเห็นว่ามีความจำเป็นในการเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่ ขอให้ดำเนินการ ดังนี้

1. กรณีจังหวัดสามารถจัดหาโรงสีที่อยู่ในจังหวัดเดียวกันไปเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่ภายในจังหวัดเดียวกันได้ ให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณาอนุมัติการเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่ของโรงสีภายในจังหวัดเดียวกันและแจ้งประธาน อศ. อ.ด.ก. และ ร.ก.ส. ดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ การออกใบประทวน การจ่ายเงินให้แก่เกษตรกร และรายงานประชานคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว และฝ่ายเลขานุการ กขช. ทราบต่อไป

2. กรณีจังหวัดไม่มีโรงสีเข้าร่วมโครงการหรือเข้าร่วมโครงการรับจำนำ้อยู่ไม่เพียงพอและไม่สามารถจัดหาโรงสีในจังหวัดไปเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่ได้ ให้แจ้ง อศ./ อ.ด.ก. และฝ่ายเลขานุการ กขช. พร้อมทั้งให้เสนอความเห็น เพื่อใช้ประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวในการอนุมัติโรงสีที่จะมาเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่โดยจะพิจารณาจัดหาโรงสีในภาคเดียวกันเข้าดำเนินการก่อน หากไม่มีโรงสีในภาคเดียวกันจะพิจารณาจัดหาโรงสีในภาคอื่นเข้าดำเนินการเป็นลำดับถัดไป และฝ่ายเลขานุการแจ้งให้จังหวัด อศ. อ.ด.ก. ร.ก.ส. ดำเนินการต่อไป

3. กรณีโรงสีที่ได้รับอนุมัติให้ไปเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่ไม่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้เกษตรกรได้รับความเดือดร้อน เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว คณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวหรือคณะกรรมการฯ จะพิจารณาคัดสรรโรงสีเข้าไปเปิดจุดรับจำนำออกพื้นที่ตามความจำเป็นและเหมาะสมและแจ้งให้จังหวัด อศ. อ.ด.ก. และ ร.ก.ส. ดำเนินการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ การคัดสรรโรงสีเข้าไปเปิดจุดนอกพื้นที่จะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ ดังนี้

3.1 มีการเปิดจุดรับจำนำในพื้นที่แล้ว

3.2 เคยเปิดจุดรับจำนำทั้งในและนอกพื้นที่ โดยสามารถดำเนินการรับจำนำทุกขั้นตอนด้วยความเรียบร้อย จึงพิจารณาเป็นลำดับแรก รวมทั้งระยะทางจากโรงสีถึงจุดรับจำนำนอกพื้นที่

3.3 ประวัติการเข้าร่วมโครงการที่ผ่านมาและได้รับการจัดเกรดเป็นโรงสีเกรด A

3.4 ด้องมีศักยภาพในการสีแปรสภาพและส่งมอบข้าวadamหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งสิ่งที่ด้องมีการวางแผนค้าประกันdamหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.3 การรับจำนำ

2.3.1 การรับจำนำยุ่งจาง ให้ ช.ก.ส. เป็นหน่วยงานหลักในการรับจำนำที่ยุ่งจาง เกษตรกร โดยได้รับค่าบริหารและดำเนินการเช่นเดียวกับปี 2554/55 โดยให้มีการรับจำนำเฉพาะในยุ่งจางที่ได้มาตรฐานและมีการดูแลรักษาที่ดี ซึ่งในอดีตไม่เคยมีปัญหาสร้างความเสียหายให้กับภาครัฐ โดยรับจำนำในยุ่งจางเกษตรกรเฉพาะข้าวเปลือกหอมมะลิ และข้าวเปลือกเนินยาเท่านั้น ซึ่งเกษตรกรจะได้รับราคารับจำนำที่ยุ่งจางตามที่กำหนดตามชนิดข้าว

2.3.2 การรับจำนำใบประกัน ให้ อคส./อ.ด.ก. รับฝากและออกใบประกันให้โรงสีที่เข้าร่วมโครงการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร โดยให้โรงสีแปรสภาพข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเก็บไว้ในโกดังกลาง/ไซโลที่เข้าจัดเก็บ โดย อคส./อ.ด.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อทั้งนี้ ให้ อคส./อ.ด.ก.จัดทำใบประกันสินค้าให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร โดยให้มีการระบุข้อมูล ชนิด ปริมาณข้าว การวัดความชื้น สิ่งเจือปน และการวัดกรัมข้าว (เฉพาะข้าวเปลือกหอมมะลิ หอมจังหวัด และปทุมธานี) ตามที่ตรวจสอบได้จริงก่อนนำข้อมูลที่ได้มาคำนวณให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดต่อไป

2.4 การเข้าร่วมโครงการของโรงสี

2.4.1 ให้ความสำคัญกับโรงสีที่ได้รับการจัดการว่าให้ความร่วมมือทางราชการสูง เป็นลำดับแรกโดยโรงสีด้องมีอุปกรณ์เครื่องซั่งน้ำหนักบรรทุก เครื่องวัดความชื้นข้าวอย่างน้อย 2 เครื่อง และมีเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกที่เพียงพอต่อการใช้งาน รวมทั้งมีเครื่องอบลดความชื้นหรือผ่านตาก มีสถานที่เก็บข้าวอยู่ในบริเวณเดียวกันกับโรงสี และไม่มีภาระค้างส่งมอบข้าวในโครงการซ้ายเหลือเกษตรกรของรัฐบาลที่ผ่านๆ มาทั้งนี้ ท่านนายกรัฐมนตรี (นางสาวยิ่งลักษณ์ ชินวัตร) ได้สั่งการในคราวประชุมการแก้ไขปัญหาราคาสินค้าและมอนิโอยบาย และตรวจสอบยิ่งกรรมการค้าภายใน เมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม 2555 ว่าให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดถือเป็นนโยบายให้ขอความร่วมมือโรงสีที่มีศักยภาพในจังหวัดให้เข้าร่วมโครงการรับจำนำทุกราย

2.4.2 กรณีเป็นโรงสีสหกรณ์การเกษตร จะด้องมีศักยภาพในการรับฝากลดความชื้นและสีแปรสภาพข้าวเปลือก รวมทั้งต้องได้รับการรับรองจากการส่งเสริมสหกรณ์ว่าเป็นผู้มีความสามารถเข้าร่วมโครงการได้โดยให้คณะกรรมการของสหกรณ์ทั้งคณะเป็นผู้ค้าประกัน การเข้าร่วมโครงการสำหรับโรงสีที่เข้าร่วมโครงการในปีก่อนๆ ที่ถูก อคส./ อ.ด.ก. และ ช.ก.ส. พ้องร้องดำเนินคดี กรณีกระทำความผิดร้ายแรง เช่น ลักทรัพย์หรือยักยอกทรัพย์ โรงสีที่ยังไม่ได้รับการปลดจากบัญชีดำเนิน อคส./ อ.ด.ก. รวมทั้งยังอยู่ระหว่างการพ้องร้องดำเนินคดีทางแพ่งหรือคดีอาญาในการดำเนินธุรกิจทางการค้าปกติในลักษณะเข้าข่ายฉ้อโกงเกษตรกร หรือยัง

อยู่ระหว่างการพ้องร้องกับหน่วยงานของราชการไม่สามารถเข้าร่วมโครงการรับจำนำได้ทั้งนี้ โรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการจะต้องติดตั้งกล้องวงจรปิดไว้ในบริเวณที่สามารถบันทึกภาพกิจกรรม การดำเนินการรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรในการซื้อน้ำหนัก การวัดความชื้นและสิ่งเจือปน การตรวจสอบคุณภาพข้าว การจัดทำเอกสารหลักฐาน และสถานที่เก็บข้าวตามโครงการให้เห็นได้ชัดเจนตลอดระยะเวลาโครงการ โดยจะด้องบันทึกภาพกิจกรรม เป็นประจำทุกวัน และจัดส่งให้ฝ่ายเลขานุการ กขช. โดยบันทึกลงแผ่น DVD/CD หรือตามช่องทางอื่นที่จะแจ้งให้ทราบ ต่อไปจนกว่าจะสามารถเชื่อมโยงภาพกิจกรรมให้ศูนย์ Operation Room ของฝ่ายเลขานุการ กขช. ได้

2.5 ข้อที่ด้องปฏิบัติของโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ

2.5.1 โรงพยาบาลที่จะเข้าร่วมโครงการด้องได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการอนุกรรมการฯ ระดับจังหวัดและแจ้ง อคส. หรือ อ.ด.ก. พิจารณาอนุมัติ แล้วให้ อคส. และ อ.ด.ก. แจ้งให้ฝ่ายเลขานุการ กขช. ทราบในทันที (ยกเว้นในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครให้ อคส./ อ.ด.ก. พิจารณาคัดเลือกและอนุมัติโรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการ)

2.5.2 โรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการจะรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรได้ไม่เกิน 30 เท่าของกำลังการผลิตกรณีฝ่ายนี้ให้หยุดรับจำนำทันที และกรณีการดำเนินการรับจำนำของโรงพยาบาลไม่เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดทำให้ อคส./ อ.ด.ก. ไม่สามารถออกใบประกันให้เกษตรกรได้ภายใน 3 วันทำการ จะจดหมายโรงพยาบาลที่เข้าดำเนินการแทน รวมทั้งโรงพยาบาลที่ด้องหักสิ่งเจือปนและความชื้นให้เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดอย่างเคร่งครัด หากมีเกษตรกรร้องเรียน กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมจากการถูกหักความชื้นและสิ่งเจือปน ข้อมูลเหล่านี้จะถูกบันทึกไว้เป็นประวัติการเข้าร่วมโครงการรับจำนำ เพื่อประกอบการพิจารณาเข้าร่วมโครงการในปีต่อไป

2.5.3 โรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการจะต้องดำเนินการรับมอบข้าวเปลือกจากเกษตรกร ดังนี้

1. การซื้อน้ำหนักให้โรงพยาบาลปฏิบัติให้เป็นไปตาม พ.ร.บ.ชั่งดวงวัด รวมทั้งให้โรงพยาบาลจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการซื้อน้ำหนัก โดยให้พิมพ์เป็นเอกสารเก็บไว้เป็นหลักฐานเป็นประจำทุกวัน และสามารถให้ตรวจสอบได้ตลอดเวลา

2. การวัดความชื้นของข้าวเปลือกด้วยเครื่องวัดความชื้นข้าวจากเกษตรกร โดยให้สุ่มตรวจสอบข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาเข้าร่วมโครงการเพื่อหาค่าเฉลี่ย จำนวน 3 ครั้ง ทั้งนี้ กรณีที่ข้าวเปลือกของเกษตรกรไม่สามารถวัดหาค่าเฉลี่ยได้ภายในความชื้นร้อยละ 30 ให้ถือว่าข้าวเปลือกของเกษตรกรมีความชื้นร้อยละ 30 และให้หักลดน้ำหนักข้าวเปลือกตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ด่อไป

3. การตรวจสอบสิ่งเจือปนให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้และสอดคล้องกับข้อเท็จจริงโดยข้าวเปลือกที่วัดสิ่งเจือปนได้ไม่เกินร้อยละ 2 ไม่ให้หักลดน้ำหนัก กรณีข้าวเปลือกวัดสิ่งเจือปนได้เกินร้อยละ 2 สามารถหักลดน้ำหนักได้โดยให้นำร้อยละ 2 มาหักจาก

ค่าที่วัดได้จริงก่อนหักลดน้ำหนักตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้ กรณีเป็นพื้นที่เฉพาะที่ต้องใช้พันธุ์ข้าวฟ่างloy เพาะปลูกในนา น้ำลึกอาทิ เช่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา นครนายก ปราจีนบุรี เป็นต้นให้สามารถหักลดน้ำหนักสิ่งเจือปนตามข้อเท็จจริงและได้ไม่เกินร้อยละ 10

4. การตรวจสอบคุณภาพกรัมข้าวเปลือกหอมมะลิ ข้าวเปลือกหอมจังหวัด และข้าวเปลือกปทุมธานี 1 จะต้องมีการซึ่งน้ำหนักข้าวเปลือกที่หักสิ่งเจือปนออกไปแล้วมาใช้ทดสอบให้ครบจำนวน 100 กรัม/ 200 กรัม ก่อนนำมาทดสอบหาค่ากรัมข้าว ทั้งนี้ ให้มีการปรับเพิ่มและลดราคาให้กับเกษตรกรตามที่ได้ตรวจสอบจริงตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

2.5.4 โรงสี/จุดรับจำนำที่เข้าร่วมโครงการ กรณีมีการตรวจสอบพบมีการสวมสิทธิ์ เกษตรกรจะถือว่าโรงสีมีส่วนเกี่ยวข้อง และจะถูกขึ้นบัญชีไม่สามารถเข้าร่วมโครงการช่วยเหลือเกษตรกรของรัฐบาลต่อไป

2.5.5 โรงสี/จุดรับจำนำที่เข้าร่วมโครงการจะต้องรับจำนำข้าวเปลือกที่เกษตรกรนำมาเข้าร่วมโครงการทุกชนิดตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ หรือเป็นไปตามมติคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวที่จะพิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์

2.5.6 การวางแผนทรัพย์ค้าประภัน โรงสีจะต้องเลือกดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

1. โรงสีต้องวางแผนทรัพย์ค้าประภัน 50% หรือ

2. โรงสีต้องวางแผนทรัพย์ค้าประภัน 30% และมีโรงสี ค้าประภันไปว. จำนวน 2 ราย รวม 20% กรณีรับจำนำข้ามเขตจะต้องวางแผนทรัพย์ค้าประภัน 100% ทั้งนี้ มอบหมายให้คณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าวเป็นผู้พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์การค้าประภันที่เหมาะสมเพิ่มเติมได้ตามความจำเป็นทั้งนี้ ให้ อศส./ อ.ต.ก. จัดทำข้อมูลการวางแผนทรัพย์ของโรงสีให้เป็นปัจจุบัน โดยให้โรงสี รับมอบข้าวเปลือกให้สอดคล้องกับการค้าประภัน กรณีมีปัญหาให้หยุดรับมอบข้าวเปลือกจากเกษตรกรทันที

2.5.7 โรงสีจะต้องแจ้งสถานที่เก็บข้าวตามโครงการ ให้ อศส./ อ.ต.ก. ทราบก่อนเข้าร่วมโครงการโดยจะต้องแยกกองข้าวของโรงสีที่ดำเนินธุรกิจทางการค้าปกติจากกองข้าวที่รับจำนำตามโครงการอย่างชัดเจนรวมทั้งจัดทำป้ายแสดงกองข้าวไว้ด้วยตลอดเวลา

2.5.8 ห้ามโรงสีรับฝากข้าวเปลือกจากเกษตรกรไว้ก่อน แล้วเจ้าหน้าที่ของ อศส./ อ.ต.ก. ออกใบปราทวนให้ในภายหลัง หากมีการรับฝากข้าวเปลือกไว้ก่อนให้ถือว่าเป็นข้าวของโรงสีใช้ข้าวที่รับจำนำของรัฐบาล โดยเกษตรกรจะต้องนำหนังสือรับรองเกษตรกรและข้าวเปลือกมาส่งมอบ ณ จุดรับจำนำพร้อมกันด้วย ทั้งนี้ กรณีมีการกระทำผิดหลักเกณฑ์ให้จัดทำบันทึกไว้เพื่อเป็นประวัติเพื่อประกอบการพิจารณาเข้าร่วมโครงการในปีต่อไป

2.5.9 ห้ามโรงสีที่เข้าร่วมโครงการนำข้าวที่ อศส./ อ.ต.ก. ฝากเก็บไว้ไปเก็บในสถานที่อื่นนอกบริเวณโรงสีที่เป็นที่ดั้งเดิมที่ระบุในพื้นที่ได้พื้นที่หนึ่ง

2.5.10 โรงพยาบาลจะต้องสืบประสภាពื้นที่รับจำนำ เมื่อ อดส./ อ.ด.ก. มีคำสั่งให้สืบประสภាពื้นที่ และส่งมอบข้าวสารภายในระยะเวลาตามที่กำหนด ทั้งนี้ ห้ามโรงพยาบาลนำข้าวเปลือกที่รับจำนำไปสืบประสภาพหรือจำหน่ายทางการค้าปกติโดยเด็ดขาด กรณี อดส./ อ.ด.ก. มีคำสั่งสืบประสภาพแล้ว โรงพยาบาล ข้าวเปลือกเป็นข้าวสารเพื่อส่งมอบเข้า โภคภัณฑ์ในเวลาที่กำหนด ให้ อดส./ อ.ด.ก. ดำเนินการ สั่งระงับการรับฝากข้าวเปลือก และออกใบประทวน และให้คิดป้ายประกาศให้เกษตรกรทราบ ณ หน้าโรงพยาบาลในทันที

2.5.11 โรงพยาบาลจะต้องเก็บรักษาข้าวเปลือกที่รับจำนำไว้ในโภคภัณฑ์ของ โรงพยาบาลที่เข้าร่วมโครงการและคุ้มครอง พร้อมทั้งรับผิดชอบคุณภาพข้าวเปลือกดังกล่าว เช่นเดียวกับผู้ประกอบการคุ้มครองข้าวเปลือกสินค้าในการค้าปกติของตนเอง

2.5.12 ห้ามโรงพยาบาลนำข้าวเปลือกจากเกษตรกรนอก บริเวณโรงพยาบาลเป็นจุดรับจำนำ รวมทั้งห้ามเจ้าหน้าที่ อดส./ อ.ด.ก. ออกใบประทวนและส่งมอบ ในประทวนให้เกษตรกรนอกจุดรับจำนำโรงพยาบาลทั้งนี้ กรณีตรวจสอบพบหรือมีการร้องเรียนแล้ว ตรวจสอบพบว่าเป็นไปตามคำร้องเรียนให้ อดส./ อ.ด.ก. ปฏิบัติให้เป็นไปตามสัญญาและบันทึก เป็นประวัติเพื่อประกอบการพิจารณาให้เข้าร่วมโครงการปีต่อไป

2.5.13 ห้ามโรงพยาบาลนำข้าวสารที่ไม่ได้สืบประสภาพจากโรงพยาบาลที่รับจำนำ หรือข้าวสาร ของโรงพยาบาลส่งมอบ (เปาเกา) เข้าโภคภัณฑ์ของ อดส./ อ.ด.ก. และ/หรือส่งมอบให้ผู้ซื้อด้วย เด็ดขาด

2.5.14 โรงพยาบาลจะต้องจัดหาเครื่องคอมพิวเตอร์ เพื่อบันทึกข้อมูลและ รายงานข้อมูลการรับจำนำ นำข้าวเปลือกผ่านระบบคอมพิวเตอร์ออนไลน์มายังกรมการค้าภายใน และฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด (สำนักงานการค้าภายในจังหวัด) รวมทั้ง อดส./ อ.ด.ก. เป็นประจำทุกวัน ในกรณีที่มีการขนย้ายข้าวเปลือก/ข้าวสารเข้าโภคภัณฑ์ให้ รายงานล่วงหน้า 1 วันก่อนการขนย้าย

3. การสืบประสภาพและการส่งมอบ

3.1 การสืบประสภาพ ให้โรงพยาบาลนำข้าวเปลือกที่ฝากเก็บไว้ที่โรงพยาบาล ดังนี้

1. ข้าวเปลือกเจ้าทุก 7 วัน ในอัตรา้อยละ 100 ของปริมาณข้าวเปลือกที่รับจำนำ ณ วันที่สั่งสืบประสภาพ ส่วนข้าวเปลือกชนิดอื่นสั่งสืบประสภาพเป็นระยะเวลาเหมาะสม หรือ

2. ให้สืบประสภาพตามดิบและอนุกรรมการกำกับคุณภาพรับจำนำข้าวที่จะ พิจารณาให้เหมาะสมกับสถานการณ์ กรณีโรงพยาบาลที่ไม่สืบประสภาพตามกำหนดในครั้งแรกให้รับ การรับฝากข้าวเปลือกไว้ก่อนจนกว่าจะมีการส่งมอบข้าวให้ครบถ้วนและต่อมาเมื่อการกระทำ ดังกล่าวอีกเป็นครั้งที่ 2 ให้หยุดการดำเนินการตามโครงการทันทีและบันทึกเป็นประวัติ เพื่อ ประกอบการพิจารณาเข้าร่วมโครงการในปีต่อไปทั้งนี้ กรณีโรงพยาบาลเข้ามาดำเนินการปฏิบัติเป็นไปตามสัญญาทำให้เกิด ความเสียหายแก่โครงการและภาครัฐ ให้ อดส./ อ.ด.ก. ดำเนินการปฏิบัติเป็นไปตามสัญญาทันที

3.2 การส่งมอบข้าวสาร โรงพยาบาลต้องนำส่งข้าวสารเข้าเก็บคลังกลาง/ไซโล ที่เช่าจัดเก็บโดย อคส./อ.ด.ก. และ/หรือผู้ซื้อในอัตราที่กำหนด และภายในระยะเวลาที่กำหนด

3.3 ให้คณะกรรมการกำกับดูแลการสั่งสีแปรสภาพและการส่งมอบข้าวมีหน้าที่กำกับดูแลการสีแปรสภาพข้าวเปลือกที่รับจำนำและการส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง/ไซโลเป็นรายโรงสีให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้/หรือตามมติคณะกรรมการกำกับดูแลการรับจำนำข้าว

4. การเก็บรักษาข้าวสาร

4.1 ให้เก็บรักษาข้าวสารที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกที่รับจำนำในคลังกลาง/ไซโลที่เช่าจัดเก็บโดย อคส. และอ.ด.ก. โดย อคส./อ.ด.ก. จะด้องรับผิดชอบปริมาณ ชนิด และคุณภาพ ข้าวสาร จนกว่าจะได้ส่งมอบให้แก่ผู้ซื้อหากเกิดปัญหาข้อโต้แย้งเรื่องคุณภาพข้าวสาร ให้ อคส./อ.ด.ก. พิจารณาหาหน่วยงานที่มีความเป็นกลางเป็นผู้ตรวจสอบข้าว ทั้งนี้ ให้คัดเลือกโกดังกลาง/ไซโลที่ได้มาตรฐานไม่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัย และให้มีการจัดเกรดจำแนกเป็น เกรด A (ดีที่สุด) เกรด B (ดีมาก) และเกรด C (พอใช้) โดยให้คัดเลือกโกดังกลาง/ไซโลที่ได้รับการจัดอยู่ ในเกรด A มาใช้เก็บข้าวสารก่อนเป็นลำดับแรก และให้พิจารณาคัดเลือกเกรด B และเกรด C เป็นลำดับถัดไป

4.2 ให้ อคส./อ.ด.ก. จัดหาโกดังกลาง/ไซโลและเปิดโกดังกลาง/ไซโล เพื่อรับมอบ ข้าวสารให้เพียงพอ รวมทั้งแจ้งฝ่ายเลขานุการ กขช.ทราบทันที เพื่อใช้ในการติดตามกำกับดูแล และตรวจสอบป้องกันการทุจริต

4.3 ให้ อคส./อ.ด.ก. รายงานผลการรับมอบข้าวสารให้คณะกรรมการฯ ระดับ จังหวัดและฝ่ายเลขานุการ กขช. ทราบเพื่อใช้ในการติดตามตรวจสอบเป็นประจำทุกสัปดาห์ จนกว่าจะมีการระบายน้ำและส่งมอบข้าว ดังกล่าวให้กับผู้ซื้อและผู้รับมอบทั้งนี้ ให้ อคส./อ.ด.ก. และบริษัทผู้ดูแลตรวจสอบคุณภาพข้าวเป็นผู้จัดหาภัยแจ สำหรับใช้ปิดเปิดประตูโกดังกลาง จำนวน 3 ชุด ต่อประตู ทั้งนี้ กำหนดให้ผู้ที่คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดมอบหมายที่มีหน้าที่ รับผิดชอบ อคส./อ.ด.ก. และบริษัทผู้ดูแลตรวจสอบคุณภาพข้าวเป็นผู้เก็บรักษาภัยและฝ่ายละหมาด ชุดจนกว่าจะมีการส่งมอบข้าวให้กับผู้ซื้อหรือให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดเป็นผู้พิจารณา แนวทางปฏิบัติเบ็ดเตล็ดโดยดังกล่าวตามเหมาะสม โดยยึดหลักสามารถกำกับดูแลได้และไม่เสี่ยง ต่อการเกิดความเสียหายกับภาครัฐและแจ้งให้ฝ่ายเลขานุการ กขช. ทราบด่อไป

4.4 ให้ อคส./อ.ด.ก. จัดหารบริษัทที่มีอาชีพดูแลรักษาคุณภาพข้าวในการرمยาที่ได้ มาตรฐานและมีการประกอบธุรกิจต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 3 ปี โดยแยกด่างหาก จากบริษัทผู้ดูแลตรวจสอบคุณภาพข้าว กรณีมีโกดังข้าวสารในบริเวณเดียวกันให้ร่วมกันบริหาร จัดการจัดหารบริษัทที่มีอาชีพดูแลรักษาคุณภาพข้าวในการرمยาเป็นบริษัทฯเดียวกันหรือให้มี การرمยาในระยะเวลาเดียวกัน

4.5 คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด/อคส./อ.ต.ก. จะต้องจัดให้มีคลังกลาง/ไซโล จัดเก็บข้าวสารอย่างเพียงพอ มิให้เกิดปัญหาด้องเข้าคิวรอการส่งมอบข้าวสารข้ามวัน รวมทั้งให้เจ้าหน้าที่ประจำคลังกลาง/ไซโลด้องกำกับดูแลการรับมอบและการเก็บรักษาข้าวสารให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักเกณฑ์ ทั้งนี้ ต้องจัดให้มีเซอร์วิเยอร์ที่ได้มาตรฐานและมีการประกบบุตรกิจดื่มน่องมาจนถึงปัจจุบันไม่น้อยกว่า 3 ปี ตามที่กรรมการค้าต่างประเทศกำหนด เป็นผู้ทำการตรวจสอบคุณภาพข้าวสารก่อนเข้าเก็บและจะต้องดิตตั้งโทรศัพท์ไว้ในบ้านที่กิจการบริเวณคลังกลาง อย่างน้อย 3 ชุด คือ

1. จุดทำการส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง/ไซโล และการขนย้ายข้าวสารออกจากโกดังกลาง

2. จุดภายในโกดังกลางทั้งด้านหน้าและหลัง เพื่อให้สามารถบันทึกภาพการเคลื่อนไหวของการขนย้ายข้าวสารได้ชัดเจน รวมทั้งสามารถเชื่อมโยงภาพกิจกรรมให้ศูนย์ Operation Room ของฝ่ายเลขานุการ กขช. ได้ด้วย ทั้งนี้ อคส./อ.ต.ก. จะต้องบริหารจัดการและกำกับดูแลโกดังกลาง/ไซโลที่จะใช้ส่งมอบข้าวสารให้มีอุปกรณ์ขั้นพื้นฐานและเก็บค่าบริการจากโ蓉สีที่ส่งมอบข้าวสารให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน อาทิเช่น ค่าซั่งน้ำหนักรอบบรรทุกข้าวสาร คันละ 50 บาท กรณีเป็นรถพ่วงคันละ 100 บาท ค่าธรรมรชักลากข้าวสารละ 1 บาท และจัดให้มีบริการห้องน้ำอย่างเพียงพอ รวมทั้งจะต้องจัดให้มีแรงงานกรรมกรให้เพียงพอ เพื่อใช้ในการส่งมอบข้าวสารเข้าโกดังกลาง/ไซโลด้วย

5. การระบายน้ำ

คณะกรรมการพิจารณาระบายน้ำ ทำหน้าที่พิจารณาหลักเกณฑ์ ปริมาณ ราคาวิธีการ และเงื่อนไข ในการจำหน่ายข้าวสารในโกดังกลาง/ไซโล ที่แปรสภาพจากข้าวเปลือกออก โครงการรับจำนำข้าวของรัฐบาล รวมทั้งข้าวเปลือกและข้าวสารอื่นๆ ที่คงเหลือของรัฐบาล กำกับดูแลแก้ไขปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับการระบายน้ำดังกล่าวพิจารณากำหนดวิธีการระบายน้ำได้ตามความจำเป็น รวมทั้งการระบายน้ำด้วยข้าวสาร ส่วนการระบายน้ำผ่านตลาดสินค้าเกษตรกรล่วงหน้า มอบคณะกรรมการระบายน้ำผ่านตลาดสินค้าเกษตรกรล่วงหน้าแห่งประเทศไทย เป็นผู้พิจารณาและวางแผนการระบายน้ำที่ได้รับจัดสรรผ่านกลไกตลาดสินค้าเกษตรกรล่วงหน้า ทั้งนี้ การจัดทำแผนการระบายน้ำ ให้คำนึงถึงผลกระทบต่อราคางวดข้าวในประเทศเป็นสำคัญ รวมทั้งคุณภาพข้าวที่ระบายน้ำจะต้องเป็นไปตามมาตรฐานของกระทรวงพาณิชย์ กรณีเป็นการระบายน้ำในปีปัจจุบัน

6. การกำกับดูแล

6.1 จุดรับจำนำและเก็บรักษาข้าวเปลือก มอบหมายให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด/อคส./อ.ต.ก. ในฐานะหน่วยปฏิบัติจัดให้มีจุดรับจำนำให้เพียงพอ กับความต้องการของเกษตรกร และเข้มงวดกวดขัน รวมทั้งวางแผนการตรวจสอบการรับจำนำเพื่อให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรและให้สามารถป้องกันการรั่วไหลได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้กำหนด

ผู้รับผิดชอบในแต่ละพื้นที่อย่างชัดเจน ทั้งนี้ จุดรับจำนำจะต้องจัดให้มีผู้ช่วยปฏิบัติงาน ของ อคส./อ.ต.ก. จุดละ 2 คน คุณวุฒิไม่ต่ำกว่า ปวช. โดยให้จ่ายค่าตอบแทนเป็นเงินเดือนในอัตราเดือนละ 9,000 บาท/คน (กรณีไม่มาปฏิบัติงานให้หักค่าตอบแทนวันละ 300 บาท) กรณีผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อคส./อ.ต.ก. ที่ต้องปฏิบัติงานนอกเวลาทำการ (08.00 – 18.00 น.) ให้จ่ายค่าตอบแทนเพิ่มเติมในอัตราวันละ 50 บาท ด้วยเงินเดือนที่หักค่าตอบแทนวันละ 300 บาท โดยให้มีการแต่งตั้งจุดรับจำนำวันละ 3 คน เพื่อสลับหมุนเวียนไปประจำจุดรับจำนำวันละ 1 คน หรือตามความเหมาะสม ข้าราชการที่จังหวัดแต่งตั้ง จุดละ 1 คน และเจ้าหน้าที่สำรวจจุดละ 2 คน โดยให้ได้รับค่าตอบแทน วันละ 200 บาท เพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการ โดยให้เบิกค่าใช้จ่ายจากงบประมาณหน่วยงานที่เป็นจุดรับจำนำของ อคส./อ.ต.ก. ยกเว้นเจ้าหน้าที่สำรวจให้เบิกค่าใช้จ่ายจากงบประมาณค่าใช้จ่ายกำกับดูแลผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อคส./อ.ต.ก. ให้ปฏิบัติเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้โดยเคร่งครัด และจะต้องมีผู้รับผิดชอบในการนีกิดปัญหาในทางปฏิบัติตามระเบียบทางราชการ โดยผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อคส./อ.ต.ก. ด้วยเงินเดือนและข้าราชการที่จังหวัดแต่งตั้งและเจ้าหน้าที่สำรวจจะต้องอยู่ปฏิบัติงานตลอดเวลาที่กำหนดไว้ รวมทั้งต้องร่วมกันในการอำนวยความสะดวกและให้ความเป็นธรรมในการกำกับดูแลการรับจำนำในการซั่งน้ำหนัก การวัดความชื้นและสิ่งเจือปน การตรวจสอบคุณภาพข้าวแก่เกษตรกรที่นำข้าวเปลือกมาเข้าร่วมโครงการตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้

6.2 มอบหมายให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด ธ.ก.ส. และกรมส่งเสริมการเกษตรในระดับพื้นที่เป็นผู้พิจารณาคัดเลือกด้วยแทนเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ประจำจุดรับจำนำที่สามารถดูแลผลประโยชน์ของเกษตรกรได้อย่างแท้จริงและเจ้าหน้าที่ประจำจุดรับจำนำ ด้วยความสามารถแก่ไขปัญหาในการรับจำนำแก่เกษตรกรได้ โดยให้มีการติดประกาศรายชื่อพร้อมรูปถ่ายเจ้าหน้าที่ อคส./อ.ต.ก. ผู้ช่วยปฏิบัติงานของ อคส./อ.ต.ก. ด้วยเงินเดือนและข้าราชการ ไว้ด้วยตนเองแก่เกษตรกร ณ จุดรับจำนำตลาดตลอดเวลาการรับจำนำ หากเกษตรกรมีปัญหาไม่ได้รับความเป็นธรรมให้ร้องเรียนผ่านสายด่วน 1569 ทั้งนี้ คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด/อคส./อ.ต.ก. จะต้องกำกับดูแลโรงสีที่เข้าร่วมโครงการ เจ้าหน้าที่ อคส./อ.ต.ก. ที่ปฏิบัติงาน ณ จุดรับจำนำ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการรับจำนำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดโดยเคร่งครัด โดย อคส./อ.ต.ก. จะต้องกำกับดูแลการออกใบประกันส่งมอบเกษตรกร ภายใน 3 วันทำการ นับถัดจากวันรับมอบข้าวเปลือกจากเกษตรกรและให้ ธ.ก.ส. เร่งรัด ธ.ก.ส. สาขา ให้มีการจ่ายเงินให้แก่เกษตรกรภายใน 3 วันทำการ นับแต่วันที่เกษตรกรนำไปประกันมาจำนำสำหรับการจัดส่งใบประกันของ อคส. และ อ.ต.ก. ในพื้นที่แต่ละจังหวัด มอบหมายให้ อคส. และ

อ.ด.ก. จัดส่งไปประทวนที่มีหมายเลขอปักษ์เจนให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ในฐานะประธานคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัดกำกับดูแล เพื่อป้องกันการทุจริตและไปประทวนสัญญา

6.3 ให้คณะกรรมการติดตามกำกับดูแลและให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกร ณ จุดรับจำนำประจำรอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรรมการค้าภายใน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ บ.ก.ส. อคส. และ อ.ด.ก. เพื่อทำหน้าที่สุมตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ประจำจุดรับจำนำ เช่น ผู้แทนเกษตรกรเจ้าหน้าที่ผู้ช่วยปฏิบัติงาน อคส./อ.ด.ก. ด้วยแทนภาคราชการ ซึ่งต้องอยู่ปฏิบัติที่จุดรับจำนำดลอดระยะเวลาที่กำหนดเพื่อดูแลให้ความเป็นธรรมแก่เกษตรกรในการซื้อน้ำหนัก วัดความชื้น สิ่งเจือปน และตรวจสอบคุณภาพข้าวเป็นดัน

6.4 ส่วนภูมิภาค ให้คณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด ร่วมกับกระทรวงมหาดไทย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพาณิชย์ ดำเนินการวางแผนระบบการรับจำนำและประชาสัมพันธ์ ประชุมชี้แจงการดำเนินโครงการรับจำนำ การออกหนังสือรับรองเกษตรกร การกำกับดูแลและการรับรองโรงสี/โกลด์คงกลาง การดำเนินการรับจำนำของโรงสี การจัดสรรใบประทวนให้แก่โรงสีที่เข้าร่วมโครงการในจังหวัด การตรวจสอบสต็อกโรงสีก่อนรับมอบข้าวเปลือกจำนำ การตรวจสอบโกลด์คงกลางก่อนรับมอบข้าวสาร และการตรวจสอบสต็อกข้าวสารที่โกลด์คงกลางรวมถึงการระบายน้ำเปลือก ทั้งนี้ จะต้องกำกับดูแลและแก้ไขปัญหาการรับจำนำในพื้นที่ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยรวดเร็วและเป็นไปตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รวมทั้งป้องกันการสวมสิทธิและการปลอมปนข้าวเพื่อให้ประโยชน์ดกแก่เกษตรกรอย่างแท้จริง และป้องกันความเสียหายของภาครัฐ ทั้งนี้ขอให้แต่งตั้งคณะกรรมการฯ ระดับอำเภอเพื่อช่วย จังหวัดตรวจสอบการดำเนินโครงการของโรงสีที่อยู่ในอำเภอ เป็นระยะและต่อเนื่อง โดยจะจัดสรรค่าใช้จ่ายให้ตามความเหมาะสม พร้อมรายงานให้ฝ่ายเลขานุการ กษช. ทราบต่อไป

6.5 ส่วนกลาง ฝ่ายเลขานุการ กษช. ทำหน้าที่แจ้งมติ กษช. กำหนดแนวทางการปฏิบัติ และกำกับดูแล และประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่จังหวัดที่มีเขตติดต่อชายแดน เพื่อป้องกันการลักลอบการนำข้าวเปลือกจากประเทศเพื่อนบ้านมาเข้าร่วมโครงการ รวมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์การวัดความชื้นข้าวเปลือกและสิ่งเจือปนเพื่อให้เกษตรกรได้รับความเป็นธรรมและให้มีการปฏิบัติเป็นไปในแนวทางเดียวกัน โดยจะเผยแพร่ทาง <http://www.dit.go.th> ทั้งนี้ มอบหมายให้ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากหน่วยงาน อคส./อ.ด.ก. หรือฝ่ายเลขานุการ กษช. เป็นผู้แจ้งความดำเนินคดีกับผู้ที่เกี่ยวข้อง กรณีการตรวจสอบพบรการทุจริตโดยให้เบิกค่าใช้จ่าย จากการประมูลในการดำเนินการตามโครงการรับจำนำข้าวเปลือกปี 2555/56 หรือจากงบประมาณประจำปี 2556 ของหน่วยงานที่ได้รับการจัดสรรวิ้

6.6 กระทรวงมหาดไทย กำกับดูแลการทำงานของคณะกรรมการฯ ระดับจังหวัด อย่างใกล้ชิดโดยเฉพาะการออกหนังสือรับรองเกษตรกร การให้บริการเกษตรกร ณ จุดรับจำนำ การเก็บรักษาข้าวเปลือกของโรงสี และการเก็บรักษาข้าวสารในคลังกลาง

6.7 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำกับดูแลการออกหนังสือรับรองเกษตรกรโดยต้องออกหนังสือรับรองให้ตรงตามข้อเท็จจริงทั้งรายชื่อเกษตรกร พื้นที่เพาะปลูก ชนิด และปริมาณผลผลิตข้าว โดยต้องกำหนดผู้รับผิดชอบในการออกหนังสือรับรองไว้อย่างชัดเจน

6.8 คณะกรรมการหรือหน่วยงานปฏิบัติการพิเศษ ประกอบด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรวมทั้งเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อประสานงาน และตรวจสอบการดำเนินการโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของรัฐบาล โดยกำหนดขอบเขตการปฏิบัติการตรวจสอบให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ที่มีจุดรับจำนำและคลังกลางและให้รวมถึงการตรวจสอบคุณภาพข้าวสารของชุดตรวจสอบข้าวกรรมการค้าต่างประเทศด้วย (ฝ่ายเลขานุการ กขช., กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, หลักเกณฑ์จำนำ 55-56, 2555)

นโยบายราคาข้าว

เงื่อนศักดิ์ ปันทอง (2551) กล่าวไว้ว่า ผลการประชุมที่คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ร่วมกับผู้เชี่ยวชาญในวงการค้าข้าว รวมทั้ง ผู้ส่งออกกระทรวงพาณิชย์ นักวิชาการ สรุปได้ว่ารัฐบาลควรเปลี่ยนนโยบายการรับจำนำข้าว มาเป็นการซื้อข้าวจากประชาชนมาเก็บไว้ในโกดังของตน และรอให้เอกชนเข้ามาประมูลเพื่อนำออกไปขาย ซึ่งมีความเห็นว่าขณะนี้อยู่ในช่วงฤดูกาลผลิตข้าว ปี พ.ศ.2550/2551 จะเป็นช่วงเวลาเหมาะสมที่สุดในการที่จะเปลี่ยนแปลงนโยบายข้าว เนื่องจากการคาดการณ์การผลิตข้าวของตลาดโลกในอนาคตปริมาณการผลิตข้าวมีไม่มากนัก จึงส่งผลให้ราคاخ้าวดีอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ที่ประชุมมีความเห็นว่าควรจะให้เกษตรกรสามารถที่จะซื้อประกันราคาข้าวในระดับที่ตนเองต้องการได้โดยเกษตรกรจะต้องประเมินต้นทุนการผลิตข้าวของตนเอง ทั้งนี้เกษตรกรจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันให้แก่สถาบันหรือหน่วยงานของรัฐที่ทำหน้าที่รับประกัน เช่น ธกส. เป็นต้น อาจจะเป็นหน่วยงานอื่นเพื่อแลกกับการได้รับประกันระดับราคัดังกล่าวหากผลผลิตออกมาก็แล้ว ปรากฏว่า ข้าวที่ซื้อขายกันในตลาดมีราคาสูงกว่าระดับราคประกันที่ตนเองทำไว้กับหน่วยงานรับประกัน กรณีนี้ ชาวนาสามารถขายข้าวได้ราคากลางๆ ตามราคตลาด ส่วนประกันที่ทำไว้ก็สิ้นสุด แต่ถ้าราคตลาดต่ำกว่าระดับราคากลางๆ ทั้งนี้ค่าเบี้ยประกันจะถูกหรือแพงก็ขึ้นอยู่กับระดับราคากลางๆ ที่ชาวนาอยากรับประกันว่าจะมีความเป็นไปได้มากหรือน้อยแค่ไหน หากต้องการได้รับเงินชดเชยส่วนต่างราคประกันจากหน่วยงานรับประกัน เพื่อให้ชาวนาได้รับผลประโยชน์เท่ากับการขายข้าวตามระดับราคากลางๆ ทั้งนี้ค่าเบี้ยประกันจะถูกหรือแพงก็ขึ้นอยู่กับระดับราคากลางๆ ที่ชาวนาอยากรับประกันว่าจะมีความเป็นไปได้มากหรือน้อยแค่ไหน หากต้องการได้รับประกันว่าจะสามารถขายข้าวในระดับราคแพงมาก ๆ ก็ย่อมจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันแพงกว่าการทำประกันในระดับราคากลางๆ มาก เช่น การซื้อประกันที่ระดับราคประกัน 10,000 บาท/เกวียน ค่าเบี้ยประกันย่อมแพงกว่าการซื้อประกันที่ระดับราคประกัน 6,000 บาท/เกวียนเป็นต้น หรืออาจสรุปได้ว่า ถ้าปีหน้าราคตลาดสูงกว่าระดับราคประกัน ชาวนา ก็สามารถขายข้าวได้ในราคตลาด และถ้าปีหน้าราคตลาดต่ำกว่าระดับราคประกัน ชาวนา ก็ขายข้าวในตลาดตามปกติและยังสามารถเรียกเงินชดเชยจากผู้รับประกัน

ได้หากผลผลิตออกมากแล้ว ปรากฏว่า ข้าวที่ซื้อขายกันในตลาดมีราคาสูงกว่าระดับราคประกัน ที่ดินเองทำไว้กับหน่วยงานรับประกัน กรณีนี้ ชาวนาสามารถขายข้าวได้ราคากึ่งกว่าตามราคาตลาด ส่วนประกันที่ทำไว้ก็สันสุด แต่ถ้าราคาตลาดต่ำกว่าระดับราคากึ่งที่ทำประกันไว้ เมื่อชาวนาขายข้าวในตลาดตามราคางานแล้ว ก็ยังจะได้รับเงินชดเชยส่วนต่างราคประกันจากหน่วยงานรับประกันเพื่อให้ชาวนาได้รับผลประโยชน์เท่ากับการขายข้าวตามระดับราคากึ่งที่ทำประกันไว้ ทั้งนี้ค่าเบี้ยประกันจะถูกหรือแพงก็ขึ้นอยู่กับระดับราคากึ่งชาวนาอยากรับประกัน ว่าจะมีความเป็นไปได้มากหรือน้อยแค่ไหน หากต้องการได้รับประกันว่าจะสามารถขายข้าวในระดับราคางานมาก ๆ ก็ยอมจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันแพงกว่าการทำประกันในระดับราคางานต่ำลงมา เช่น การซื้อประกันที่ระดับราคประกัน 10,000 บาท/เกวียน ค่าเบี้ยประกันย่อมแพงกว่าการซื้อประกันที่ระดับราคประกัน 6,000 บาท/เกวียนเป็นต้น หรืออาจสรุปได้ว่า ถ้าปีไหนราคางานสูงกว่าระดับราคประกัน ชาวนา ก็สามารถขายข้าวได้ในราคางาน และถ้าปีไหนราคางานต่ำกว่าระดับราคประกัน ชาวนา ก็ขายข้าวในตลาดตามปกติและยังสามารถเรียกเงินชดเชยจากผู้รับประกันได้ (กรมการค้าภายใน, 2555)

ข้อดีจากการที่ชาวนาซื้อประกันราคาข้าวด้วยตนเอง คือ

1. ไม่มีการแทรกแซงราคา ทำให้ชาวนาขายข้าวในตลาดตามปกติ พอก้าวซื้อข้าวชาวนาตามปกติ ส่องออกตามปกติ สดอกข้าวตามปกติ สีข้าวตามปกติแต่ชาวนาได้รับประกันความเสี่ยงได้รากัดตามที่ต้องการ ได้เรียนรู้การประกันความเสี่ยงตัวราคากึ่ง (*Hedge*)
2. เกษตรกรได้ติดตามข้อมูลข่าวสารในการวางแผนการผลิต ได้เข้าใจสภาพตลาดในพืชผลที่ดินเองกำลังจะลงทุนผลิต และได้พิจารณาตัดสินใจด้วยตนเอง
3. ทั้งนี้หน่วยงานของรัฐด้วยมีการประเมินสถานการณ์ การคาดการณ์ระดับราคاخ้าวในอนาคตเมื่นยำระดับหนึ่ง เพราะจะมีผลต่อการกำหนดอัตราค่าเบี้ยประกันอย่างไรก็ตามหากการกำหนดค่าเบี้ยประกันถูกกว่าที่ควรจะเป็นคนที่ได้รับผลประโยชน์โดยตรงก็คือเกษตรกรผู้ทำประกันเท่านั้น (กรมการค้าภายใน, 2555 : 3)

**ตัวอย่างการเปรียบเทียบโครงการประกันราคาข้าว กับการรับจำนำ
โครงการประกันราคา**

โครงการประกันราคา เป็นโครงการที่เกิดขึ้นในสมัยรัฐบาลพระครูประชาธิปัตย์เพื่อแก้ปัญหาการคอร์ปชันจากการรับจำนำจากรัฐบาลชุดก่อน เพื่อเป็นการประกันว่าเกษตรกรจะขายข้าวได้ไม่ต่ำกว่า 1 หมื่นบาท และอาจจะปรับขึ้นในปีต่อไป

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบโครงการประกันราคาข้าว

ข้อดี	ข้อเสีย
1 เป็นการประกันว่าชาวนาจะขายข้าว ได้ไม่ต่ำกว่าหมื่นบาท (และจะปรับขึ้น ในปีต่อไป) แม้ว่าราคาข้าวในห้องตลาดจะเป็นเท่าไรทางรัฐจะชดเชยส่วนที่ขาดหายไปให้	1 รัฐต้องจ่ายเงินไปสู่เกษตรโดยตรงทำให้รัฐต้องจ่ายเงินเพื่อการนี้เป็นจำนวนมากโดยไม่ได้อะไรกลับมา
2 จำนวนเกษตรกรจะได้รับประโยชน์จากโครงการนี้มากกว่า	2 มีการแจ้งการทำที่เป็นเท็จ เช่น ทำนา 1 ไร่ บวกกว่า 20 ไร่ แม้จะมีเกษตรกรแต่บ้างครั้งต่างก็เกรงใจกันไม่กล้าคัดค้านหรืออาจเนื่องจากต่างคนต่างแจ้งเท็จด้วยกัน เรื่องนี้มีบ่นกันมาก
3 ราคาข้าวจะเป็นไปตามกลไกตลาด ไม่มีการบิดเบือน	3 ทำให้ราคาข้าวไม่ขึ้นเกินหนึ่งหมื่นบาท เพราะพ่อค้ารับซื้อรู้ว่ารัฐจ่ายส่วนต่างให้เกษตรแล้ว เมื่อนรัฐก็ตราช้าวไม่ให้เกินหนึ่งหมื่นบาท
4 ปัญหาทุจริตคอร์ปชันจากเจ้าหน้าที่รัฐมีน้อยมาก เพราะเงินสูญเสียของชาวนาโดยตรงผ่านธนาคาร ธ.ก.ส.	4 การจ่ายเงินส่วนต่างจะจ่ายให้แค่ 25 ดัน ถ้าได้เกินกว่า 25 ดัน ไม่ได้รับส่วนต่าง
5 แม้เกิดภัยพิบัติจากน้ำท่วม, ศัตรูพืช ราษฎรชาวนา ก็จะยังได้ส่วนต่างแม้มีเมล็ดผลิต	5 คิดให้ผลผลิตข้าวที่ 500 กก. ต่อไร่ ถ้าคร่าทำได้มากกว่านั้นก็ไม่ได้

ตัวอย่างการเปรียบเทียบโครงการประกันราคาก้าว กับการรับจำนำ

โครงการรับจำนำ

โครงการรับจำนำข้าว เป็นโครงการที่เกิดขึ้นในสมัยพระคริไทยรัชกาล ปัจจุบัน และมา หยุดโครงการดังกล่าวในรัฐบาลพระคริปป์เดย์ เนื่องจากพระคริปป์เดย์เห็นว่า มีช่องโหว ในเรื่องของการครอบครอง ในการรับจำนำข้าว ให้ก้าวเข้ามารั้งนี้ จึงนำนโยบาย ดังกล่าวกลับมาใช้อีกครั้งหนึ่ง

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบโครงการรับจำนำ

ข้อดี	ข้อเสีย
1 จากการประกาศรับจำนำราคาก้าวที่ 15,000 บาท ชาวนาจะได้รับเงิน 15,000 บาท เ雷ย (กรณีข้าวมีความชื้นที่ 15 เปอร์เซ็นต์) ซึ่งเป็นเงินสด	1 จากอดีตที่ผ่านมา มีการครอบครองสูง ทำให้รัฐต้องขาดทุนเป็นหลาภยหนัก ล้าน
2 ชาวนา มีข้าวเท่าไร ก็ขายได้ตามจำนวนผลผลิตที่ได้ เช่น หากทำนา มีข้าว 10 ดัน ก็ได้ทั้ง 10 ดัน เป็นเงิน 150,000 บาท	2 รัฐอาจต้องสร้างโกดังไว้เก็บข้าวเอง จำนวนมาก
3 ชาวนาจะได้รับเป็นเงินสดทันทีเมื่อขายข้าว	3 เป็นการ บิดเบือนกลไกตลาดทำให้ รัฐต้องใช้เงินจำนวนมากไปซื้อข้าวซึ่ง รัฐไม่น่าจะมีเงินมากมาซื้อข้าวชาวนาได้ทั้งหมดในกรณีที่พ่อค้าไม่รับซื้อข้าวແย่ง
4 จะทำให้ ราคาก้าวในท้องตลาดเพิ่มขึ้น เนื่องจากถ้าพ่อค้าไม่รับซื้อในราคากลาง ก็ไม่มีข้าวขาย เพราะรัฐจะซื้อเองหมด	4 รัฐต้องเสียเงินจำนวนมากไม่น้อยในการสต็อกข้าวและรักษาคุณภาพข้าวจำนวนมากถ้าขายข้าวไม่ได้
5 รัฐบาลสามารถควบคุมราคาก้าวได้ ข้าวได้ (ในการส่งออกและปริโภคภายในประเทศ)	5 อาจมีข้าวจากต่างประเทศเข้ามาสมสิทธิ์

จากตัวอย่างการเปรียบเทียบโครงการประกันราคาก้าว กับการรับจำนำข้าว ทำให้เราเห็นชัดเจนว่า ทั้งโครงการรับจำนำข้าว และโครงการประกันราคานั้น ดังมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นแนวทางให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ต้องเร่งหันมาให้ความสนใจ และกระหนกถึงปัญหาของชาวนาที่เกิดขึ้นที่กำลังเกิดขึ้น และเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งมีผลกระทบหลายด้านต่อประเทศ และคนในประเทศ ทำให้ทุกภาคส่วนอุ่นใจ

แสดงความเห็นอกเห็นใจชาวนาที่ขาดรายได้ บางคนถึงกับยอมตายเพื่อหนี้บัญชา และบางหน่วยงานออกมาให้ความช่วยเหลือ และในมุมมองของผู้วิจัยนั้น คิดว่าในฐานะที่อาชีพเกษตรกรรมคืออาชีพหลักของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย และชาวนาที่เป็นอาชีพเกษตรกรรมก็เป็นอีกอาชีพหนึ่งที่เป็นแหล่งอาหารของทั้งคนในประเทศไทยและต่างประเทศ และยังเป็นสินค้าที่ประเทศไทยส่งออกมากที่สุดอีกด้วย เพื่อให้การพัฒนาประเทศไทยมีความมั่นคง เจริญก้าวหน้า และสามารถยืนหยัดทัดเทียมนานาอารยประเทศได้อย่างสมภาคภูมิ หัวใจสำคัญคือการสร้างรากฐานให้มีความมั่นคง เช่นแม้ขึ้น ย้อมเป็นสิ่งที่สำคัญต่อการพัฒนาที่แท้จริง ผู้นำในทุกๆ ระดับ อาจตั้งคำถามอยู่ภายในใจของผู้นำว่า เราจะทำอย่างไรที่จะให้ประเทศไทยของเราสามารถพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และด้านวัฒนธรรม ให้มีความเจริญควบคู่กันไปได้อย่างสมดุล และทำให้คนทั้งประเทศกินดี อุดมด้วยความสุข ทั้งทางร่างกายและจิตใจ ไปพร้อมๆ กันได้ โดยที่ได้ สิ่งเหล่านี้ จะต้องมองให้เห็นถึงเป้าหมาย และอย่างให้ทุกภาคส่วนออกมายอมรับ และให้ความสำคัญแก่อาชีพซึ่งได้ชื่อว่า “กระดูกสันหลังของชาติ” ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

2.5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชุมพลภัทร์ คงธนจารุณนันต์ (2551) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินชีวิตและคุณภาพชีวิต ตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ ตำบลแม่แฟก อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาด้านการดำเนินชีวิตของเกษตรกรในหมู่บ้านหนองมะจับ พบว่า เกษตรกรมีการจัดการที่ดินในการทำการเกษตรหลังจากได้มีการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 99.3 มีการปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ ร้อยละ 98.0 มีการผลิตเพื่อบริโภคเองในครัวเรือนถ้าเหลือจึงจะขาย เกษตรกรร้อยละ 54.2 ใช้พื้นที่ในการปลูกกระทีym และเกษตรกร ทั้งหมดร้อยละ 100 มีความรู้/รับทราบแนวปฏิบัติด้านความเสี่ยงมากจากสื่อโทรทัศน์ มีความตระหนักในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 4.63$) มีความพอใจในการใช้ชีวิตความเป็นอยู่แบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 4.60$) มีความภาคภูมิใจหลังใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียงในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 4.97$) เกษตรกรทั้งหมด ร้อยละ 100 มีความเด็มใจที่จะดัดสินใจเลือกใช้ชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และร้อยละ 71.9 เป็นผู้มีบทบาทในการดัดสินใจในครอบครัว ร้อยละ 93.5 ของเกษตรกรระบุว่ามีหน่วยงานจากทางภาครัฐมีส่วนในการสนับสนุนในการดัดสินใจ เกษตรกรมีการจับจ่ายใช้สอยในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ยรวม $\bar{X} = 3.31$) ร้อยละ 51.3 ของเกษตรกรใช้เงินทุนคนเองในการลงทุนทำการเกษตร โดยร้อยละ 93.5 มีการทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 99.3 มีรายได้พอดีรายจ่าย ร้อยละ 99.3 มีการปลูกฝังเรื่องการประหยัดให้แก่สมาชิกในครอบครัว และร้อยละ 99.3 มีการวางแผนในการใช้จ่ายเงินประจำเดือนของ

ครอบครัว ผลการศึกษาในด้านคุณภาพชีวิต พบร่วมกัน พบว่า เกษตรกรกลุ่มด้วยร่วมมีสุขภาพกายภาพดีมาก ที่สุดโดยมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.73 และมีสุขภาพจิตที่เป็นปกติ คิดเป็นร้อยละ 98.7 ยังไม่แน่ใจ

พรพรรณ โพธิ์ไชยา และ เกษรวัลณ์ นิลวรรณ (2555) "ได้ศึกษาคุณภาพชีวิต เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบจังหวัดร้อยเอ็ด การศึกษารังนี้เป็นการศึกษาแบบผสมผสาน วัดถูประส่งค์เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ ปัญหาและความต้องการในการสร้าง เสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบในจังหวัดร้อยเอ็ด เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถามจากกลุ่มด้วยร่วมจำนวน 333 คนที่ได้จากการสุ่มด้วยร่วมอย่างง่าย และการ สัมภาษณ์เชิงลึกจากกลุ่มด้วยร่วมจำนวน 10 คนที่ได้จากการสุ่มด้วยร่วมแบบเจาะจง วิเคราะห์ ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการศึกษาพบว่า เกษตรกรผู้ปลูก ยาสูบมีคุณภาพชีวิตในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.93) พิจารณา คุณภาพชีวิตรายด้านพบว่า คุณภาพชีวิตอยู่ในระดับดีมี 3 ด้านได้แก่ คุณภาพชีวิตด้าน สุขภาพจิต ($= 4.34$, S.D. = 0.85) รองลงมาคือคุณภาพชีวิตด้านชีวิตครอบครัวและชุมชน ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.76) และคุณภาพชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ($\bar{X} = 3.74$, S.D. = 1.04) คุณภาพชีวิตที่อยู่ในระดับปานกลางมี 3 ด้านได้แก่ คุณภาพชีวิตด้านสุขภาพกาย ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 1.11) คุณภาพชีวิตด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X} = 3.43$, S.D. = 0.93) และคุณภาพชีวิตด้านการ ทำงาน ($\bar{X} = 3.37$, S.D. = 0.80) จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าปัญหาที่ทำให้เกษตรกรผู้ปลูก ยาสูบมีคุณภาพชีวิตปานกลาง ได้แก่ การมีรายได้ไม่เพียงพอ กับรายจ่าย ผลผลิต และราคา ผลผลิตไม่ได้ตามเป้าหมายที่คาดหวัง การดูแลคนเองไม่เหมาะสม สิ่งที่เกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ ด้องการให้มีขึ้นเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของตนเอง ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ การลด ดันทุนการผลิต เพิ่มราคารับซื้อยาสูบจากโรงงานยาสูบ การตรวจสอบการเมืองค้างใน กระแสงไฟติดอย่างสม่ำเสมอ การประกันราคายาสูบหรือกองทุนสวัสดิการช่วยเหลือต่างๆ จาก หน่วยงานของรัฐ ผลการศึกษารังนี้สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสาหรับพยาบาลเวชปฏิบัติ ชุมชนในการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตเกษตรกรผู้ปลูกยาสูบ เช่น การส่งเสริมการดูแลคนเองใน เรื่องการป้องกันการเจ็บป่วยจากการสัมผัสสารเคมีการจัดศัตรูพืช การออกกำลังกายที่เหมาะสม เป็นต้น

วนัสนพงษ์ ใจอินผล (2553) "ได้ศึกษาแนวทางการแก้ไขปัญหาอย่างมีส่วนร่วมในด้านทุน การผลิตข้าวของกลุ่มเกษตรกรทำนาบ้านใหม่ร่องแกลนและบ้านก่อเป่า ตำบลป่าสัก อำเภอ เมือง จังหวัดลำพูน ชี้งพบว่าชาวนาคนี้มีภูมิปัญญาของตนเองอยู่แล้ว ทั้งภูมิปัญญาทาง กายภาพ สังคม ทางทรัพยากรบุคคล เพียงแต่ยังขาดการดึงศักยภาพที่มีอยู่อย่างมาใช้ ดังนั้น ชาวนาจึงควรมีการประยุกต์กระบวนการบริจัยเพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการทำนาได้อย่างมี ประสิทธิภาพ และจะทำให้ปัจจัยในการผลิตที่เพิ่มสูงขึ้นในแต่ละปี ลดลงได้อีกด้วย ทั้งนี้จำเป็น อย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยการสนับสนุนจากทางรัฐบาลที่ควรออกนโยบายที่จะช่วยสร้างหลักประกัน

ให้กับเกษตรกรที่ทำนาข้าว ได้มันใจว่าอาชีพที่ทำอยู่นั้นมีความมั่นคงสามารถเลี้ยงสมาชิกในครัวเรือนได้ ไม่มีภาระหนี้สิน และเป็นอาชีพที่ยั่งยืน

สมบัติ สารแก้ว (2549) การศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/2548 ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร : กรณีศึกษาอำเภอรอดนบุรี จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยการศึกษาความคิดเห็นและเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปต่อโครงการรับจำนำข้าวเปลือกนาปี ปีการผลิต 2547/2548 พบว่า 1. เกษตรกรลูกค้าและเกษตรกรทั่วไปเห็นด้วยกับการดำเนินงานโครงการอยู่ในระดับมาก 2. ด้านนโยบายและวัสดุประสงค์ ด้านคุณลักษณะและเงื่อนไขโครงการ ด้านขั้นตอนการดำเนินงาน และด้านมาตรการผ่อนคลายของรัฐบาล เกษตรกรมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เนื่องจากโครงการนี้มุ่งช่วยเหลือเฉพาะเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการเป็นสำคัญ 3. ข้อเสนอแนะ ควรขยายระยะเวลาการชำระหนี้จาก 3 เดือน เป็น 5 เดือน และให้ดำเนินการประชาสัมพันธ์สำหรับผู้เกี่ยวข้องทุกระดับให้เข้าใจอย่างชัดเจน แต่ในการตรวจสอบคุณสมบัติของผู้เข้าร่วมโครงการขอให้ดำเนินการอย่างถูกต้อง

รัญญา รุ่งชาญชัย (2555) แนวทางการพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า สภาพ การดำเนินงานโดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีสภาพการดำเนินงานในระดับมาก มี 2 ด้าน คือ ด้านหลักเกณฑ์การดำเนินงาน และด้านคุณสมบัติของผู้ฝากข้าวเปลือก ส่วนด้านนโยบายและวัสดุประสงค์กับด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน มีสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง 2. ปัญหาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า มีปัญหาการดำเนินงานทั้งโดยภาพรวมและพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านหลักเกณฑ์การดำเนินงาน ด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ด้านคุณสมบัติของผู้ฝากข้าวเปลือก และด้านนโยบายและวัสดุประสงค์ 3. แนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า 3.1 ด้านนโยบายและวัสดุประสงค์ ควรมีการกำหนดราคาในการรับจำนำข้าวเปลือก โดยกำหนดราคาน้ำดลัด 7 ถึง 10 เบอร์เซ็นต์ของราคาน้ำดลัดในขณะนั้น ควรกำหนดราคาในการรับจำนำข้าวเปลือกให้เหมาะสมสมดamaชนิดและคุณภาพข้าว และด้องกำหนดให้ราคาต่างกันดันละ 500 ถึง 1,000 บาท ตามชั้นคุณภาพข้าว 3.2 ด้านคุณสมบัติของผู้ฝากข้าวเปลือก รัฐบาลควรจัดทำบัตรประจำตัวเกษตรกร โดยบันทึกข้อมูลด้านการเกษตรไว้ในบัตรประจำตัวเกษตรกร เพื่อใช้แทนเอกสารในการจำนำที่มีมาก ต้องนำระบบฐานข้อมูลที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เชื่อมโยงอย่างเป็นระบบมาใช้ในการจำนำข้าวเปลือกเพื่อลดปัญหาความล่าช้าในการรับจำนำข้าวเปลือก ลดอุดจันรัฐบาลควรให้บุคคลในครัวเรือนเดียวกันจำนำข้าวเปลือกได้ 3.3 ด้านหลักเกณฑ์การดำเนินงาน หน่วยงานกaltungควรจัดอบรม ผู้ประกอบการ

โรงสีก่อนเริ่มโครงการให้เข้าใจวัดถุประสงค์และบทบาทหน้าที่เกี่ยวกับผู้ปฏิบัติงาน หลักเกณฑ์ การปฏิบัติงานที่ถูกต้องก่อนเปิดรับจำนำข้าวเปลือกจากเกษตรกร การผ่อนผันหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของหน่วยรับฝาก ควรให้ทำข้าวที่มีความพร้อมด้านบุคลากรและเครื่องมือ เครื่องซึ่ง ลานดา ก ให้สามารถรับฝากข้าวของเกษตรกรและส่งต่อให้โรงสีในโครงการได้ รวมทั้งควรเพิ่ม หน่วยรับฝากให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ปัจจุบันข้าวในแต่ละจังหวัดเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของ เกษตรกรในการรับจำนำข้ามเขตพื้นที่จำนำ 3.4 ด้านขั้นตอนและวิธีปฏิบัติงาน ควรกำกับให้ หน่วยงานรับฝาก ตรวจสอบคุณภาพข้าวเปลือกอย่างจริงจัง ทั้งชนิด ความชื้น และคุณภาพ ข้าวเปลือก การหักลดความชื้นและสิ่งเจือปน เพื่อให้ได้ชนิด น้ำหนักข้าว และคุณภาพ ข้าวเปลือกของเกษตรกรที่แท้จริง ซึ่งมีผลต่อราคาจำนำ การจัดอัตราเจ้าหน้าที่ให้เพียงพอและ เหมาะสมกับปริมาณผลผลิตข้าวที่ออกสู่ตลาดและหน่วยรับฝากแต่ละที่ โดยใช้ข้อมูลการสำรวจ ของกรมส่งเสริมการเกษตร ตลอดจนความมีการวางแผน เตรียมความพร้อมและกำหนดบทบาท หน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ปฏิบัติงาน ก่อนเริ่มโครงการ และการกำกับดูแลในแต่ละหน่วยงาน อย่างชัดเจน 4. การศึกษาความเป็นไปได้ตามแนวทางพัฒนาการดำเนินงานโครงการรับจำนำ ข้าวเปลือกในจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการพัฒนาการ ดำเนินงานทั้งในภาพรวมและพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สุเกียรติ ด่านพิชณพันธ์ (2547) การพัฒนาคุณภาพชีวิດเกษตรกรรมแนวทาง เกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย ผลการวิจัยพบว่า 1. การ ดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยใน ภาพรวมมีปัญหาระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านแหล่งทุนและการดำเนิน ธุรกิจ และด้านเศรษฐกิจ มีปัญหาระดับมาก ส่วนด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารการจัดการ น้ำและดิน ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร และด้านความรู้ความเข้าใจมีปัญหาระดับปานกลาง 2. เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ และด้านเศรษฐกิจมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่ แตกต่าง 3. เกษตรกรที่มีรายได้สูงขึ้นอย่างมาก มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตร ทฤษฎีใหม่ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านแหล่งทุนและการ ดำเนินธุรกิจมีปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่าง กัน 4. เกษตรกรที่มีระดับอายุแตกต่างกัน มีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎี ใหม่ทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 5. รูปแบบหรือ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิດเกษตรกรรมแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มี 4 ขั้นตอน ตามลำดับดังนี้ การพัฒนาเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม และการพัฒนาตามแนวทางเกษตรทฤษฎี ใหม่ 6. เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิດเกษตรกรรม

แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนพบว่าเกษตรมีความพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกขั้นตอน

2.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ตัวแปรต้น

ปัจจัยส่วนตัว

1. เพศ
2. อายุ
3. การศึกษา
4. สтанสภาพสมรส
5. ภาระหนี้สิน

ปัจจัยเกี่ยวกับการทำงาน

1. การถือกรรมสิทธิ์ในการทำงาน
2. พื้นที่ในการเพาะปลูก
3. รายได้โดยประมาณต่อฤดูกาล

ตัวแปรตาม

คุณภาพชีวิตของชาวนาในจังหวัดพิษณุโลก หลังโครงการรับจำนำข้าวเปลือก

1. ด้านร่างกาย
2. ด้านจิตใจ
3. ด้านสภาพแวดล้อม
4. ด้านการยอมรับทางสังคม
5. ด้านเศรษฐกิจ
6. ด้านการรับจำนำข้าวเปลือกของชาวนา

ภาค 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย